

השיבה השלוש-מאות-ושלושים-ואחת של הכנסת השביעית

יום רביעי, ח' אב תשל"ב (19 יולי 1972)
ירושלים, הכנסת, שעה 11.02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הז"ר י. נבון:

לקריאה שנייה ושלישית: חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (תיקון), תשל"ב-1972 - שחזר מועדת הפנים.

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נשמע עתה הדעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

סגן מוזכר הכנסת ק. ארן:

כן הונחו: סקירה על פעולות משרד ראש הממשלה, המוגשת לכנסת לקראת הדיון על התקציב לשנת 1972/73; סקירה על פעולות משרד הפנים, לקראת הדיון על תקציב משרד הפנים לשנת התקציב 1972/73.

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק לטיפול בחולי נפש (תיקון מס' 2), תשל"ב-1972.

ב. הצעות לסדר-היום

1. הצורך הדחוף באיכלוס שטחי ארץ-ישראל

הז"ר י. נבון:

בספר הלכן הבריטי ואם בחלוקה של האו"ם, ותדם את תרומתו לביטחון של ארץ-ישראל המתחדשת. ואילו לאחר הנצחון האדיר של מלחמת ששת-הימים, כשאנו אומה בת שנים-וחצי מיליון. נפש; כשהריבונות היש-ראלית פרושה על מרחבי ארץ-ישראל; כשאנו נהנים מתמיכה עצומה של יהודי חוץ-לארץ; שעה שאנו גורם ממשי בזירה הבין-לאומית, שמתחשבים בו בשיקולים האסטרטגיים העולמיים, אנו פועלים בשטח - ואני מבקש על כל פעולה ועל כל אדם שידו עושה במלאכה - אנו פועלים בקצב איטי, בלא כל תחושה של הצורך הדחוף ושל הסכנות שבהחמצת שעת-כושר. אנו נתפסים להלך-הרוח של שאננות, הלך-רוח שעלול להיות לבטיחה לדורות שלא היתה כמותה.

כנסת נכבדה. בהעדר התנחלות אקטיבית בהיקף מלא ובתנופה כוללת שבתנו בשטחים, או ברוב השטח-חיים, היא ישיבה על כידונים. אנחנו יושבים בשטחים כשליט זר ובמדינתנו אנו נותנים עילה לאויבים מבחוץ ולסדרות חולניים מבית, לבוא אלינו בטענות על קולוניאליזם ישראלי בשטחים לא-לנו. אכן, או שאנו במים השבים לגבולם או שאנחנו גורם כובש. אין מצב שלישי. אם איננו נוחים כמי ששב הביתה, ממילא אנו כאן שתלטן קולוניאלי. וב-1972 אין מקום לקולוניאליזם.

המפתיע ביותר הוא כי אפילו לגבי השטחים שעל-פי המפות יישארו בידנו, גם שם הדברים זוחלים. למשל: אותו ויכוח אומלל שהתנהל בשבוע האחרון ובו אמרה ראש הממשלה כי נאלצים להרוס בתים בקונייטרה משום שחולדות ומחבלים מוצאים בהם מסתור. כך צריך לעלות לקונייטרה? אותה קונייטרה אשר כבר הרצל דיבר עליה ב"אלטנולנד" כעיר שוקקת חיים במזרח התיכון המתחדש, אותה קונייטרה שהיתה צריכה להפוך לבירת הגולן התוסס - "חולדות ומחבלים"! שלא לדבר כבר על חבל אפרים ושומרון, אשר הפך לאבן מאסו הבונים. אין לך שר, אין לך פקיד בכיר, אין לך איש ציבור הנושא עמדה בממשל שלא יפתח את דבריו בהכרזה כי השטח הזה, שומרון, לכל הדעות אינו רצוי לנו. אם זו תכנית אלון ואם אלו כל יתר התכניות. אפילו

הכנסת תעבור לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת. נתחיל בהצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שמואל תמיר: הצורך הדחוף באיכלוס שטחי ארץ-ישראל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בהיות הארץ נתונה לשלטון בריטי, שעה שחיו בה 400,000 יהודים בלבד, במשך חמש שנים, בין השנים 1936-1941 התי-נחלו בארץ-ישראל 63 ישובים חדשים שזכו קרוב ל-9,000 נפש. לאחר קום המדינה, שעה שהישוב העברי מנה 600,000 נפש, במשך חמש שנים, מאז 1948 עד 1953 הוקמו במרחבי ארץ-ישראל, מחוץ לתחום שנקבע לנו בקווי החלוקה מטעם האו"ם, 110 כפרים, מושבים וקיבוצים שזכו רבבות על רבבות של יהודים.

ואילו בחמש השנים לאחר מלחמת ששת-הימים, מאז 11 ביוני 1967 ועד עתה, שעה שמדינת ישראל מונה יותר מ-2.5 מיליון נפש, שעה שיש גל עלייה גואה והולך, שהגיע עד ל-70,000 נפש לשנה; שעה שהשטח כולו נתון בשליטתה של מדינת ישראל; שעה שהתקציב הלאומי מגיע ל-16 מיליארד לירות; שעה שהנתונים הבין-לאומיים, בייחוד לאחרונה, נעשו, יחסית, נוחים יותר מאשר בעבר - הקיפה ההתנחלות הישראלית כ-42 ישובים בלבד, בהם 10 בחזקת האיחודיות צבאיות גרי-דא. מספרם הכולל של כל המתישבים בכל חבלי הארץ הללו אינו עולה על 2,000 נפש.

בנימין הלוי (גח"ל):

תכנית אלון...

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

ואתה עומד תוהה ושואל את עצמך: מה אירע שבישוב קטן ומצומק, נתון לשליטת גורמים זרים, ללא משאבים ממלכתיים, ללא שליטה בשטח, פרץ בעוצמה רצון ההתיישבות וההתנחלות הציוני, היהודי, קבע עובדות מחוץ לתחומים שהועידו לנו זרים אם

חוברת ל"ה, ישיבה של"א

— הצעות לסדר-היום (ש. תמיר, נבון, גלילי, טובי, אבנרי) —

יהיה מצב-ביניים. הרצון הוא שיקבע — או שזה יהיה הרצון שלנו או שיהיה זה רצון זולתנו.

אדוני היושב-ראש. ראש הממשלה התבטאה באחת ההזדמנויות התבטאות תמוהה: "אינני מאוהבת בשט" חים". אני משוכנע שרוב העם מאוהב בשטחים. כי זוהי מולדת, זוהי ארץ-ישראל. אני מאוהב בשטחים — אני מאוהב במרומי החרמון ובשפך הירדן אל ים-המלח, במורדות הרכס בהר-גריזים ובמים הזכים והשקופים של מפרץ-שלמה; אני מרותק לחמוקי הגבעות שביהודה ובחופי הזוב והדקלים של צפון-סיני וחבל עזה.

בארץ הזאת, בשלמותה, יזכה מי שיאהב אותה יותר, ייצמד אליה יותר, ידבק בה יותר והוא יהיה לא-דונה הבלעדי.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לשר גלילי.

השר י. גלילי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אין אני רואה סיבה לערוך היום דיון בנושא שהוצע על-ידי חבר-הכנסת תמיר, שבו הוא הגדיר, כפי שנמסר לי, את פעולת הממ"ש שלה בתחום ישובה של הארץ כ"מחדל". נראה לי שאנחנו יכולים להשתבח בפעולה שנועשתה מאז מלחמת ששת-הימים; פעולה זו תימשך ותוגבר. לממשלת ישראל אין סיבה לשנות מן המדיניות שלה, כי אנחנו חותרים לשלום, ובאין שלום מתקיימת שליטתה של ישראל במרחבים שבגדרי ההסכמים על הפסקת-האש. במרחבים הללו לא יישאר חלל ריק מבחינת והאחיזה הישראלית. הפעולה הישובית בכל הנוגע לגילוי מקורות מים, הכשרת קרקע, סלילת כבישים, הקמת היאחזויות וישובים תימשך גם בעתיד, לרבות המשכה של הפעילות הקונסטרוקטיבית הנושאת פרי רב לתועלתם של התושבים הוותיקים באותם מרחבים.

מאז מלחמת ששת-הימים נעשתה פעולה ברוכה: ברמת-הגולן הוקמו 15 ישובים והיאחזויות; ביהודה ושומרון — 15 ישובים והיאחזויות; לאחרונה, ב-3 ביולי, עלה מושב למרחב בקעון (בוקיעה) שבבקעת-הירדן; ברצועת-עזה ובסיני — 14 ישובים והיאחזויות למיניהם. וכפי שאמרת, הפעולה הזאת תימשך.

אני מחזיק תודה לחבר-הכנסת תמיר, שבדברו על העבר חילק שבחים לאותם כוחות ציבוריים וחלוציים שעשו לישובה של הארץ בימי שלוט הבריטים, בשנות העצמאות שלאחר מלחמת השחרור, וכן אחרי מלחמת ששת-הימים. חזקה על הכוחות הציבוריים האלה, ש-שליחיהם פועלים בסמכותה של ממשלת ישראל, כי הם יעשו את כל הדרוש והאפשרי להעמקת אחיזתנו בארץ, לבל נצטרך, חלילה, לעמוד לפני עובדות של "בכייה לדורות".

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

על מה אתה מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום, מר גלילי? אתה תומך בו לכל אורך הקו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אתה עושה מה שהוא מדבר. מה הברירה?

השר י. גלילי:

כאשר חברי-הכנסת טובי ואבנרי יפסיקו, אני אמ-שיך את דברי.

לא בחינת חבל ארץ שנפשו משתוקקת לאכלס, לשלב ולכלול אותו במדינה, אלא שבנתונים של משא-ומתן, ובלית ברירה, אולי נהיה מוכנים או נאלצים לשקול משהו שונה לגביו. אמילו לא כך, אלא פשוט טריטוריה שמראש אין אנו רוצים בה, באשר היא מכבידה עלינו בחינת עול היוצר בעיות. זוהי ההתייחסות ללבה של ארץ-ישראל. כבר בשנות ה-30 הגדיר המשורר הלן-דוה מעוקם זה; הלא אלה דבריו של אורי צבי גרינברג ב"שירו: "ולא רע כי ערב במרום-הר ואנחנו בעמק — בנת ההלך?". אכן, מה שהבין כל מתיישב קדמון, להיאחז בחבל ההר החולש על מרחבי הארץ, והעמקים בכללם, אין אנו תופסים מאז. שנות ה-30 ועד עצם היום הזה.

אדוני היושב-ראש. אני מבקש את נציג הממשלה להסביר ולהשיב: כאשר ב-1942 קם בן-גוריון, על דעת הסוכנות היהודית, על דעת כל מי שהפכו לאנשי הממ"ש של הדין, והכניז על תכנית "בילטמור", על התביעה להפוך לאלתר את כל ארץ-ישראל המערבית למדינה עברית ובארץ היו אז 500,000 יהודים לעומת 800,000—900,000 ערבים, שלושה ערבים על כל שני יהודים — למה התכוונו? האם אחזנו עיני העולם? ואם התכוונו בריצונות, מה קרה לאותו רצון לאומי אשר חלה בו התרופפות לאומית, אותה התרופפות המוליכה לאפן-לוגיקה ולכירוסום עצמי, שגם הממשלה נדהמת לעו-מת?

כנסת נכבדה. גם ההיאחזויות וההתנחלויות הברור-כות, אשר ציינתי בתחילת דברי, אינן עומדות בשום יחס לצרכים האובייקטיביים מבחינת העמקת השורש, מבחינת ההיקף, מבחינת קביעת העובדות. דרוש היום איכלוס של ארץ-ישראל בקצב דינמי ומודרני. הכרח הוא להקים ערים ישראליות בקוויטרה שבגולן, בלב-הר-אפרים, ביריחו עילית, בצפון-סיני. הכרח הוא לבסס בקצב מהיר את קריית-ארבע ואת שארם-א-שייך, זו שארם-א-שייך אשר שר הבטחון הריחיק לכת לגביה ואמר שהיא בשבילו עדיפה משלום; אותה שארם-א-שייך, שכל מה שנועשה בה בתווך זה היא תכנית לה-קמת 90 יחידות דיור, מהן 50 לאנשי צבא, וזאת כשיש אלפי מועמדים הרוצים לחיות בשארם-א-שייך. וכך גם הרתיעה הזאת מהרחבה נאותה של קריית-ארבע, ש-אלפי ישראלים, במיוחד יהודים המועצות, מת-דפקים על שעריה. אולי צפון-סיני המרתק תברות חבר-רות של אזרחים ותיקים ועולים חדשים, הרוצים לחיות שם במסגרת עירונית. מניין צצה הדי הבולמת את כל אלה, וכל זאת כאשר שום גורם קובע מבחוץ אינו אומר לא, פרט ליהודים עצמם?

אדוני השר, כל עוד חבלי הארץ האלה לא היו בדינו, וניתן היה לראותם מרוחק בלבד, עמדה לנו התק-וה כי זהו קרת היתוך לאיחוי בבוא היום. אבל עכשיו, כאשר הם בדינו, ואנחנו נוהגים באזורים שלמים כאילו מאסנו בהם, אנו גורמים במדיניותנו בכייה לדורות שלא תסולח לדור הזה, שלא תסולח לממשלה הזאת, אשר חלשה בימים הקובעים על גורל העם.

או שתהיה כאן דינמיקה של התפרסות ציונית בארץ-ישראל — או שיתחיל גל של נסיגה והתקפלות ודרישות של זרים לעשרות לחזור למקומות שהתגוררו בהם בעבר, אם אנו לא נסתער ונתנחל, הורים הם שימלאו את החלל הריק. ולא רק את החלל הריק. הם יתחילו לחפץ לשובם ליפ, לגליל, לאילת, לנגב, ל-מערב-ירושלים ולכל מרחבי הארץ אשר בדינו. כאן לא

מוסמך ביותר על-ידי עמיתי לממשלה, וכל מי שמגנף בריסוס בעקרה כסימן-היכר לאחיותנו בארץ, הוא מתעתה במיד.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אתמול אמר עמיתך שר החקלאות, שיש תכנית להקים שם התחלות, על השדות המרוססים.

השר י. גלילי:

חבר-הכנסת אבנרי, אני מקווה שאתה לא מתכוון ללוות אותי ליווי צמוד לכל משפט שאגיד. אני חוזר ואומר: חיים גבתי, עמיתי שר החקלאות ושר הפיתוח, בקי כמוני בהחלטות הממשלה, ואכן, יש החלטה של הממשלה להתיישב בבקעת-הירדן, לרבות באזורים הללו, ואין קשר בין החלטה זו לבין המעשה הבלתי-נסבל של ריסוס התבואה, ובזה סיימתי בנושא זה.

(חבר-הכנסת א. אבנרי קורא קרי-
את-ביניים)

היו"ר י. נבון:

חבר-הכנסת אבנרי, אני מבקש להפסיק להפריע.

השר י. גלילי:

בוה סיימתי, אתה יכול להמשיך בקריאות-הביניים. אני לא אמשך להשיב לך. ברשותי אתה יכול להמשיך. אם ברשות היושב-ראש אינך יכול להמשיך — זו סמכותו.

(חבר-הכנסת א. אבנרי קורא קרי-
את-ביניים)

היו"ר י. נבון:

אני מבקש ממך, מספיק.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני רוצה לתקן.

היו"ר י. נבון:

שום תיקונים. תעשה זאת בחפסקה.

השר י. גלילי:

אני רוצה לשוב ולהבהיר, שאם מאשימים אותנו בכך כי ההתיישבות שלנו מתגשמת רק בכורח צרכי הבטחון ולא בתוקף הזכות ההיסטורית — טענה כזאת נשמעת לפרקים, פה ושם — אני דוחה את הטענה הזאת מכל וכל, כי כל פעולתנו בארץ ניוונה מכוח הכרת זכותנו ההיסטורית. צרכי הבטחון אינם גורעים מהכרת הזכות הזאת ואינם מפחיתים מתקפה המוסרי, ואין אנחנו זקוקים לשום תזכורת בנושא זה. אולי רצוי להשי-
מיע אותה אל כתובת אחרת.

חברי הכנסת. כאשר אנחנו מדברים על שיקולים וטעמים של בטחון — אין הדבר מוגבל רק לבטחונם של תושבי כפרים אלה או אלה, אלא מתייחס לבטחון עורקי התחבורה, לבטחון המדינה, לבטחון העלייה, לב-
טחון העם הנגאל בארץ הזאת על-ידי קיבוץ-גלויות והתיישבות במרחבי הארץ.

חברי הכנסת. אנחנו גאים על אשר עשינו, אך הסיפוק רחוק מאתנו. הייתי מעדיף קצב מוגבר יותר והיקף רחב יותר. הייתי מעדיף את החשת הקצב והר-
חבת ההיקף לא רק לגבי אחיותנו במרחבים שנפתחו לנו לאחר מלחמת ששת-הימים, אלא גם בשטחים שהיו ונשארו בלתי מיושבים בישראל מלפני מלחמת

אני רוצה להדגיש כי ממשלת ישראל לא הגדירה שום אזור או תחום מתחומיה של ארץ-ישראל כאסור או חסום לפני אחיותנו והתיישבותנו.

אם מאשימים את הממשלה, ואפילו מגנים אותה על שיש לה מדיניות של עדיפויות, כלומר, מדיניות של שיקול-דעת מדיני, לרבות התחשבות מירבית בזכויות של תושבים ותיקים — הרי זו האשמה נכונה. אני מודה ב"אשמה" זו. הממשלה נוהגת מדיניות שיש בה אבחנה בין הכרחי לשאינו הכרחי, בין מותר לבין אסור. ממ-
שלה, בעיצומה של עשייה, עלולה לעתים לטעות באב-
חנה במקרה זה או זה, שהרי אך ורק לאופוזיציה אין שום סיכוי לטעות בעשייה. אכן, אמת הדבר כי יש בידיו קני-מידה של זכות וקני-מידה של צדק, זכות של עצמנו — זכותו של העם היהודי — וזכותו של זולתנו. אנחנו נוהגים לפי מגבלות שאנחנו נוטלים על עצמנו, אך כל הקבלה, בין המגבלות שאנחנו נוטלים על עצמנו לבין ה"ספר הלבן" מימי הבריטים, אינה הקבלה רצינית. אנחנו פועלים לפי מגבלות שהכנסת מטילה עלינו, ואיננו מתביישים בכך. אנחנו גאים על כך. אדרבה, הגאווה שלנו נפגמת לא אמת שמתרחשים עיוותים שאינם לרצוננו, אשר מתרחשים בניגוד לכללים המקובלים עלינו.

מפעל ההתיישבות מראשית צעדיו בארץ מעולם לא היה פטור משיקולים מוסריים, מתמריצים ודחפים מוסריים וגם ממגבלות.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

על כך לא היתה מלה של ויכוח. אולי יש לך ויכוח עם מישוה אחד בנושא, אבל לא אתי.

השר י. גלילי:

אני רוצה להודיע שלא כל מלה שאומר ולא כל משפט שיוצא מפי, מכוונים לקלוע לוויכוח עם חבר-
הכנסת תמיר.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אם יש בכלל ויכוח כזה.

השר י. גלילי:

אני מודה שקצב הגשמת תכניות ההתיישבות מושפע במידה רבה גם על-ידי זהויות וגם על-ידי התחשבות בזכויות ובצרכים של התושבים הערבים. אכן, בלי התחשבות זו, בלי שיקולים חברתיים ומוסריים, אין לתאר את ההתיישבותנו בארץ, לפני מלחמת ששת-
הימים כלאחריה.

כידוע, יש מי שכופר בעצם הזכות שלנו להתיישב בארץ הזאת, ויש מי שמקבל על עצמו להגביל את זכותנו לשוב אל הארץ הזאת ולהיאחז בה אחיה התיישבותית. נמצא מי שמתנה את התיישבותנו בהסכמה של מדינות ערב, או בתנאי של הסכמת כוחות אדירים העומדים מאחוריהם. אנחנו כופרים בתלות ובהתניה האלה. איננו מכירים בהן, אבל לנו, לעצמנו, יש סדרי עדיפויות ולוח ערכים שאנחנו מתחשבים בהם התחש-
בות מירבית, מוצננו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

האם ריסוס השדות בעקרה מתאים ללוח הערכים שלך, אדוני השר?

השר י. גלילי:

בנושא זה אין לי מה להוסיף על מה שנאמר באורח

כשאנחנו מדברים בהתיישבות והתנחלות ראו לז' כור כי זוהי יריעה רחצה. במשך השנים מאז מלחמת ששת-הימים נעשו דברים רבי-ערך בשטחים, כפי שכבר אמרתי, בתחום של סלילת כבישים, הכשרת קרקע, הכ' שרת תשתית. ומי שאוהב את הארץ וכל שעל ועל שבה, ראו לו לשמוח על מפעלים כמו כביש החרמון, כביש העלייה לגולן, כביש קליה-עין-גדי, כביש אילת-אופרה, והכביש לאורך גבול הצפון, ממשאבי-שדה לשדה-בוקר, או כביש גישה למצפה-שלום ומעלה-אפרים, וגוש-עציון-עדולם. ולא במקרה הזכרתי את משאבי-שדה-שדה-בוקר. עשיתי זאת מאחר שאני חו' שב שאנחנו צריכים להיות מודעים לעובדה המדאיה שבישראל שלפני מלחמת ששת-הימים עדיין יש מר' הבים המשוועים להתיישבות, ואני מעז לומר שלא רק מגבלות תקציביות אלא גם מגבלות של כוח-אדם מאי-טות את קצב ההתיישבות שלנו במרחבים האלה.

בהזדמנות זו אני רוצה להזכיר שעד שנת 1971 הוכשרו 115,000 דונם הכשרת קרקע, מזה 51,000 לישו' בים חדשים ו-64,000 לישו'בים "ישנים" — אני אומר "ישנים" במראות, באשר יש מתייחסים לשטחים ש-לפני מלחמת ששת-הימים כאילו כבר נתיישבו ויצאו מכלל דאגה ואינטרס לאומי.

ועוד: בשנת 1972 יוכשרו 33,000 דונם, וזאת חלוקה כמעט שווה לישו'בים ותיקים ולישו'בים חדשים.

מתתיהו דרובלס (גח"ל):

זה הכל מתקציבה של הקהק"ל ולא מתקציב הממשלה.

השר י. גלילי:

ידידי היקר, זוהי הערה בלתי-רצינית, באשר כל האמצעים הכספיים שלרושתנו באים בסופו של דבר ממקור אחד, והחלוקה למדורים ולסעיפים אינה אלא פונקציונלית.

חברי הכנסת, אני חוזר ומדגיש: אנחנו פועלים בתוך מסגרת תקציבית אכזרית. אנחנו משתדלים לחרוג ממנה. אני מקווה שהפעולה היישובית בכל התחומים תוחש ותוגבר; ואני זקוקים לשום תזכורת לגבי הכרת הזכות ההיסטורית.

והערה מדינית אחת. יש מאשימים את ממשלת ישראל על שהיא איננה מכריזה על מדיניות הקובעת, כי גבולות השלום של מדינת ישראל יהיו בכל הגזרות חו' פנים עם קווי הפסקת-האש. טענה זו כלפי ממשלת ישראל היא נכונה. ממשלתנו נמנעת מלהכריז עתה מה הם גבולות השלום. אנחנו מניחים כי גבולות השלום צריכים להיקבע לא באקט חד-צדדי, אלא בהסכמה הדדית. אנחנו חותרים לגבולות בני-הגנה, אשר ייקבעו בהסכמה בין מדינת ישראל לבין מדינות ערב. עד שיי-קבעו גבולות מוסכמים מתקיימת שליטתנו בכל המר' הבים של קווי הפסקת-האש. ייתכן שגבולות השלום — בגיורה מסיימת — יהיו שונים מאשר קווי הפסקת-האש. הדברים יובאו לפני הכנסת. עד אז לא יישאר ואקואום. אנחנו מצטערים מאוד כי לפי שעה עשיתנו רחוקים מן המטרה הזאת של השגת הסכמי שלום, אבל גם הזמן החוצץ בינינו לבין המטרה של גבולות בני-הגנה במס-גרת של שלום לא יעבור לבטלה, אלא במאמץ החייש-בתי מוחש ומוגבר.

הז"ר י. נבון:

מה אתה מציע, אדוני השר?

ששת-הימים. אני רוצה לומר לחברי הכנסת שאינני מוכן לשבח את מידת הדחף ההתיישבותי השורה עתה במדינה. אינני מוכן לשבח את העובדה המצ-ערת, מבחינה לאומית, של ישובים שקמו לפני מל-חמת ששת-הימים, והם שוכנים בספר, אך אוכלוסיותם דלילה מאוד, והם מרגישים עצמם שריונים בבדידות, והם סובלים ממכת עויבה של חברים בגלל הפיתויים של הכרכים ורמת החיים הגבוהה ביותר, שנהנים ממנה אורחי ישראל השוכנים באזורים הצפופים גדושי האוכ-לוסין. יש ישובים שאינם מצליחים להגיע, גם לאחר שנים רבות, לשיעור בריא של מספר משפחותיהם, לכדי אפשרות של חיי חברה תקינים. הישובים הללו משוועים לגידול, לא מתוך תחרות חלילה עם צרכי האיכלוס של האזורים הדלילים במרחבים שנפתחו לפנינו. ואינני מוכן ללמד סיגוריה על שיעורי הדחף ההתיישבותי בקרב הנוער והציבור במדינה. לא אחת אני נתקל גם בקרב הנוער בתופעות של דברים נמלצים מאוד בזכות ההתיישבות ובגנות דעות מסתייגות, אבל דברים נמלצים לא תמיד מלווים בהיחלשות אישית. אני מברך על כל תופעה של היחלשות אישית — ותהא המפלגה המזינה את ההיחלשות הזאת אשר תהיה. אני מרוצה מן העובדה שלאחר מלחמת ששת-הימים יש גופים ציבוריים, אשר לפני תקומת המדינה לא היו פעילים בתחום ההתייש-בות ולמדו עתה לדעת את הערך של ההתיישבות. אני מרוצה שנתגלתה להם השכינה שאנחנו מודעים לה כל כך הרבה שנים. ולא זו ההזדמנות לבוא עמהם בחשבון על מתדליתם.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת שהסיפוק רחוק מאתנו, לא רק בתחום זה אלא בתחומים שונים אחרים. אנחנו פועלים בתוך מגבלות מריות ותקציביות. אין אני שותף להערות של זילזול בנושאי תקציב, בייחוד שבעלי ההערות פוטרם את עצמם ממתן תשובה בנוש-אים של עדיפויות. שהרי בכל נושא ונושא שאנו דנים בו — האופוזיציה מדברת עליו כעל עדיפות ראשונה, אם זה עניין של קליטת עלייה ואם כשהינן על שיכון, ואני מעז להגיד לכם שאפילו בתחום תקציב הבטחון הגדול הזה עדיין קיים פער בין הצרכים לבין האפשרויות.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אדוני השר, אתמול הוחלט בממשלה להקציב תק' ציב נוסף לבניית כמה אלפי יחידות דיור בקריית-גת. האם מבחינת העדיפויות זה חשוב יותר מקריית-ארבע?

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

כנראה שכן.

השר י. גלילי:

אני טוען כלפי האופוזיציה שבהערות שלה בעסקי עדיפות תקציבית היא לוקה מפעם לפעם בשיכחה. אולי לא אדבר בהכללה כזאת — "האופוזיציה", ואגיד שיש מקרב חבריה שלוקים מפעם לפעם בשיכחה. כאשר מדובר בשיכונים לזוגות צעירים ובתקציב לבטחון ובתק-ציב לקליטת העלייה — ואינני כופר ביחס החיובי בכל הנושאים הללו — הם שוכחים שיש להכריע בדבר עדיפויות. ואילו אנחנו, חובתנו לזכור את המגבלות שאנחנו פועלים בהן, וגם בתחום של התיישבות והתי-נחלות אנחנו פועלים במסגרת אכזרית של מגבלות חמירות, ואינני מתבייש בזה אף שאני, ולא אני בלבד, משתדל להרחיב את מסגרת האמצעים המוקדשים ל-התיישבות.

השר י. גלילי:

אמרתי בראשית דברי, שאני מציע להסיר את הצעת חבר-הכנסת תמיר מסדר-היום.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אנחנו נציע לה- עביר את הנושא לוועדה כי, כמו בנושאים אחרים, קיי- מים גם בעניין זה חוסר עקביות וחוסר תכליתיות בל- תי-מוכנים במדיניותה, או ליתר דיוק, בביצוע מדיניותה של הממשלה.

אינני גורס התנחלות והתיישבות פרטיזנית בשט- חים, שהאחד יחליט לשבת במקום זה ומישהו אחר במקום זה. אבל הממשלה ושר הבטחון הודיעו לא אחת על הצורך במפה חדשה בארץ. ובניגוד לדבריו של חבר- הכנסת תמיר, שר הבטחון גם נטק ונוקט צעדים מע- שיים לקביעת עובדות קיימות בארץ, שהן ורק הן תב- טחנה את המפה החדשה. כי עובדות דקלרטיביות או דקלמטוריות אין להן ערך. עובדות אלה שיש לקיימן כוללות התיישבות כפרית ועירונית רחבת-ידיים באזורים שונים של יהודה. שומרון, עזה וגולן, לפי תוכנון מראש. ואני מסכים שיש אולת-ידי מצד חלק מאנשי הממשלה, ואולי גרוע מכך — הפרעה מודעת למטרה שהזכרתי.

אינני יודע כיצד לפרש אחרת את תמרוני ההשגה המזוהים של שר השיכון בעניין הבנייה בקריית-ארבע.

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעת חבר- הכנסת שמואל תמיר לקיים דיון בנושא במליאה.

הצבעה

ההצעה לקיים דיון בנושא במליאה לא נתקבלה.

היו"ר י. נבון:

אני מעמיד עכשיו להצבעה זו מול זו את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה ואת ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לא נתקבלה.

ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

2. השתתפות משלחת ישראל בתחרויות האולימפיאדה בראש השנה

היו"ר י. נבון:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת חמר: השתתפות משלחת ישראל בתחרויות האולימ- פיאדה בראש-השנה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת חמר.

זבולון חמר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת וכבדה. ביום כ"ג באייר תשל"ב, 7 במאי 1972, פניתי אל שר החינוך בשאלתה שנוסחה בערך כך: "האם ישתתפו שחקני ישראל, המש- תתפים באולימפיאדה, במסדר הפתיחה שייערך בשבת, ובמסדר הסיום שיתקיים בראש-השנה?". על כך השי- בני השר ב-3 ביולי 1972 כלהלן: לוח הזמנים נקבע על-ידי הוועדה המארגנת של האולימפיאדה. הפתיחה תיערך בשבת אחר-הצהרים. נדרש ממשלחת ישראל לצעוד כ-300 מטר. הנעילה תיערך ביום החג השני של ראש-השנה בשעות אחר-הצהרים. הסבנו את תשו- מת-לכ הוועד האולימפי הישראלי לעובדה זאת. ואם תידרש השתתפות משלחת ישראל — זה עדיין לא ברור כיום — היא תישקל לפי התנאים במקום.

עם כל הכבוד למשלחת הישראלית באולימפיאדה, שמקרב לב אני מאחל לה הצלחה בתחרויות ובהרמת שון ישראל, אינני סבור שנושא כה רגיש ומשמעותי, הנוגע למיליוני יהודים בעולם ולמאות אלפים בישראל, והקובע את כבודה וקרנה של ישראל, יהיה נתון לשי- קולים בלעדיים של המשלחת: "לפי התנאים במקום".

כאן אני מוכרח להודות, שאינני מתאר לעצמי מה הם התנאים, העלולים "להפחיתנו" במקום ולגרם לכך שנהליט לצעוד, ומדוע איננו יכולים לחזות אותם עתה.

אינני יודע גם אם פנתה מדינת ישראל אל הוועדה המארגנת של האולימפיאדה וביקשה ממנה להתחשב

בשבת קודש ובראש-השנה, שהוא הפתיחה לימים הנור- אים היהודיים. אינני מבין מה פירוש הדבר ש"נדרש ממשלחת ישראל לצעוד". האם תסולק מן התחרויות אם לא תצעד בפתיחה ובנעילה? האם יווכו נקודות ומדליות מהישיגה? וכאמור, בשום אופן אינני יכול לקבל שה- משלחת הישראלית תצא לאולימפיאדה ללא הוראות והנחיות ברורות בנושא זה מירושלים ומגורמים מס- מכים, וכי הדבר יינתן לשיקול-דעתה שלה במינכן.

אדוני היושב-ראש. החלטת הוועד המנהל של רשות השידור להתיר שידורים ישירים מהאולימפיאדה במינכן בליל שבת ובשני ערבי ראש-השנה פוגעת בי ובאזרחים רבים. אני בטוח שחלק ניכר מהרוצים לחזות בתחרויות היו מוכנים שידחו את השידורים היום-יומיים, במקום לפגוע ברבים. אך לא זה עומד כאן לדיון היום, אלא עצם השתתפות משלחת, המייצגת את ישראל בצעדות לקול תזמורת מינכנית וחוצצרות גרמניות, בשעה של- פחות 50% מאזרחי מדינת ישראל היהודים, אם לא יותר מזה, ימלאו את בתי-הכנסת ויקשיבו לקול תקי- עות השופר כמנהג ישראל. הצועדים ידרסו, אם אמנם יעשו זאת, את תחושתם הטהורה של מיליוני יהודים בעולם ובישראל, האומרים באותה שעה את התפילה היהודית המרטיטה "ונתנה תוקף קדושת היום". וכל זה בסך-הכל למען איוו צעידה בסך במשך כשעה. אין יותר מתאים ממצב זה לנאמר: יש המאבד עולמו בשעה אחת.

אדוני היושב-ראש, ב-15 לספטמבר 1969 מסר עתון "הארץ" כך: מועצת הבטחון והכנסה בעקבות הדליקה במסגד אל-אקצה. ביום שישי אחר-הצהרים, ערב ראש-השנה, קמה המשלחת הישראלית במועצת הבטחון, ובראשה יוסף תקוע, ויצאה את האולם. הדבר נעשה בהתאם למדיניות הרשמית של ישראל שלא להש-

אדוני היושב-ראש, בנסיעתנו לאולימפיאדה ובהש-תפתותנו בתחרויותיה או יודעים, שהעיקר איננו בנצחון אלא בעצם החוויה המקנה ערכים של הגיונות, של מש-חק הוגן, של התחשבות, של אחווה ועוד ערכים מעין אלה. האם איננו סבורים שילול בראש-השנה היהודי עלול ללמד את ספורטאינו ואת מעריציהם הרבים את הלך הפסול, שכדי "להצליח" בביכול אין ערכים נצ-חיים של העם היהודי חשובים כלל, ואין פגיעה בחלקים נכבדים ממנו נחשבת? ולפיכך, האם איננו חשים שמדי-ניות של התחשבות בכבוד העם היהודי וברגשות בני העם מחזקת את חוסנו?

אדוני היושב-ראש, בימים הנוראים או מתפללים: "הס קטיגור וקח סניגור מקומי". איני רוצה להיות קטי-גור. אני רוצה לסגוד על עם ישראל. אני מניח שהעניין לקה בחוסר תשומת-לב בלבד ולא ברצון רע. אני בטוח שהימנעותנו מחילול שבת בראש-השנה בצעדה חסרת התועלת היא שתאדיר את שם ישראל הן בקרב בני עמנו והן בקרב כל העמים.

אני סבור שיש להחליט על כך לאלתר ובבירור. אני מציע איפוא שהכנסת תדון ותחליט בכך.

הי"ר י. נבון:

רשות היבור לשד החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אין ספק שחבר-הכנסת המר העלה לפנינו נושא מורכב מאוד, הראוי לעיון ולדיון. מצד אחד מקובל על חלק ניכר, אני חושב - על רוב הציבור היהודי בארץ, שבימי שבתות הוא עוסק בספורט. הוא מקיים תחרויות ספורט, בין שהם-דובר בארץ ובין שהמדובר בעולם.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

לא בראש-השנה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

חברי הכנסת, הבליגו רגע, אני באמצע המשפט. גם אני יודע מהו ראש-השנה. לכן אמרתי שהוא העלה בעיה מורכבת. כי כאן מדובר בחג יחיד במינו במסורת ישראל, לא רק כדת, כאומה, כמורשה לאומית. וזו היתה הסיבה מדוע הסבנו תשומת-לב המארגנים לבעיה זאת וביקשנו מהם, כאירגון וולונטרי, לשקול יפה בדבר. אני מדגיש שהמדובר באירגון וולונטרי, שאינו מקבל הוראות לא מהממשלה ולא מהכנסת. ואין צורך שאירגונים וולונטריים יקבלו הוראות כאלה מגורמים ממלכתיים. לכל היותר אוני יכולים להסב תשומת-הלב, להביע מש-אלה, לבקש לבחון ולשקול מחדש.

כיוון שהבעיה רצינית, ואני חושב שיש מקום לב-חון אותה, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת המר לוועדת החינוך והתרבות, באופן שאפשר יהיה להזמין גם את ראשי הספורט בישראל להופיע לפני הוועדה, גם להשמיע דעתם וגם לשמוע דעת חברי הכנסת. מובן שאי-אפשר להזמין אותם לישיבת המליאה. הם יוכלו לשבת ביציע, אך לא יוכלו להת-בטא. אני משוכנע שעל-ידי פגישה ישירה, שבה יש-תתפו חברי הוועדה, נציגי הוועד האולימפי ונציגי משרד החינוך, יבורר העניין בצורה מסודרת, תרבותית ופר-למנטרית ביותר. לכן אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החינוך והתרבות.

תחף בדיונים במוסדות האו"ם בחגי ישראל. הישיבה נקבעה על-ידי הנשיא התורן באותו חודש, מאליק, אף-על-פי שקיבל הודעה מוקדמת על עמדת ישראל לגבי דיונים בימי חג ישראלים. מאחר שלא נענה לפניית יש-ראל לדחות את הישיבה, שבה המשלחת וחזרה, עד כמה שזכור לי, רק במוצאי החג.

דומני שבראש-השנה לפני שנתיים היה זה יושב-ראש הכנסת מר ברקת ז"ל אשר, בשמשו כיושב-ראש משלחת ישראל בוועידה בין-פרלמנטרית, ששני ימי הדיון הכללי שלה התקיימו בראש-השנה, קבע שמשלחתנו לא תופיע בהם עקב קדושת החג, וחבריו חזרו לדיונים רק לאחר החג. ואני מוכרח לשאול את עצמי, את כבוד שר החינוך, ואת הכנסת:

1. האם הדיון על ירושלים במועצת הבטחון היה פחות חיוני לישראל מהצעה במינכן? האם דיוני הוועי-דה הבין-פרלמנטרית היו חסרי ערך לעומת תהליכות הצעדה הזאת? 2. האם השתנתה מאז המדיניות הרש-מית של ישראל לגבי חגי ישראל, ואם כן - מאיזה טעם ומי החליט על כך? 3. האם מה שמנתה את משרד החוץ שלנו ואת הכנסת שלנו בהתנהגותם בראש-השנה לא ינחה את משרד החינוך, המופקד על תרבותנו?

אדוני היושב-ראש. מרכז "אליצור", איגוד הספורט הדתי, רגיש להישגי הספורטיביים לא פחות מיתר גורמי הספורט, ומכיר את משמעות הנושא מקרוב. והוא פנה זה מכבר, הן לשר החינוך והן לוועד האולימפי, בפנייה בערך כלהלן: "נראה לנו כי הופעת ספורטאים יהודים מישראל בראש-השנה תפגע בכבוד של המדינה. הדבר" נוגע לתדמית המדינה בעיני יהודי התפוצות ותו-צאות קשות עלולות לנבוע מכך... אחריות בנושא כה חשוב חייבת להיקבע בדרג ממשלתי, תוך התחשבות בדעת העם". מרכז "אליצור" או שלא נענה בכלל עד כה, או שלא נענה בחיוב.

אדוני היושב-ראש, על מה או הולכים לפגוע ברג-שותיו של עם ישראל? על לא דבר. אני כשלעצמי שולל כמובן השתתפות בתחרויות עצמן, אם הן כרוכות בחי-לול השבת וראש-השנה. אך כאן מדובר בדבר פחות-ערך גם לדעת אלה שאינם שותפים לדעתי על ערך השבת וראש-השנה; שהיו אין מדובר כאן על תחרויות ספורט, ואיננו מסתכנים כלל בהפסד ובאבדן נקודות. מדובר כאן בצעדת משלחת ישראל הקטנה, בת 20 איש בקירוב, בקרב כמאה משלחות בנות אלפי צועדים. אין ערך ספורטיבי לצעדה זאת. ואף אחד גם לא ירגיש בצעד-תנו זו. להיפך, רק אם וכאשר נודיע שעקב חגנו הלאומי, ראש-השנה, לא נוכל לצעד, ידברו על כך, והעניין יביא להדים חיוביים - כראוי לעם השומר על מסורתו כיאות.

הציבור היהודי בישראל, במינכן, באירופה, בארצות-הברית ובעולם כולו ישמה מאוד אם יוגד ויפורסם שמש-לחת ישראל אינה צועדת, משום שהצעה נערכת ביום הקדוש לעם היהודי, והמשלחת שומרת על אופיו.

אדוני היושב-ראש, שבת וראש-השנה הם חגים דתיים ולאומיים כאחד. מדוע יחוללו בפרהסיה קבל כל העולם, בעידוד המדינה ובתמיכתה? האם אין המש-לחת חייבת לייצג את כולנו, את כל אזרחי ישראל, גם אלה הרואים בראש-השנה יום קדוש ונורא הוד? האם זכאית הצעדה הזאת לרמוס ברגל רמה את היום שבו ממלאים המוני בית ישראל את בתי-הכנסת, ומתייחדים עם החג המיוחד הזה על תכנו, מסורתו, משמעותו, סמליו ואווירתו?

ה"ר י. נבון :

האם המציע, חבר-הכנסת המר, מסכים להצעת
השר ?

זבולון המר (מפד"ל) :
כן.

ה"ר י. נבון :

הצעה לחבר-הכנסת שלום כהן.

שלום כהן :

אפשר לקבוע נוכחות על-ידי זה שבכלל לא נשתתף באולימפיאדה.

דבותי, ראש-השנה הוא באמת חג. יש כאלה הדוים
אים בחג זה חג להסתגרות וכמעט לאבד...

טובה סנהדראי (מפד"ל) :

חג ראש-השנה הוא חג של הסתגרות או אבל ?

שלום כהן :

העובדה היא שגם מי שהולך לבית-הכנסת ומשתתף בחג יוצא אחר כך לחיק הטבע, מטייל, נוסע במכונית ועובר את כל העבודות שבגללן אינו נחשב ליהודי בעיניכם. הספורט הוא חלק של ביטוי לגיטימי. אם יהפכו עניין זה לנושא להתמקחות, אני מנבא שיגיעו לקיצוניות כדי למנוע את הדבר.

ה"ר י. נבון :

חברי הכנסת, נעבור להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא
בסדר-היום — מינוט

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון

בוועדת החינוך והתרבות — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
החינוך והתרבות נתקבלה.

3. פעולה דחופה למען שיחרור אסירי ציון בברית-המועצות**ולמען פיוטר יקיר****ה"ר י. נבון :**

סובר שאין שום קושי להניע את ממשלת הולנד, המטפלת בעניינינו במסירות רבה — עלינו להביע את הכרת תודתנו על כך לממשלה בהאג — שמסיבות הומניטריות היא מטפלת בכל המרץ בכל האסירים שהם היום אורחי ישראל. אין זה עניין פורמליסטי, אלא אנושי עמוק. הולנד מייצגת אותנו בברית-המועצות, ויש לה מלוא הזכות, על-פי כל התקדימים, לדרוש לשלוח את נציגיה גם לבית-הסוהר וגם למחנות-דיכוי, כדי לפגוש את האסירים ולהוכיח לשלטונות בברית-המועצות כי ההתעניינות בגורלם של אסירינו היא כלל אנושית. זאת עלינו לעשות.

אני מבקש ששר החוץ, על-פי הודעתו, יפעל בעניין זה במרץ. האמת היא שהתערבותה של ממשלת הולנד צריכה להיות הראשונה, אבל לא היחידה, בוודאי לא האחרונה. כל הממשלות הנאורות, יש לתבוע מהן שאף הן תערובנה את ההתערבות הזאת, המקובלת במשך דורות, ממניעים הומניטריים, למען הצלת אנשים מסבל עמוק במחנות, אשר גם מספר חברי הכנסת התנסו בתנאים שבהם אנשים מעונים שם יומם ולילה, ובייחוד במחנות הנקראים "של משטר מיוחד" — "strict regime" בלעז, שנשלחים אליהם אחינו אסירי ציון.

יש לשוב ולפגוש לממשלת ארצות-הברית, ובמיוחד שרין לנשיא ניקסון, שיפעל למען אחינו. יש תוחלת שפעולה בין-לאומית זו תישא פרי.

ובאזני השלטונות של ברית-המועצות עלינו לומר, כי הם צריכים כבר ללמוד שכל נסיונותיהם לדכא תנועה

שלום כהן :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מבין בהחלט את הדאגה ואת נקודת המבט של חבר-הכנסת המר וחבריו. אבל הדבר מזכיר לי את שם המחזה: "עניצור את העולם, אני רוצה לדדת". אנו חלק מהעולם. תוויה זו של ספורט, של עיסוק בספורט בשבתות ובמועדים, בימים של שמחה והתפרקות, היא חלק של העולם שלנו.

אני מציע לא לכלול את ההצעה של חבר-הכנסת המר בסדר-היום, לא מכיוון שאין להתחשב ואין לחשוב על הנושא, אלא מכיוון שמה שיקרה הוא, שיהיה עוד נושא להתנצחויות בין דתיים וחילוניים. ואיני בטוח שהעניין ייגמר בדיון בוועדה. עוד יעשו הפגנות, ישרפו משהו, והרבים יתערבו.

עדיאל אמורי (המערך, עבודה-מפ"ם) :
היעדרות מהצבעה, גם זו קביעת נוכחות.

ה"ר י. נבון :

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה לשלוש הצעות לסדר-היום שנושאות דומה. הראשונה: פעולה דחופה למען שיחרור אסירי ציון בברית-המועצות ולמען פיוטר יקיר — הצעתו של חבר-הכנסת בגין. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בגין.

מנחם בגין (גח"ל) :

אדוני היושב-ראש, קול אחינו הסובלים קורא אלינו ממרחקים. אלה הם לוחמי שיבת ציון, מקדשי שם שמים, שם העם ושם הארץ ברבים. הם נמקים במחנות ריכוז ובבתי-כלא. גופם לעתים חולה, רוחם אינה ניתנת לשבירה. יולי ברינד מחארוקוב; ולדימיר מרקמן מסבר-דלובסק; מארק גשפיץ ממוסקבה; גבריאל שפירא; יולי גליר; רשניק; קרלביט; קוקוי; סלומון גרינברג; קונסטנטין סקובלינסקי; ויש ותיקים מהם הסובלים למען עמם, ארצם ומולדתם, ובראשם הגיבורה ריזה פלטניק אשר, משנשפטה ללכת למחנה ריכוז, מחנה עי-גויים, הדימה יד ימינה וחזרה על שבועת האמונים מקדם: "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני".

עלינו להקשיב לקולם ולעשות את כל המוטל כדי לעורר את דעת-הקהל הנאורה ללחוף, להתערב למען שיחרורם. יש ביניהם כאלה אשר הענקנו להם את אזרחותה של מדינת ישראל על-פי החוק, שיוזמו המקורי היה ידידי וחברי, ד"ר בנימין הלוי. בעקבות הענקת אזרחות זו נתגלו כאילו קשיים להתערב למען אסירים אלה מטעם המדינה, המייצגת את מדינתנו בברית-המועצות מאז היא ניתקה את היחסים הדיפלומטיים עמנו. אני

חוברת ל"ה, ישיבה של"א
— הצעות לסדר-היום (בגין) —

בן 48, לנציגו של המערב: "אם יכו אותי אגיד כל דבר שאדע לומר". את זה אני יודע, מנסיגות במחנות. אבל אז תדע כי זה לא אני דיברתי". אדוני היושב-ראש, הבה ונתבונן לדקה אחת בלבד במשפט הנורא הזה. פיוטר יקיר, אשר התייסר 15 שנה ויותר במחנות-הרי-כוז ואשר נלחם על קצת חירות, על קצת צדק תחת שלטון הקומוניסטים, מודיע מראש שייתכן כי הוא יתוודה על כל הפשעים שבעולם, לדבות אולי בגידה, ריגול ועוד, אם יטפלו בו כפי שטיפלו באביו ובו עצמו בת-קופה ההיא; יגיד כל דבר שיודע ממנו לומר. זה הצדק? זאת חירות האנושות? זו המהפכה המבשרת עולם חדש? אוי לאזנים השומעות.

אבל דווקא משום שפיוטר יקיר הקדים את ההודעה הזאת למאסרו, על כל אדם יהודי ולא יהודי, אם אלוהים בלבד, להתייצב לימין האיש הזה ולתבוע את שיחרורו. אם השלטונות הרודפים אותו יחשבו כי הוא מבדד, כי אפילו הישראלים אינם מתייצבים לימינו, משום שלעת עתה אין לחשוב אותו לאסיר ציון, או-אז אולי אין לו תוחלת. אז אולי יתגשמו הדברים הנוראים שהוא עצמו השמיע לפני מאסרו. אבל על-פי הנסיגות יכולים אנו לומר שאם במוסקבה, אם ב"טרויקה" בקר-מלין, יידעו שאנשים מרחבי תבל עומדים מאחורי האיש הזה, יש אפשרות שאף הוא ישוחרר ממאסרו ובבוא היום, אם ירצה השם, מקרב לבו, מקרב נפשו, ישוב אל עמו ואל ארצו.

לסיכום, אדוני היושב-ראש: אתמול אירע מאורע בעל משמעות כבירה במזרח התיכון. אני סובר שאם היועצים והקצינים הסובייטיים, כולם, יפוגו מארץ-מצרים, לא יהיה עוד המזרח התיכון כפי שהיה תמול של-שום. נתבונן בהתפתחות, נהיה לזכרים בהתנבאויות, אבל עם כל האפשרויות יש כיום לומר: טוב הוא הפניו של כל צבא זר מכל מדינה. לא צריכים להיות צבאות זרים באזור המזרח התיכון. הפניו הזה יהיה טוב למזרח התיכון, טוב לאפריקה, טוב לאירופה וברבות הימים טוב לשלום. משום כך הוא טוב, מפרספקטיבה, למדינת ישראל. מולדס של רציון להתנגש לא עם אנויות סובייטיות, לא עם טייסים סובייטיים, ואם אותם 15,000, 20,000 קצינים של הצבא האדום ישובו הביתה, ייטב גם להם, גם לנו וגם לסיכוי לשלום.

אבל ברית-המועצות צריכה היום ללמוד לקח. היא גיסתה להרחיב את השפעתה במזרח התיכון ולקנות את לבם של הערבים על-ידי מדיניות אנטי-ישראלית מוב-הקת. אך לפני שבוע חתמה על מסמך מדיני חסר תק-דים ובו הם היא אומרת כי למצרים הזכות להילחם בישראל בכל האמצעים. לא ייצא בארכיון כלשהו של משרד חוץ מסמך המכיל מלים כאלה — "מלחמה בכל האמצעים". רק אדם אחד או "לא אדם" אחד בתקופתנו השתמש במונחים אלה — היטלר. ברית-המועצות גיסתה על-ידי מדיניות אנטי-ישראלית לק-נות את לבם של הערבים. היא נכשלה. היא לא הרא-שונה בכשלונו הזה. הבריטים ניסו — ונכשלו, הצרפתים מנסים — הכשלונו יהיה גנת-חלקם, אחרים ניסו — אף הם לא הצליחו. ואם כך, יש לנו היום האפשרות, ובדואי הזכות, לפנות מעל במת בית-הנבחרים היש-ראלי לשליטי הקרמלין: למדו לקח. המדיניות האנטי-ישראלית שלכם נכשלה כליל, ועתה, בתור סימן ראשון לשינויה, שחררו את אסירי ציון, תנו להם ליכות בחי-רות ולשוב, כפי שהם אומרים, למולדת ההיסטורית של העם היהודי.

זו של שבי ציון ולוחמיה הם לשווא. אי-אפשר עוד לדכא את התנועה הזאת.

צאו וראו: ממוסקבה ועד לחארוקוב ולסברדלובסק, מרחבי הארץ הקומוניסטית האדירה באים אלינו הצעי-רים, תינוקות שנשבו בין הגויים, שלא ידעו דבר על היהדות, על עברית ועל תנ"ך, על עם ישראל ועל ארץ-ישראל, והם מוכנים לסבול, להפקיר חירותם כדי לזכות עצמם ואחיהם בזכות של ישיבה הביתה.

על מה הם סובלים? על מה הם נעשים, על מה הם נשפטים ונשלחים לארץ גזירה? אצל האחד — לי-מוד עברית; אצל השני — החזקת ספרים על ישראל; אצל השלישי המעצד היה קשור בשליחת מכתב לעתון, ובו הוסבר שישראל איננה תוקפן במזרח-התיכון. ייבושו ויילכמו רודפיהם ויתישמע קריאה מכל הארצות המת-קדמות לשיחרור אסירי ציון ולמתן זכות לשובם לארץ-ישראל.

אדוני היושב-ראש. בהצעת הבחנתי, גם אם לא הבדלתי, בין אסירי ציון לבין פיוטר יקיר. על-פי העוב-דות אין לעת עתה אפשרות לכנות את בנו של הנגדל יונה יקיר בשם "אסיר ציון". הוא עדיין לא שב אלינו, אל עמו, בלבו ובנפשו, כמו בנימין של אבות אחרים, אשר מסרו לקומוניסטים את חייהם, והקומוניסטים נטל אותם מהם. אני מקווה שגם פיוטר ישוב אלינו. הוא כבר הביע דעתו על המלחמה הצודקת לשיבת ציון, ואנו קוראים לו, לבנו של יקיר, שישבו אלינו. אבל עדיין לא שב, ולכן יש האבחנה הזאת.

משום שהוא מבדד, משום שלעת עתה איש אינו עומד מאחוריו, עלינו להתייצב גם מאחורי פיוטר יקיר. איוו טרגדיה אנושית! אביו היה מפקדה של הדיביזיה 45 במלחמת האזרחים, גיבור של ברית-המועצות, מפקד רב-תהילה, אחד המייסדים של חטיבות השריון בצבא האדום. ב-1937 נאסר, הואשם כמרגל, בוגד, הוצא להורג. אחרי שנים רבות נתגלו מסמכים. יונה יקיר שלח מכתב אישי אל סטאלין, ביקש רחמים על נפשו, נשבע כי הוא קומוניסט נאמן, כי לעולם לא בגד בסטאלין, ובמכתבו האחרון, לפני שקיבל את הכדור בקדקוד, הבטיח שייילך למות עם שמו של סטאלין על שפתותיו. ועל-פי הגילויים מאו הקונגרס ה-20 של המפלגה הקו-מוניסטית על בקשה כזאת רשם סטאלין מלה רוסית גסה, ואילו אותו חנפן, מולוטוב האומלל, הוסיף מצדו: "זהו הגדרה מדויקת של אופיו של יקיר". יונה יקיר הוצא להורג באחד המרתפים של הנק.ג.ד. בנו היה אז בסך-הכל בן 14.

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי, חברי הכנסת, לרבות הקומוניסטים והפרו-קומוניסטים שבכם, הקשיבו היטב: בארץ הסוציאליסטים המתגשם קם והיה מושג משפטי — "משפחת בוגד", ואם הבוגד מוצא להורג על-פי החלטתה של ה"טרויקה" של הנק.ג.ד. הודעת לשימצה, משפחתו נשלחת למחנות-הריכוז; וכאלה כי-דוע היו מאות אלפים, מיליונים.

משפחתו של יקיר, רעייתו ובנו נשלחו למחנות ריכוז. האם של פיוטר מתה שם בעינויים, ביסורים, בסתבות, ברעב ובחשפלה. הבן יצא ממחנות-הריכוז אחרי יותר מ-15 שנות נדודים ממחנה אחד לשני. הוא נשאר בחיים ובימים אלה הוא אחד הלוחמים בתנועה הדמוקרטית הליברלית; והוא נאסר.

לפני שנאסר קיים שיחה עם מד בונבייה, כתב ה"טיימס" הלאונדון, וכך אמר פיוטר יקיר, שהוא כיום

4. משפטם של גבריאלי שפירא ומארק נשפין הצפוי ב-26 ביולי והאמצעים הרחופים שעל ממשלת ישראל לנקוט למניעתו

נסת, חבר המערך, נגד ממשלת ישראל, שאינה עושה די בעניין הזה; "הארץ" פירסם לפני כמה ימים, שהפנייה לשגרירות הולנד על-ידי ממשלת ישראל לא כללה כלל איגרת רשמית, שזו היתה פנייה חצי-רשמית, ושהשגרירות ההולנדית בכלל לא נתבעה לפעול בעניין זה כדבעי.

ייתכן מאוד שאין כל יסוד לידיעות הללו, וייתכן מאוד שיש איזה שהם מעצורים מצד השגרירות ההולנדית לפעול בעניין זה. אינני יודע מהו המצב המשפטי בסוגיה הזאת, כאשר שגרירות מקבלת על עצמה לפעול בשם מדינה אחרת. האם העניין הזה הוא בגדר של שתדלנות מצד המדינה אשר ביקשה ממדינה אחרת לייצג אותה, או שאפשר גם לתבוע אותה על שלא ייצגה את המדינה אשר ביקשה ממנה לייצג אותה.

יש דברים רבים תמוהים ואינני רוצה להפוך את דברי, שבמקום להאשים את המשטר הרודני והרצחני ברוסיה - נטפול פה האשמות על ממשלתנו. אבל יש כמה דברים בעניין זה אשר חייבים להסביר לציבור.

הלחץ עור בעבר והלחץ מסוגל לעזור עכשיו, בעוד לפני המשפט. ראינו דברים שלא חלמנו כי לחץ כזה יפעל וזכינו על-ידי הפעלת הלחץ בשיחורור רבים מאסירי ציון. כך שעלינו לפעול בעניין זה עכשיו, בימים הקרובים ביותר, לפני שיתחיל המשפט. אין זה רק עניינם של שניים אלה, עומדים בתור אנשים נוספים, ואם אנחנו נשחק בקשר לשניים אלה, נעמוד בקרוב לפני משפטים נוספים. יש התעללויות ויש כבר שמות. היום קראנו שמות מספר של מועמדים כאלה.

על כן מעלה אני עניין זה - שכנסת ישראל, מדינת ישראל, ממשלת ישראל יפעלו למען אורחיה העומדים עכשיו למשפט על מלחמתם לעלייה לארצם ולמולדתם. עלינו לעשות זאת בעוד מועד, כדי שלא נאחר חס-ושלום את המועד.

5. פעולה בין-לאומית לקראת פתיחת משפטו של גבריאלי שפירא במוסקבה ביום 26 ביולי 1972

נות הסובייטיים, כי לא רצה להתגייס לצבא האדום. לאחר שנכלא התחילה פעילות לשיחרורו. יועץ גשיא ארצות-הברית, הפרופסור קיסנינג'ה, הוסמך על-ידי הנשיא ניקסון להתערב אצל השגריר הסובייטי, אנטולי דוברנין, ואמנם הפעולה הצליחה וגבריאלי שפירא שוחרר מכלאן. הדעה הכללית היתה כי משפטו יידחה, אבל כנראה השלטונות הסובייטיים החליטו בכל זאת להעמידו לדין ועתידו בסכנה.

גם משרד החוץ הישראלי הורה לשגריר ישראל בהולנד לבקש משר החוץ ההולנדי להורות לשגרירו בברית-המועצות, המייצג שם את ישראל, לטפל באורח מיוחד בפרשת גבריאלי שפירא ומרק נשפין, שגם הוא נעצר ונכלא בכלא הסובייטי.

גורלו של נשפין מעורפל וכלל לא ידוע עליו ועל מקום הימצאו. למארק נשפין, אשר אביו נמצא בארץ זה 13 שנה, נשלח צו גיוס למילואים ערב בואו של

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שוסטק, להצעה באותו נושא.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. היתה תקופה קצרה של רגיעה במשפטים נגד המבקשים לעלות ארצה והנאבקים לעלייה. על-ידי כך נחלש הלחץ בסוגיה זו בעולם וכפי הנראה, כאשר נוכחו השלטונים ברוסיה שפסק הלחץ, החלו שוב במשפטים, בפעולות הפחדה ובאיומים כדי שלא יעזו לחתום יותר על עצומות לעלייה.

והנה עכשיו אנחנו עומדים לפני משפט של שניים מהפעילים למען המאבק על העלייה, המהנדס שפירא וחברו נשפין, המתחיל ב-26 לחודש זה. גם אלה הפועלים למען האנשים הללו נאסרים ונכלאים.

אין כל ספק שלאחד המשפט יהיה קשה מאוד להציל את שני האנשים האלה העומדים למשפט. בימים אלה חייבת להיעשות פעולת אזעקה גדולה והפעלת לחץ גדול מאוד. יש לפנינו עניין של העמדת אורחים של מדינתנו למשפט, אורחים שביקשו להוציא אותם מהרשימות של הצבא האדום מפני שהצבא שלהם הוא צה"ל. הם עומדים להישפט על שהם לא התייצבו, כביכול, למילואים בצבא האדום.

יש כמה דברים תמוהים מסביב לעניין הזה. העתה נות מפרסמת ידיעות, שקשה ממש להאמין בהן, כי אמנם הענקנו להם את האזרחות, אבל הם עדיין לא קיבלו את תעודות האזרחות; כי שגרירות הולנד, המייצגת את ישראל לפי בקשתנו, לא נתבקשה אפילו להעניק להם חסות; כי אפילו המישרדים של הרדיו שלנו לרוסיה עדיין לא הודיעו על הענקת האזרחות שלהם; כי לאמו של נשפין אין כלל ידיעה על טיפול השגריר רות ההולנדית בעניין זה; כי לא ידוע היכן נמצא עכשיו נשפין. והיום הוטחה האשמה כבדה גם מצד חבר הכ-

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורדיגר, להצעה בנושא דומה.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שוב מגיעות אלינו בשורות מדאיגות על גורל אחינו - אסירי ציון בברית-המועצות.

גבריאלי שפירא, הכימאי הצעיר ממוסקבה, אשר לפני שבועות מספר נשא בחופה וקידושין במוסקבה את יהודית סילבר, נכדתו של הגאון רבי אליעזר סילבר מסיגוטין, הועמד לדין ומשפטו ייפתח ב-26 ליולי בשעה 11.00 במוסקבה. גבריאלי שפירא נעצר ונכלא, כאשר ליווה את רעייתו יהודית לשדה התעופה. שני בלשים ושומר במדים חיכו עד שיהודית יצאה בטיסה של בי.אי.איי. ללונדון ואחר כך עצרו את גבריאלי.

גבריאלי, צעיר יהודי גאה ואחד מלוחמי החירות למען העלייה לישראל, הסתתר 27 חודשים מן השלטון-

חוברת ל"ג, ושיבה של"א
— הצעות לסדר-היום (ורדיגר, נבון, אבן) —

שד"ח חוץ א. אבן:

אדוני הושב-ראש, כנסת נכבדה. ב-24 במאי מסרתי לכנסת על הפגיעות ביהודים בברית-המועצות. הנאבקים למען עלייתם ושזכותם לעלייה נשללה מהם. מסרתי אז על המאסרים, ההתנכלויות, הוצאת צווי הגיוס לצבא נגד יהודים כתוצאה מעצבנותם של שירותי הבטחון לקראת ביקורו של הנשיא ניקסון בברית-המועצות. לפי ידיעות שבידינו פעלה ממשלת ארצות-הברית במהלכה של אותה פגישה פעולה מועילה בסוגיה זו. אולם מאז לא נפסק מסע ההתנכלויות.

בשבועות האחרונים בולטת מדיניות מכוונת של שירותי הבטחון הסובייטיים במגמה להפחיד ולהרתיע יהודים מפני הצטרפותם למאבק למען העלייה. כתוצאה ממדיניות זו נאסרו וממתנים למשפטם: יולי בריגד מחרקוב, מארק נשפין ממוסקבה, גבריאל שפירא ממוס-קבה, ששוחזר ומחכה למשפט, יולי גליזר ממוסקבה, ולדימיר מרקמן מסברדלובסק, גרישה ברמן מאודיסה. יהודים אלה נאבקו בגלוי במסגרת החוק הסובייטי על זכותם לעלות ולחיות במולדתם ההיסטוריות. תביעות יהודים בברית-המועצות לעלות לישראל אפילו אינן נוגדות את חוקיה של ברית-המועצות.

זכות זו אף אושרה לאחרונה על-ידי פרשן "נובוס-טי" ביום 3 במארס 1972, וכן בהודעתו של סגן שר הפנים הסובייטי, שומיליו, ביום 27 למארס 1972.

פרשן "נובוסטי" אמר: "יותר מ-25 שנים חלפו מאז נסתיימה מלחמת העולם השנייה, אולם תהליך איחוד המשפחות נמשך. אנו מאמינים כי איחוד המשפחות הוא תהליך נורמלי, כי אין מקום לשתי דעות בנושא זה. אנו רואים בעיה זו בשלמותה ובכלל זה גם את יציאתם של יהודים למדינת ישראל".

סגן שר הפנים הסובייטי הוסיף ואמר: "מספרים קטנים של אנשים — מספרים קטנים כביכול — בני הלאום היהודי אכן פונים למוסדות הסובייטיים המתאימים בדרישת רשיון לצאת לישראל. לאנשים אלה מותר לצאת את ברית-המועצות על יסוד אותן הסיבות כאזרחים סובייטיים אחרים, ללא הבדל לאומיות. קבוצה אתנית, מין או גזע, דרישתם בדבר הגירה נבחנת על-ידי מוסדות משרד הפנים בברית-המועצות כחוק, ובדרך כלל דרישתם נענית. הסיבות העיקריות של פניות אלה לרשיון לצאת את ברית-המועצות הן השקפות דתיות, השאיפה להתאחד עם קרובים, שרידי העבר...".

על רקע הדעות אלו בולטות עוד יותר בכל הרי-פותח פעולות הנקמה ומדיניות ההפחדה וההרתעה באמצעות מאסרים, משפטים, ורדיפות של אותם צעירים יהודיים, שפשעם היחיד הוא רצונם לחיות כיהודים ולעלות לישראל.

חברי הכנסת. התייחסתי בדברי לשישה אסירי ציון, באשר מושכל ראשון הוא בעיני כי התעניינותנו בכל אסירים אלה וחובתנו לפעול לשיחרור כולם ולעלייתם של כולם חלות במידה שווה על כולם; שהרי לכל הנחה אחרת יש משמעות חמורה ביותר. שהכנסת בודאית אינה רוצה בה. עניין האזרחות יכול כמובן להשפיע על שיטות הטיפול ועל ציגורות הטיפול; אך אני מניח כי חברי הכנסת שדיברו ואלה שנמצאים באולם אינם מציעים שייחסך כל מאמץ מיהודים בברית-המועצות, ותהא אזרחותם אשר תהא.

מכל מקום ממשלת ישראל, יהדות העולם וכל איש בעל דבון טוב בעולם חייבים להזהרות עם מאבקם

הנשיא ניקסון למוסקבה. הוא לא התייצב, כי לא קיבל הזמנה. מזה שגתיים הוא נאבק על זכותו לעלייה.

חברי הכנסת, גל של משפטי הפחדה מתחדש בברית-המועצות. זה שגתיים לא נערכו משפטים מסוג זה. נראה היה שהשלטונות חדלו משיטה זו, לאחר ששת המשפטים שנערכו במחצית הראשונה של שנת 1970 — 2 בלנינגרד, 1 בריגה, 1 בקיישוב, 1 בסברדלובסק ו-1 בריאזאן. אמנם היו מאות מקרים של מאסרים ואיומים, אך הם לא הגיעו למשפטי הפחדה. השלטונות הסובייטיים השתכנעו, מן הגסיון המעשי, שאין כל תועלת במשפטים אלה. היהודים האמיצים ברוסיה, השואפים לעלייה לישראל, לא נרתעו. להיפך, ההדים הנוגעים בקרב היהדות העולמית וגם מצד גורמים לא-יהודיים בעולם החפשי שיכנעו את השלטונות בנוק בלי-ישוער הנגרם למשטרם.

והנה שוב שינו את טעמם ושוב נפתחים משפטים נגד פעילים יהודים. סתומות דרכי המשטרה החשאית הסובייטית. אולי מגשים הם שוב לשבור את התנגדותם של אחינו ברוסיה; אבל אין ספק שהדבר לא יעלה בידם.

חברי הכנסת, כל העולם הנאור והחפשי מזועזע לנוכח המתרחש לאחיו שברוסיה. מגיעות ידיעות מח-ידות על בריונים מוסתים, המתנפלים על יהודים המבקשים לעלות לישראל. מאמרי השמצה שטונים ואנטישמיים מופיעים בעתונות הסובייטית. מתעללים בנוס-עים יהודים בתחנות המכס ורבים מהם גאלצים להשאיר חלק ממטענם בגלל החיפושנים היסודיים והאיטיים. הוחמרו לאחרונה ההגדרות של "טעמי בטחון" ונכללו ברישימה זו גם סתם יהודים בעלי מקצועות מכל הסוגים, ללא קשר לעבודות בטחון. שיטת הקריאה למילואים נמשכת, ועל-ידי כך נאסרים צעירים רבים השואפים לעלייה. הורים מסוימים נדרשים לאשר בכתב את הסכמתם להגירת ילדיהם — ולא אחת חוששים זקנים לחתום על הצהרות כאלה.

כל יהודי המסתכן ומגיש בקשה לעלייה מביא על עצמו ועל משפחתו התנכלויות שונות — מביוזי בבית הספר עד לפיטורין מהעבודה, חקירות, מעצרים, ובסופו של דבר אינו בטוח שאמנם יזכה להיתר יציאה.

כל הצעדים האלה הפכו כחלק מהאמצעים שהשלטונות מבקשים לבלום בהם את הדרישות להיתר יציאה לישראל.

חברי הכנסת. על הכנסת לצאת בקריאה נרגשת לפרלמנטים בעולם ולעולם החפשי כולו, כפי שעשינו זאת במקרים קודמים של משפטי ראווה, ולתבוע בתוקף משלטונות ברית-המועצות לשיחרר את שפירא וגשפיץ ולא להעמידם לדיון וכמו כן לשיחרר את כל אסירי ציון הנמקים בבתי-כלא בכל רחבי ברית-המועצות על רצונם להצטרף לעמם ולמולדתם ישראל.

ולאחיו בני ישראל ברוסיה ייאמר הפסוק שבפרשת השבוע "ואתחנן": כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם הוציא ה' אתכם ביד חזקה ויפדן מבית העבדים, מיד פרעה מלך מצרים — וידעת כי ה' אלוהיך הוא האלוהים, האל הנאמן שומר הבית והחסד לאוהביו ולשומרי מצוותיו לאלף דור".

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לשר החוץ, לדברי תשובה.

והאחריות, כזו המיוחסת לחבר־הכנסת פייגרמן באחד מעתוני הבוקר, לאמור: ראשי ממשלת ישראל לא השִׁיחֲרוּ עַד הַיּוֹם מִתַּסְבִּיךְ הַפֶּחַד הַנּוֹטֵעַ בִּלְבָבם לַגְבִּי בְּרִית־הַמוֹעֲצוֹת. ועוד: הממשלה אינה עושה די הצורך להצִלֵתָם שֶׁל הַעֲצוּרִים בְּרוֹסִיָּה. ועוד: ישראל יכולה היתה לִתְבוֹעַ מִהַחֲלוֹנִים בִּמְסַגֶּרֶת הַגְּבוּלוֹת הַסְּבִירִים יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיא תוֹבֵעַת מֵהֶם. ועוד: מוֹבֵעַת דְּעָה שֶׁעַל־מִנֵּת לִתְרוֹם כְּבִיכּוֹל לַנְּאוּלוֹת יְהוּדֵי בְּרִית־הַמוֹעֲצוֹת עַל יִשְׂרָאֵל לֹא לְהִיאָחֹז בְּהוֹזְמָנוֹת, אִם תְּבוּאָה, לְהִקִּים שְׂגִירוֹת יִשְׂרָאֵלִית. אֲדוֹנֵי הַיּוֹשֵׁב־רֹאשׁ, חֲבֵרֵי הַכִּנְסָה, דְּבָרִים אֵלֶּה יֵשׁ בֵּהֶם מִידָּה אֲפִסִּית שֶׁל אִמָּה וּמִידָּה אֲפִסִּית שֶׁל אֲחֵי רִיּוֹת. וְהַעוֹבְדָה שֶׁחֲבֵר הַכִּנְסָה הַמְּכֻבָּד אִינוֹ מוֹצֵא לִנְכוֹן לִכְבֹּד אֶת הַכִּנְסָה בְּנוֹכְחוֹתָהּ, שְׂעָה שְׂגוֹרֵל אַחִינוּ בְּבְרִית־הַמוֹעֲצוֹת עוֹלָה לְדִיוֹן, אִינָּה מוֹסִיפָה מִשְׁקָל לְדְבָרִים הָאוֹמְלִלִים שֶׁפּוֹרֶסְמוּ בְּשׂוֹם.

דב מילמן (גח"ל):

מאיה סיעה התברר הזה?

(קריאה: סיעת המערך.)

שר־החוץ א. אבן:

אדוני היושב־ראש, הצלחתנו מותנית בליכודנו ובגִּבּוֹרֵנו לְהוֹצִיא אֶת הַנוֹשֵׂא מִכֹּל יִצֵּר מִיּוֹתֵר שֶׁל הַת־נִגְחָת בְּתוֹכֵנוּ, שֶׁהַנִּסְיוֹן זֶה יִהְיֶה לֵנוּ מוֹקֵד לְלִיכּוֹד וְלֹא מוֹקֵד לְמִרְיָבוֹת. הַמִּשְׁלָּה מִסְכִּימָה שִׁיעֶרֶךְ דִּיוֹן בְּמִלִּיאוֹת הַכִּנְסָה בְּתֹאֲרִיךְ מֵתֵאִים, שֶׁעָלִיו אֲבֹא בְּדְבָרִים עִם נִשְׂי־אוֹת הַכִּנְסָה.

חֲבֵר־הַכִּנְסָה וּדְדִיגֵר אִמֵּר בְּצֶדֶק, שֶׁעָלִינוּ לִפְנוֹת בְּקִיָּה נִרְאָה נִרְגֵּשֶׁת לְמַצְבּוֹ הַעוֹלָם, אֲבָל לֹא בְּקִרְיָה נִרְגֵּשֶׁת שֶׁל 27 חֲבֵרֵי כִנְסָה. אֲנִי מְקוּוֹה שִׁיעֶרֶךְ מַעֲמֵד מֵתֵאִים לְעִסּוֹק בְּנוֹשֵׂא כֹּה. אוֹלֵם לִרְגֵל הַעוֹבְדָה שְׂדִיוֹן בְּעִנְיִן זֶה עָשׂוּ לְהַתְעַכֵּב עֵקֶב הַפְּגֵרָה —

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אנחנו יכולים להתכנס גם בזמן הפגרה. בְּבְרִית־הַמוֹעֲצוֹת אֵין לֹאנִשִּׁים אֵלֶּה לֹא פְּגֵרָה וְלֹא חוֹפֵשׁ.

שר־החוץ א. אבן:

— אֲנִי מְצִיעַ שְׂאוֹתֵי דִיוֹן יִתְקִיִּים כֹּאשֶׁר נִשְׂאוֹת הַכִּנְסָה וְהַמְצִיעִים יִסְכִּימוּ עָלָיו. הוֹאִיל וְיֵשׁ אֲפִשְׁרוֹת כּוֹאֵת, אֲנִי אֲבַקֵּשׁ לְהִבְאִי לְבִירֹד דַּחֹף בּוֹעֲדֵת הַחוּץ וְהַבְּטָחוֹן כֹּמֶה נִקְדוֹת שֶׁהוֹמֵן גֶּרְמָן וְאֵינִי סוֹבֵלוֹת דִּיחוּ.

היו"ר י. נבון:

חֲבֵרֵי הַכִּנְסָה, אֲנִי מַעֲמִיד לְהַצְבֵּה אֶת הַהֲצָעָה לְדוֹן בְּשִׁלוֹשׁ הַהֲצָעוֹת לְסִדְר־הַיּוֹם בְּמִלִּיאוֹת הַכִּנְסָה.

הצבעה

ההצעה לקיים דיון במליאת הכנסת בשלוש
ההצעות לסדר־היום נתקבלה.

היו"ר י. נבון:

יִתְקִיִּים דִּיוֹן, בְּזִמָּן מֵתֵאִים, עַל שְׁלוֹשׁ הַהֲצָעוֹת הָאֵלֶּה.

מנחם ידיד (גח"ל):

הֵאֵם נִתְקַבְּלָה הַהֲצָעָה שֶׁל הַשֵּׁר אֲבֵא אֲבָן?

היו"ר י. נבון:

כן, יִתְקִיִּים דִּיוֹן בְּמִלִּיאוֹה.

מנחם ידיד (גח"ל):

וְמָה עַל אוֹתוֹן שְׂבִיכֵשׁ הַשֵּׁר לְהַעֲלוֹת לִפְנֵי וְעַדֵּת הַחוּץ וְהַבְּטָחוֹן?

שֶׁל אַחִינוּ בְּבְרִית־הַמוֹעֲצוֹת וְלִהְרִים אֶת קוֹלָם נִגְדֵי־לְוִיִּים אֵלֶּה שֶׁל נִגִּישוֹת, נִגְדֵי מֵאֲסָרִים, דִּיכּוֹי, הַפְּחַדָּה וְאַפְלִיָּה, וְעַל כָּל שְׁלִילַת זְכוֹת הָעֵלִיָּה לְיִשְׂרָאֵל.

מִמִּשְׁלַת יִשְׂרָאֵל פְּתוּחָה לְדַעַת־הַקֶּהֶל בְּעוֹלָם, לְמוֹסֵד־דוֹת בֵּין־לְאוֹמִיִּים, לְאִיגְרוּנִים בֵּין־לְאוֹמִיִּים אֲחֵרִים וְלִמְשָׁלֹת שְׁלֹת וְיִדּוּתוֹת רַבּוֹת. בֵּין הֵיתֵר פְּעִלָּה יִשְׂרָאֵל בְּאֻמְצָעוֹת מִמִּשְׁלַת הוֹלָדָה, שֶׁשְׂגִירוֹתָהּ מִיִּצְגָת אֶת הָאִינְטֵרְסִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמוֹסְקָבָה. הוֹפְעָתָה הַמִּתְנַדֶּבֶת שֶׁל מִמִּשְׁלַת הוֹלָדָה בְּסוּגִיָּה זֹאת מֵרֵאשִׁיתָה וְעַד הַיּוֹם כּוֹלָה אוֹמֶרֶת כְּבוֹד לָהּ וְלַעֲרִכִּים שֶׁהִיא דוֹלָת בָּהֶם בַּחֲיָה בֵּין־לְאוֹמִיִּים. מִתּוֹךְ רִצּוֹן שֶׁפְּעוּלָה מְבֻרָכָה זוֹ תִּמְשַׁךְ וְתִתְפַּתֵּחַ לֹא לִפְנֵי פִגְמִים אֲעֵלָה לִפְנֵי וְעַדֵּת הַחוּץ וְהַבְּטָחוֹן, וְלֹא לִפְנֵי מִלִּיאוֹת הַכִּנְסָה, אֶת הַבְּעִיּוֹת הַמִּשְׁפָּטִיּוֹת וְהָאֲחֵרוֹת שֶׁמִּי־שֶׁלֵּת יִשְׂרָאֵל וּמִמִּשְׁלַת הוֹלָדָה דְּנוֹת בָּהֶן.

בְּכָל הַנוֹגֵעַ לְבַעֲיָה בְּכָללּוֹתָהּ, וּבְמִיּוֹחַד לְבַעֲלֵי אוֹיֵרוֹת יִשְׂרָאֵלִית, יִשְׂרָאֵל בִּיקֶשָׁה אֶת הַתְּעַרְבוּתָם שֶׁל כָּל הַגּוֹרְמִים אֲשֶׁר מוֹיָתוֹ לְמַעַן שִׁיחֲרוֹר הָאֲסִירִים וְלַמְעַן זְכוֹתָם לְעֵלּוֹת. בְּהֲצָעָה לְסִדְר־הַיּוֹם הַזֶּה הוֹזְכֵר גַּם שְׂמוֹ שֶׁל פִּיּוֹטֵר יִקְרִי. פְּרִטִּים עַל מֵאֲבָקוֹ שֶׁל יִקְרִי וְעַל מֵאֲסָרוֹ יְדוּעִים לֵנוּ מַעֲתָנוֹת הָעוֹלָם. מִמִּשְׁלַת יִשְׂרָאֵל נִתְּנָה בְּמֵאֲבָק לְמַעַן יִהְיֶה בְּרִית־הַמוֹעֲצוֹת, נִגְדֵי שְׁלִילַת זְכוֹתֵי־חַיִּים הַלְאוֹמִיּוֹת, נִגְדֵי הַמַּסַּע הָאֲנִטִּישִׁי הַמִּתְנַהֵל בְּעֵתוֹת הַסּוֹבִיֵּיטִית וְבַעֲדֵי זְכוֹתָם הַבְּלִתִּי־מַעוֹרַעֶרֶת שֶׁל הִיהוּ־דִים, הַרוֹצִים בָּכֶן, לְעֵלּוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְהִיא רוֹאָה בָּכֶן מִרְכוּז מֵאֲבָקָם. הַפְּתָרוֹן הוּא בִּיצִיאָה וּבְעִלְיָה.

מִמִּשְׁלַת יִשְׂרָאֵל מְקוּוֹה וּבְטוֹחָה שֶׁהַמֵּאֲבָק לְמַעַן זְכוֹתָם שֶׁל הַיְּהוּדִים הַסּוֹבִיֵּיטִים לְעֵלּוֹת לְיִשְׂרָאֵל יוֹכֵתֵר בְּהַצְלָחָה גְּמוּרָה.

כָּל הַהֲצָעוֹת שֶׁהוֹצֵעוּ עַל־יְדֵי חֲבֵר־הַכִּנְסָה בְּגִין כְּבֵר הַחֲשָׁמוֹ וְהַבּוֹא הַתְּמַדָּה בָּהֶן. הַעוֹבְדָה שֶׁאֲלִפִּים כֹּה רַבִּים שֶׁל אַחִינוּ בְּבְרִית־הַמוֹעֲצוֹת נִמְצָאִים בְּמִדְּיַת יִשְׂרָאֵל וְשִׁרְבוֹם הִגִּיעוּ בְּזִמָּן הָאֲחֵרוֹן, וְעוֹבְדָה זוֹ מַחֲיִיבֵת אֶת הַכִּנְסָה לְתֵת אֶת דַּעְתָּהּ עַל פְּעוּלָתָהּ וְעַל פְּעוּלַת הַמִּמְשָׁלָה וְהַעֵם בְּמוֹלְדָתוֹ וּבְתַפּוּצוֹתָיו. מִידָּה זוֹ שֶׁל הַצְּלָחָה, שֶׁאִי־נִגָּה מִסְפָּקָת אוֹלָם אִינָּה חֲסֵרֶת מִשְׁמַעוֹת, נּוֹבֵעַת מִשְׁלֹי־שֶׁה גּוֹרְמִים: קוֹדֵם כָּל מַעֲמִידָתָה הָאִתְּנָה וְהַמּוֹפְלָאָה שֶׁל יְהוּדֵי בְּרִית־הַמוֹעֲצוֹת עַל שְׂמִיּוֹת זִיקָתָם לַעַם הַיְּהוּדִי וְעַל לֵהֵט רִצּוֹנָם לְהִיגָאֵל. אֲנִי אוֹמֵר "עֲמִידָה מוֹפְלָאָה", בְּאִשֶּׁר מְדוּכָר בְּדוֹר שֶׁל יְהוּדִים שֶׁהֵיוּ מְנוֹתִקִּים בְּכוֹחַ מִכֹּל מַגֵּעַ חֲפָשִׁי עִם מְקוֹדוֹתָיו שֶׁל הָעַם הַיְּהוּדִי וּמְקוֹדוֹתֵיהָ שֶׁל הַתְּרַבּוּת הַיְּהוּדִית. נַעֲשֶׂה הַכֹּל לְהַעֲמִיד מַחֲיָצָה בֵּינֵיהֶם לְבִין עֵצֶם הַיְּכֹלֶת לְרִכּוֹשׁ וּלְפַתַּח אֶת תּוֹרַעֲתָם כְּבִנֵי הָעַם הַיְּהוּדִי. וְהִנֵּה הִיתָה הַתְּגַבְּרוּת מוֹפְלָאָה זוֹ עַל הַמֵּאֲמָץ לְטַשְׁטֵשׁ אֶת זְהוּתָם וּלְטוֹל מֵהֶם אֶת הַנִּיצוֹץ הַיְּהוּדִי הַמִּיּוֹחַד אוֹתָם בְּעַמִּים.

הַגּוֹרֵם הַשֵּׁנִי — הַתְּגִיּוּסוֹת שֶׁל הָעַם הַיְּהוּדִי מִסְבִּיב לְמִמְשָׁלָה וּלְכִסְתָּה הַגּוֹרֵם הַשְּׁלִישִׁי — הַתְּעוֹרָרוֹת מִר־שִׁימָה שֶׁל דַּעַת־קֶהֶל בְּעוֹלָם, עַד כִּדִּי כֵךְ שֶׁכִּמְעֵט לֹא נִתְקַלָּה מִמִּשְׁלַת בְּרִית־הַמוֹעֲצוֹת בְּשׂוֹם פְּגִישָׁה עִם מְנַהִיג שֶׁל מִדְּיָנָה נֹאזֶרָה בְּלִי שֶׁהוֹשֵׂא הַזֶּה הוֹעֵלָה כֹּאחֵד הַתִּנ־אִים הַחֲיוֹנִיִּים לְקִידוֹם הַדוֹקִיּוֹם בֵּין בְּרִית־הַמוֹעֲצוֹת לְבִין מִדְּיַת הָעוֹלָם.

אִם כֵּן אֵין סְבוֹר כִּי מִמִּשְׁלַת יִשְׂרָאֵל, וְהַכִּנְסָה אֲתָהּ, יִכּוֹלָה לְהַתְּבַרֵךְ בְּמֵאֲמָצִיָּה, תּוֹךְ הַחֲלָטָה נַחוּשָׁה לְהַתְּמִיד בָּהֶם וְלִהְגִּבֵּרִים כְּכָל הָאֲפִשֶׁר בְּקֶצֶב רִבִּי.

אֲחַת הַסְּגוּלוֹת הַמְּרַכִּיזוֹת שֶׁל הַמֵּאֲבָק הוּא בִּישְׂרָאֵל הִיא מִידַת הָאֲחִידוֹת הַלְאוֹמִיּוֹת הַמִּשְׁתַּקֶּפֶת בָּהֶן. אֲחֵדוֹת זוֹ נִפְגַּמָּת לַעֲתִים עַל־יְדֵי הַצְּהָרוֹת נְטוּלוֹת חוֹשׁ הָאִמָּה

חוברת ל"ז, ישיבה של"א
— הצעות חוק של חברי כנסת (נבון, טובי) —

ג. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק למתן תוקף להכרזה העולמית על זכויות האדם, תשל"ב—1972 *

רגיל לקבל חוקים שיש בהם גם פגיעה בזכויות האדם. גם בתי-המשפט בישראל הם למעשה חסרי אוניס לבוא להגנת זכויות-היסוד של האזרח כשהן נפגעות על-ידי השלטון. בזמן שאין זכויות אלה מוגדרות בחוק גם בתי-המשפט חסרי אוניס בפני טענת "נימוקי הבט" חוק" הפורמליים של השלטון.

לכן ראינו לנכון להציע לכנסת קבלת ההכרזה העולמית על זכויות האדם כחוק ישראלי, שיהיה אסור לפיו להפר את ציוויה, וכדי לקיים אותה בכוח החוק.

כנסת נכבדה, ההכרזה העולמית על זכויות האדם תובעת לכבד זכויות האדם וחירויותיו הבסיסיות גם בארץ גטולת שלטון עצמי או הנמצאת בחסותה של מדינה אחרת. כאשר מדברים על חובת כיבוד זכויות האדם בישראל אי-אפשר שלא להזכיר גם את הפגיעות הרבות בזכויות האדם בשטחים הכבושים, בבני העם הערבי הפלשתינאי; אי-אפשר שלא להזכיר את הגירוש השירותיים ממולדתם, את המאסרים ללא דין ומשפט, את העינויים בבתי-הסוהר, את הפקעת אדמותיהם ורכושם, כפי שנעשה בסיטונות במיוחד בסביבות ירושלים; את גירושם מכפרים ואדמותיהם, כפי שאירע לעשרת אלפי הבדואים באזור רפיח, וקודם לכן בכפרים עמאוס, יאלו ובית-נובה ומקומות אחרים; אי-אפשר שלא להזכיר את איסור השלטונות על החזרתם של אלפי בני-אדם שיצאו או הוצאו ממולדתם בתוקף פעולות המלחמה ב-1967. אפילו התושבים של ירושלים הערבית, שמצאו את עצמם אחרי המלחמה מחוץ לעיר, כשהם אף מתגוררים בשטח כיבוש בגדה המערבית, משוללים זכות לחזור לעירם.

משפחת העמים כולה גינתה הפרות גסות אלה של זכויות האדם, דעת-הקהל הדמוקרטית בישראל ובעולם תובעת מממשלת ישראל לשים להן קץ למען כבוד האדם שם ולמען כבוד האדם בישראל עצמה.

סעיף 13 להכרזה העולמית על זכויות האדם קובע: "כל אדם זכאי לחופש תנועה ומגורים". כיצד מכבדים זכות אלמנטרית זו בישראל? בהתאם לתקנות-שעת-חירום מימי השלטון הבריטי הקולוניאלי אורחים ישראליים רבים משוללים חופש התנועה במולדתם, כשהם מרותקים למקומות מגוריהם על-פי צו ארמיניסטרטיבי של המפקד הצבאי של אותו אזור. בהתאם לצוים אדמיניסטרטיביים אלה כל התברים הערבים של הוועד המרכזי של מפלגתנו הקומוניסטית, כל הקומוניסטים הערבים חברי המועצות הכפריות והעירוניות, כל העורכים והכתבים של העתונות הקומוניסטית בשפה הערבית בישראל, כל פעילי ברית הנוער הקומוניסטי, ופעילי אחרים מרותקים ואונס יכולים לצאת את מקומותיהם אלא ברשיון מיוחד של המשטרה.

אין נגד מקבלי צווי הריתוק האלה כל האשמה והם לא עברו על שום חוק. כל עונשם הוא שהם מתנגדים פוליטיים למדיניות המלחמה והכיבושים של הממשלה ונענשים על השקפתם הפוליטית. זאת היא פגיעה בחופש הפרט ובחופש האירגון המפלגתי. אי-אפשר לפנות לבית-משפט נגד שלילת חופש התנועה במולדת. בית-המשפט כבול בנימוקי הבטחון וחסר אוניס. הוא

היו"ר י. נבון:

אנחנו עוברים להצעת חוק של חבר-הכנסת טובי: חוק למתן תוקף להכרזה העולמית על זכויות האדם, תשל"ב—1972. רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. מתכבד אני להגיש בזה לכנסת את הצעת החוק למתן תוקף חוקי בישראל להכרזה העולמית על זכויות האדם, אשר קיבלה עצרת האומות המאוחדות ב-10 בדצמבר 1949.

הכרזה אוניברסלית זו של האומות המאוחדות, שנתקבלה לפני כ-24 שנים — ולא לפני 10 שנים, כפי שצינתי בשגה בדברי ההסבר — הכרזה זו כוללת 30 הוראות לכיבוד זכויות-היסוד של האדם וחירויותיו הבסיסיות על-ידי החברה האנושית. אל-יכולן ציינה ההכרזה העולמית, ש"הכרה בכבוד הטבעי אשר לכל בני-משפחה האדם ובזכויותיהם השוות והבלתי-נפקעות היא יסוד החופש, הצדק והשלום בעולם". ההכרזה ציינה גם ש"הכרה חיוני הוא שזכויות האדם יהיו מוגנות ברוב שלטונן של החוק".

מדינות רבות בעולם ראו להכריז לקיים את חוקת היסוד שלהן, או "מגילת הזכויות" — Bill of Rights — שתצוין ותשריין את הזכויות היסודיות ואת החירות הבסיסיות שיש לכבד.

ההכרזה העולמית על זכויות האדם הפכה במרוצת הזמן למקור השראה ורוח מנחה למדינות רבות, למען ינהיגו בתחומיהן תחיקה יסודית לכיבוד זכויות האדם. רצוני לציין ש-15 מדינות אירופיות חתמו ב-4 בנובמבר 1950 על האמנה האירופית לזכויות האדם, בהתבססן על הוראות ההכרזה העולמית של האו"ם, והסכימו ביניהן שייכבדו בתחומיהן את הוראות ההכרזה ויעמידו לפיקוח בין-לאומי את פעילויותיהן הנוגעות לזכויות האדם ולחירויותיו הבסיסיות.

בישראל לא קיימת חוקת-יסוד שתגדיר ותשריין את זכויות האדם וחירויותיו הבסיסיות. העדר חוקת-יסוד במדינה היה במשך כל הזמן לא רק נקודת מחלוקת חריפה בכנסת עצמה ובציבוריות הישראלית, אלא אף מקור לסכנות רציניות, שאיימו ומאיימות על זכויות האדם ועל חירויותיו הבסיסיות, על השוויון הלאומי והעדרו במדינת ישראל.

החלטת הכנסת הראשונה בדבר חקיקת חוקת-יסוד פרקים פרקים לא הניבה פרי, במיוחד בשטח הגדרתן והבטחתן של זכויות האדם. היו נסיגות רבים בפרק זמן זה לשנות את המציאות הזאת, אך ללא תוצאות.

המצב העובדתי בישראל הוא כזה, שפעילות הרשות המבצעת אינה מוגבלת בשום חוקת-יסוד המשריינת את זכויות האדם וחירויותיו, והן חשופות לפגיעות השלטון ללא הגנה תחיקתית. המצב נעשה חמור עוד יותר עם קיום חוקי החירום מימי המנדט הבריטי, ואף מימי השלטון הישראלי, המעניקים לרשות המבצעת סמכויות בלתי-מוגבלות. בהעדר חוקת-יסוד גם המחוקק, הכנסת, יכול למעשה על-ידי חקיקה רגילה ברוב

כנסת נכבדה. יודעים אנו שקיום זכויות האדם וחירותו היסודיות במשטר קפיטליסטי, במשטר שלטון ההון, אינו מובטח באופן מלא אפילו על-ידי החקיקה המושלמת ביותר. זה עניין של קיום משטר, שיבטיח הלכה למעשה את זכויות האדם וחירותו על-ידי מחיי קתם וביטולם של ההבדלים המעמדיים, על-ידי חיסולו למעשה של ניצול אדם בידי אדם. זאת הערובה היסודית לזכויות האדם וחירותו.

אך גם במשטרים כמו בישראל אין אנו מקילים ראש בחשיבותם של חוקים, שיגדירו וישריינו את זכויות האדם וחירותו היסודיות והיו לעוד להמוני העם במאבקם לשוויון זכויות אזרחי ולאומי ולכבוד האדם וחירותו. במטרה זו, ומתוך דאגה לדמוקרטיה, הגתנו כיום בישראל לחיצי התקפה מצד חוגי השלטון כגון ההתקפה האחרונה על שיטת הבחירות היחסית והישיבה, במטרה למלא חלל ריק בתחיקה הישראלית כשהעדר חוקי יסוד פוגע בזכויות היסוד של האזרח — הגנו קוראים לכנסת לקבל את הצעת החוק שאנו מגישים, ולתת על-ידי כך תוקף חוקי להכרזה העולמית על זכויות האדם, שבה תמכה מדינת ישראל בזמנה.

הי"ד ש. רוזן:

רשות הדיבור לשר החוץ, לדברי תשובה.

שר החוץ א. אבן:

אדוני הושב-ראש, חברי הכנסת. ההכרזה העולמית על זכויות האדם אושרה בעצרת האו"ם בשנת 1948. היא היתה מעין תגובה נאורה ומרשימה על הוועות והחורבנות אשר פקדו את האנושות בעשור הגאצי.

זכורות לנו תגובותיהם של יוזמי ההצעה, ובכללם חתן פרס נובל לשלום הפרופסור רנה קאסן, הד"ר צ'ארלס מאליק, והמונחה אלינור רוזבלט שעלתה על כולם בתוקף הטפתה ועוצמת הביטויים שהעניקה למצוקת האנושות בכלל ושל העם היהודי בפרט.

מטרת ההצהרה: להשתית את העולם על בסיס איתן יותר, כאשר במרכז דאגת האנושות עומדים גורלי של הפרט וזכויותו היסודיות של האדם.

ישראל לא היתה חברה באיגון האומות המאוחדות בעת התקבל ההצהרה. אולם משלחתנו עקבה אז מקרוב אחרי מהלך גיבושה, ניסוחה ואישורה.

זכור לי כי בעלי ההצהרה הסבירו שאין בכונתם לנסח חוקים אשר יכללו על קרבה וכרעיהם במערכת המשפטית של כל מדינה ומדינה, כי אם כוונתם להעמיד אבן-בוחן, אמת-מידה מוסרית שכל מדינה תחזור להגישמה הנאותה, בתחום החקיקה ובתחום המנהג וההנהגות. ישראל ביססה ומבססת את יסודות משטרה על העקרונות הכלולים בתעודה ההיסטורית הזאת. יש להתברר במצפון החברתי הער המגיב ברגישות בכל פעם שיש חשש נעשה פועלה שאין בה חשיבות מספקת בזכויות הפרט ובעקרונות היסודיים של החקיקה והמנהג בישראל. מבחינה זו יש להצהרה העולמית על זכויות האדם ערך חינוכי חשוב.

אולם מאמציו של חברי-הכנסת תופיק טובי לתאר את מדינת ישראל כחיוני רצון של פגיעות בזכויות האדם אין בהם שמץ של רצינות. אילו סיעתו הקומוניסטית היתה מתחייבת ברצינות למצב זכויות האדם בארצות הקומוניסטיות — הרי ייתכן מאוד שהיה מגלה פער בין המציאות ההיא לבין העקרונות המנוסחים באותה הצהרה.

אני קורא בהזדמנות זו לדעת-הקהל הדמוקרטית בישראל לפעול לביטול צווי הריתוק האדמיניסטרטיביים האלה ולהחזיר את חופש התנועה לאזרחים, שזכותם האלמנטרית לנוע חפשי במולדתם. היום זו פגיעה בקומוניסטים ודמוקרטים אחרים, אך מחר זה יכול לפגוע ברבים אחרים.

סעיף 9 של ההכרזה העולמית קובע: "לא ייאסר אדם, לא ייעצר ולא יוגלה באופן שרירותי". אך כל אחד ידע שתקנות ההגנה לשעת-חירום בישראל הופכות זכות יסודית זו לפיקציה. אזרחים ערבים רבים הם קרוב תקנות אלה. אנו קוראים שוב לכנסת לבטל את תקנות ההגנה לשעת-חירום הברטיות משנת 1945, ששר המשפטים לשעבר הגדירן כחוקים שספר החוקים של מדינה דמוקרטית לא יכירם, ולבטל סמכות השלטון לאסור, לעצור, להגלות, לשלול חופש התנועה מאזרחי ישראל בלי משפט כלשהו.

סעיפי ההכרזה השונים מביטחים שוויון זכויות לאדם, ללא הבדל לאום, דת וגזע, בקבלת אזרחות, בקבלת עבודה, בכניסה לשירות מנגנון ארצו. בהשתתפות בהגלת ארצו, בקבלת חינוך גבוה ועוד. בכל שטחי החיים האלה קיימת אפליה ברורה כלפי האוכלוסיה הערבית במדינת ישראל, בניגוד לצווי ההכרזה העולמית לזכויות האדם, ויש לתקן מצב זה.

חוק האזרחות בישראל מפלה באופן ברור לרעה את התושבים הערבים. חוגי השלטון בישראל מזילים דמעות תנין על אפליית יהודי ברית-המועצות ועל דיכויים כביכול, בזמן שמדקדק לעין העולם כולו מצבם החברתי הטוב והיוצא מן הכלל של יהודי ברית-המועצות; בזמן שמקיימים כאן בישראל משטר אפליה לאומית ודיכוי חמור כלפי האוכלוסיה הערבית; בזמן ששוללים מתושבים ערבים כתושבי אקריית וכפר-בירעם, ופליטים אחרים בתוך ישראל עצמה, את זכותם לחיות בכפריהם ועל אדמתם; בזמן שאזרחי המדינה הערבים נידונים ברובם להיות חוטבי עצים ושואבי מים.

ההצהרה העולמית לזכויות האדם, לא זקוקים לה רק תושבי ישראל הערבים אלא המוני העם הרחבים בישראל, שזכויות-היסוד שלהם עומדות בסכנה באותה מידה שזכויות התושבים הערבים נתונות לחסדו של השלטון.

כיצד שיווי הזכויות של כל חלקי העם, שיחרור ישראל ממכת האפליה העדתית, הם מהציוויים החשובים של ההכרזה העולמית על זכויות האדם. האפליה הקיימת גם כלפי עדות המזרח בשטחי החיים השונים, אין חוגי השלטון בישראל מצליחים לחפות עליה עוד. קיום ה"פנתרים השחורים" ומאבקם הציבורי, הזוכה להד גדול, הם תגובה של חלקים נרחבים מבני עדות המזרח הוועקים לשוויון ונגד הקיפות והאפליה בשטחי החיים השונים.

סעיפי ההכרזה קוראים לכבד זכות האדם לבוא בברית-גושאין ולהקים משפחה, ללא הגבלה מטעמי גזע, אזרחות או דת. סעיפים אלה קובעים שיש לכבד את חירות המחשבה, המצפון והדת, ואת הזכות להמיר את דתו, את אמונתו של אדם וכדומה.

הכפייה הדתית הקיימת בישראל, השוללת למעשה חירויות אלה ומצליחה להביא לחקיקה גזענית הרומסת את זכות האדם וכבודו, מולידה מצב העומד בסתירה להכרזה העולמית על זכויות האדם, ויש לתקנו לטובת האדם, וזכויותו וכבודו.

ועדת-משנה זו עומדת לפני סיכום דיוניה, ולחברי הכנסת תהיה האפשרות המלאה להביע את דעתם, את השגותיהם, את הצעותיהם בעת גיבוש הסופי של חוק-יסוד זה, שכולנו ערים לחשיבותו ההיסטורית לא רק ליושבים בישראל אלא לעם היהודי בכלל, קרבן לפגיעות בזכויות האדם בכל אתר ואתר מאז גלה מארצו.

נאמן למסורתו כעם שביסס את קיומו על עקרונות הצדק, כעם שהכריז בספר הספרים את עקרונות כיבוד זכויות האדם, השוויון והצדק החברתי, ואשר שימש כדוגמה ומופת לעולם כולו, הקריב על מזבח המאבק למען זכויות האדם את טובי בניו — העם הזה לא יאכזב את המאחלים שהוא יפגין במדינתו הריבונית דאגה ערה ורגישה לקידום זכויות האדם.

לאור עבודת ועדת-המשנה שהזכרתי לעיל, לאור הסיכוי הקרוב שהנושא יעלה במסגרת זו לדיון, לביקורת ולחצות בכנסת, וכמו כן בשנים לב לאופיה של ההצעה הרה העולמית על זכויות האדם כפי שתיארת אותה — אני מציע להסיר את הצעתו של חבר-הכנסת טובי מעל סדר-היום.

היו"ר ש. רוזן:

חברי הכנסת, אנו נוגשים להצבעה. יש הצעה של חבר-הכנסת טובי להעביר את הצעת החוק שלו לועדה, והצעה של שר החוץ להסירה מסדר-היום.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לועדה

לא נתקבלה.

ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום נתקבלה.

2. חוק יסוד: הכנסת (תיקון) *

היו"ר ש. רוזן:

אנו עוברים להצעת חוק של חבר-הכנסת דוד קורן: חוק יסוד: הכנסת (תיקון). רשות הדיבור לחבר-הכנסת דוד קורן.

דוד קורן (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת. היות והיום יום רביעי הקצר, גם נאומי יהיה קצר.

בטוחני שרוב רובו של הבית ער ורגיש לבעיית יחסי החוק של ישראל. מי מאתנו אינו שואף ומתפלל לכך שישראל תהיה מקובלת על משפחת העמים ושהיו לה קשרי ידידות, קשרי מסחר וקשרי תרבות עם עמי תבל? למרבה הצער, ישראל היא בבחינת "ע"ם לבדד ישכון". עמי העולם בנויים משפחות-משפחות, והקשרים ביניהם הם קשרי שפה או קשרי דת או קשרים אחרים. יש עמים אנגלו-סקסיים, יש עמים לטיניים, יש עמים סלאביים, ואילו ישראל הוא עם שאין לו קשרים במשפחת העמים. הקרובים לנו ביותר מבחינה אתנית הם הערבים, אך, לצערנו, הם אינם ידידנו לפי שעה.

טיפוח הקשרים עם עמי תבל מחייב אותנו למאמץ צימ כבירים. אנחנו שולחים שליחים רמי-מעלה לארצות שונות, מקבלים אורחים מארצות שונות ומטפלים

בהם. שגרירים מפרסמים את דבר ישראל, נושאים ונותנים עם עמים ועם ארצות על מנת לקיים קשרים טובים אתם. טיפוח הקשרים הטובים הוא בבחינת עומס אדיר על ישראל, על הממשלה, על הכנסת, על העם בישראל. ואילו פליטת-פה אחת מאישיות דמות-מעלה או מפיו של חבר כנסת נגד ראש מדינה כלשהי עלולה להעיב על היחסים הידידותיים עם אותה מדינה.

רבותי חברי הכנסת, קל לזרוק אבן לבריכה עמוקה, אך קשה מאוד לדלות ולמחות אותה מן המים.

בחוק יסוד: הכנסת, סעיף 28, אנו מוצאים: "ההל" כים בשיבה פתוחה והדברים שנאמרו בה, פירסומם אינו מוגבל ואינו גורר אחריות פלילית או אזרחית. אולם יושב-ראש הישיבה רשאי, בדרך שנקבעה בתקנון, לאסור פירסום דבר שפירסומו עלול, לדעתו, לפגוע בבטיחות המדינה". פירושו של דבר שאין למנוע פירסום של דברים שנאמרו מעל במת הכנסת, אלא מטעמי בטחון בלבד. נראה שנוסח זה לקוי בחסר. כי הרי פגיעה ביחסי חוץ של מדינת ישראל עלולה אף היא לגרום נזק חמור ביותר.

כדאי לציין שחוק מבקד המדינה, שגם אותו חוקקה הכנסת, מסמך את ועדת הכספים של הכנסת למנוע

הכנסת קורן מסדר-היום. אני תמה באיזו קלות-דעת ובאיזו עליצות-ראש ששה הכנסת לפגוע בדמוקרטיה של עצמה. אין דוגמה לכך. אין אח ורע בכל הפרלמנטים בעולם ליחס המיוחד שהכנסת מתייחסת אל חירויותיה היא.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):
מניין אתה יודע?

אורי אבנרי (העולם הזה – כוח חדש):

אני יודע מה קורה בסנאט האמריקאי, שאם יש שמך, קורטוב, של הצעה לצמצם בחירויות הדמוקרטיה, הרי מיטשטשים הגבולות בין הסיעות, בין המפלגות, והבית כולו כאיש אחד מתקומם.

אדוני היושב-ראש, קם חבר הכנסת מטעם תנועת החירות ואומר מה שאומר על גרמוניה של היום. קם פה חבר הכנסת מטעם רק"ח ואומר מה שאומר על אר-צות-הברית ומנהיגיה. קמים פה חברי כנסת רבים ומביעים דעה על המשטר השולט בברית-המועצות. קמים חברי כנסת, ואני בתוכם, כדי לגנות את המשטר הפושע הקיים במדינה הידועתית כביכול, דרום-אפריקה, שאני חושב שראשיה הם פושעים, והמשטר שבה הוא משטר פושע. האם יכול להיות סייג כל שהוא לחופש הדיבור של חבר הכנסת, נבחר העם, שזה אחד מתפקידי היסודיים ביותר לבקר את היחסים בין מדינת ישראל ובין מדינות אחרות? האם יכול להיות סייג כלשהו? ומי יפעיל את הסייג הזה?

אדוני היושב-ראש, בשעה שדיבר חבר-הכנסת קורן עיינתי בספר הספרים, ושיחקתי ברעיון, מה היה קורה לספר זה אילו היה יושב-ראש כל-שהוא עורך אותו, עורך את דברי הנביאים שפגעו ביחסי החוץ של מדינת ישראל דאז עם נכונותיה הקרובות, שאהם היו יחסים ידידותיים ביותר. כה אמר ה': על שלושה פשעי דמשק ועל ארבעה לא אשיבנו; כה אמר ה': על שלושה פשעי עזה ועל ארבעה לא אשיבנו; כה אמר ה': על שלושה פשעי צור ועל ארבעה לא אשיבנו. כל אלו היו מדינות ידידותיות לישראל.

אדוני היושב-ראש, מחשבה שקולה כל שהיא צריכה להביא לפסילת רעיון זה מיסודו. שר החוץ של מדינת ישראל יש לו תפקיד קשה. אבל אביא דוגמה מקודמתו בתפקיד. היתה שרת חוץ במדינת ישראל. היא ערכה בשעתה ביקור ממלכתי במדינת ליבריה. נשיא מדינת ליבריה דאז השמיע באזניה קולבנה מרה על כך שבעתון מסויים בישראל, שאני מקורב אליו, התפרסם מאמר על משטר של שחיתות הקיים בליבריה. ואז נאלצה שרת החוץ לומר לנשיא ליבריה: עם כל הכבוד, אדוני, במדינת ישראל יש חופש העיתונות והרדיו. כל עתון מפרסם את אשר הוא רוצה. ואם מחר נשיא של מדינה כלשהי, ותהיה ידידותית ככל שתהיה, יתלונן באוזני שר החוץ על כך, שמעל דוכן הכנסת אמר חבר כנסת מסויים דברים בוטים, קשים ומעליבים כלפי, יואל נא, עם כל הכבוד, שר החוץ לקום ולומר: אדוני, אני מייצג מדינה דמוקרטית; אני מייצג מדינה שיש בה משטר דמוקרטי; ובפרלמנט שלנו – אני גאה לומר – יש חופש הדיבור לכל חבר. ואיש לא ימחק מדברי מהפרוטוקול. מה גם, אדוני היושב-ראש, ששמכות זו למחיקה, הנתונה גם היום, מנוצלת בצורה שאינני יכול אלא להתמרמר עליה. רק השבוע היתה דוגמה בוטה. כפי שמזכיר חבר-

פירסומם של חלקים מדו"חות המבקר, לא רק על מנת לשמור על בטחון המדינה, אלא גם כדי למנוע פגיעה ביחסי החוץ שלה. בסעיף 17 (א) נאמר: "תוך עשרת השבועות האמורים בסעיף 16 רשאית הוועדה, על-פי הצעת המבקר, להחליט שחלקים מסויימים מן הדו"ח וחשבון לא יוגשו על שולחן הכנסת, אם הדבר נראה לה דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה או כדי למנוע פגיעה ביחסי חוץ שלה". ובכן, יש פה הצמדה של שני הדברים כאחד. בסעיף 27 (ב) לחוק כתוב: "על אף האמור בסעיף קטן (א) רשאית הוועדה, בשים לב לצורך לשמור על בטחון המדינה או כדי למנוע פגיעה ביחסי חוץ שלה, או בקשרי מסחר בין-לאומיים שלה, להחליט, לאחר התייעצות עם המבקר, שאין לפרסם דו"ח וחשבון או חוות-דעת כאמור, כולם או מקצתם".

התיקון בחוק שאני מציע בא לאפשר איסור פירסום של דברים שנאמרו מעל במת הכנסת אם הדבר עלול לפגוע ביחסי חוץ של המדינה. עיקר כוונתי היא שחברי כנסת שיופגו בראשי מדינה אפשר יהיה למחוק את דבריהם מן הפרוטוקול.

הכנסת חוקקה שני חוקים ולא הקפידה על כך שאותו הגיון ואותו עקרון שקבעה לגבי חוק אחד בעניין פגיעה ביחסי החוץ של ישראל ישמש אבן-יסוד גם בחוק אחר. טבעי איפוא שמה שמצוי בחוק מבקר המדינה יהיה גם בחוק יסוד: הכנסת, ואני מציע לכנסת לקבל תיקון זה ולהעבירו לטיפול של הוועדה המתאימה.

הי"ר ש. רון:

רשות הדיבור לשר החוץ, לדברי תשובה.

שר-החוץ א. אבן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מקווה שהכנסת תינעה להצעתו של חבר-הכנסת קורן, שאיננה באה אלא למלא חסר בתחיקה. שהרי כוונת המחוקק היא בודאי למנוע, על-ידי הפעלת החוק, פגיעות, למשל, בכבודם של ראשי מדינות שאתן מקיימת ישראל יחסים ידידותיים. ואמנם יש בחוק סעיפים הבאים להביע את העקרון הזה.

על כן הצעתו של חבר-הכנסת קורן איננה אלא תוספת נחוצה על מנת להתאים את המהלכים בכנסת לרוח החוק ולצרכי הבטחון והמדיניות. הכנסת איננה חייבת לחשוש שמה הכלל הזה יופעל על מנת לבלום את פיהם של חברי כנסת בהבעת דעותיהם והשגותיהם על ענייני חוץ. הדוגמה שנקט חבר-הכנסת קורן היא הנותנת. ברוב המדינות, כאמור, יש סמכות ליושב-ראש של פרלמנט למנוע או למחוק השמעת דברים שיש בהם כדי לפגוע בפגיעה כזאת. וחוקה על יושב-ראש בישיבות הכנסת שידעו את המגבלות שבעקרון הזה, כפי שהסביר אותן המציע.

על כן אני מקווה שהכנסת תינעה להצעת חבר-הכנסת קורן ותצביע בעד הכללת התיקון הזה בחוק.

הי"ר ש. רון:

אני מבין ששר החוץ מציע להעביר את הצעת החוק לוועדה.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להצעה.

אורי אבנרי (העולם הזה – כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בניגוד לשר החוץ, אני מקווה שהכנסת תסיר את הצעת החוק של חבר-

לדיהם את הסמכות לצנזר את דבריהם של חברי כנסת העוסקים בדברים פוליטיים מובהקים? לא.
אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר מסדר-היום הצעת חוק זו כבר בשלב מוקדם זה.

הי"ד ש. רוזן:

מטעמי בטחון אני מבקש למחוק מ"דברי הכנסת" את שמות שני הקצינים.
רשות הדיבור לחבר-הכנסת דוד קורן, לדברי תשובה.

דוד קורן (המערך, עבודה-מ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אינני תמים-דעים עם חבר-הכנסת אבנרי שאנו מטפלים בנושא בקלות דעת ורוצים לפגוע בדמוקרטיה. אנחנו רוצים רק למנוע דברים בוטים הפוגעים במדינה ולא רוצים לפגוע בדמו-קרטיה. בישראל יש חופש הדיבור, אפשר להדפיס מה שרוצים, לומר מה שרוצים מעל במת הכנסת. דרוש טיפול בעניינים עדינים ביותר, וזה הכל. מה שיש כאן אינו אלא הצעה להכניס תיקון בעניין של דיבור בכנסת, כמו בקשר לדברים שמבקר המדינה רשאי לפרסם.

אני שמח מאוד שחבר-הכנסת אבנרי קורא תנ"ך בזמן שאני מדבר, אבל הייתי מציע לו, לא להסתפק בקריאת התנ"ך בזמן שאני מדבר, אלא לעיין בו קצת יותר, וכך יידע שדמשק ועזה לא היו ידידותיות לישראל.

הי"ד ש. רוזן:

חברי הכנסת, נוגש להצבעה. יש הצעה של חבר-הכנסת דוד קורן, ששר החוץ תמן בה, להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה, ויש הצעה של חבר-הכנסת אבנרי להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

הצבעה

16 -	בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט
6 -	בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום
	ההצעה להעביר את הצעת החוק של חבר-הכנסת ד. קורן לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

3. חוק איסור פירסום זהותו של עציר, תשל"ב-1972 *

על כבודו מבלי שיקדם למשפטו בערכאות שיפוט על-ידי העתונות.

ברוך זו, אדוני היושב-ראש, אני מעלה את הצעת החוק לאיסור פירסום זהותו של עציר — לא כמקטרג על העתונות, אלא כמי שרואה בה גושאת לפיד החיי-ריות הדמוקרטיות והאזרחיות, לוחמת לצדק ולטוהר המידות. אני בא היום להציע, בכל הענווה, להסיר רבב, אשר יותר משהוא מבתים את האזרחים הנפגעים ללא כוונת זדון, הוא מעיב על טוהר הנשק של העתונות, שהוא נשק מגן לחלש ולחף מפשע.

רבותי חברי הכנסת, בצד חופש העתונות, פומביות

הכנסת קורן בדברי ההסבר להצעתו, קיים סעיף 28, הקובע שיושב-ראש הישיבה רשאי לאסור דבר שפיר-סומו עלול, לדעתו, לפגוע בבטחון המדינה.

לפני יומיים ויהיתי מעל דוכן זה שני קצינים בכי-רים בצה"ל כאחראים למעשים חריגים שגוונו על-ידי הממשלה בפיתחת רפיח ובעקרבזה. עם כל הכבוד, אני שואל את חברי הבית היושבים כאן: האם זה פוגע בבטחון המדינה? מה לבטחון המדינה ולויהיו קצין שהממשלה עצמה גינתה אותו? האם זה מועיל לאויב? האם זה עלול לפגוע בבטחון צה"ל? זה נועד לשמור על היחסים בין שר הבטחון ובין איש פלוני או אלמוני. איזה ניצול של סמכות הוא זה? לא קם חבר כנסת ואמר שבצה"ל יש נשק חדש כזה או אחר, או שיש כך וכך ואודות וכך וכך חטיבות. פה מדובר על זיהוי אדם שסדרה זה אינו נוגע לבטחון המדינה. אין לזה כל קשר לבטחון המדינה.

בנימין הלוי (גח"ל):

כאשר אמרו שיאשה קאזאקוב יושב ביציע, נמחקו הדברים, כי אמרו שזה מסכן את בטחון המדינה.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

אני שמח שחבר-הכנסת הלוי מזכיר את הדבר.

הסעיף הקיים ניתן לניצול בלתי-מתאים, לדעתי, מפני שפה ניתן שיקול בלתי-מוגבל לחלוטין ליושב-ראש הישיבה.

אני יכול להעלות על דעתי שלבני ענייני בטחון, שיכולים לעלות אגב אורחא בצורה בלתי-אחרית ובהיסח הדעת, ויש בהם כדי להביא תועלת לאויב או לסכן חיילים בצבא, יש מקום לסעיף כזה. אינני מתנגד לסעיף, אלא לצורה שבה הוא עשוי להיות מופעל.

הייתי מבין זאת, אילו לפחות המוסד הקרוי יושב-ראש הכנסת והסגנים, שמתוכו באים יושבי-ראש הישי-בות, היה משקף את הכנסת כולה, אילו היה משמש בבואה נאמנה של יחסי הכוחות בכנסת. אבל כולנו יודעים שזה לא כך. כולנו יודעים שמוסד זה הוא בבואה נאמנה של יחסי הכוחות בין 98 חברי כנסת, ששם יש רוב מוחלט למפלגה אחת, לסיעה אחת. האם נמסור למוסד זה, ליושבי-ראש הישיבות, שהם אנשים פולי-טיים ומייצגים דעות והשקפות מסוימות — האם נמסור

הי"ד ש. רוזן:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת החוק של חבר-הכנסת שלום כהן — חוק איסור פירסום זהותו של עציר, תשל"ב-1972. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן.

שלום כהן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ברושכתם אפתח בציטוט החלטה של מליאת מועצת העתונות בישראל, מיום 27 במרס 1970, לאמור: "מועצת העתונות מח-ייבת סייגים בפירסום הליכים משפטיים, כדי להגן על האזרח ועל חירותו ושמו הטוב ולתת לו סיכוי להילחם

בעתונות יכול הייתי לראות לא פעם מקרוב את העוול שנעשה לאותם אזרחים שהשתרבבו ללא עוול בכפם בהליכי החקירה והמעצר. אם תרצה, הצעת חוק זו היא גם פרעון חוב מוסרי לאותם נפגעים, ובעיקר לאותם אזרחים קטנים אלמונים: אברהמוביץ וחסון, מורחי, לוי וברנשטיין, שפירסום שמם בעתון אינו אומר דבר לציבור הרחב, אבל אומר גם אומר לשכניהם, לחבריהם בעבודה או בצבא ולבני משפחתם.

אני חושב על אותם מקרים של פריצה, של גניבה או של אונס. אני חושב על מקרים שבהם מגיעה תלונה על ביצוע מעשה מגונה, למשל. המשטרה עוזרת חשוד אחרי חשוד, עד אשר היא מגלה את האשם. עוצרים אולי עשרה חשודים, אם כי ברור לחלוטין שיכול להיות רק אשם אחד. איזו הצדקה יכולה להיות לפירסום שמות כל העשרה? האם לא ניתן את דעתנו להשפעת אותן ידיעות המסתכמות בכמה שורות בעתון, אבל עוצ- מתן לרע ולהרס ביחס לחיי הפרט כעוצמתה של רעידת אדמה?

האם לא ניתן את דעתנו לילדים שבבית-ספרם ובשכונתם הצביעו עליהם כעל בנו של הפושע ועקב זאת נאלצו להפסיק את לימודיהם ונעשו מקרים בעיי- תיים כמעט ללא תקנה? רבים המקרים שהורי ילדים אלה לא הועמדו כלל למשפט, אך בינתיים נפש ילדיהם וקדוניהם נפגעה ואין מי שיתקן את העוול. לעתים נגרם גם נזק כבד בממון, באשר ההורים נאלצים להעתיק בחפזה את מקום מגוריהם.

אדוני היושב-ראש, שונה מעמדם של החשודים אחרי שהמשטרה סיימה את חקירותיה ולאחר שהוגש נגדם כתב אישום בבית-המשפט. בשלב זה חזקה כי נצטבר חומר ראיות נכבד נגד החשוד. העובדה שלפי הסטטיסטיקה המשטרית מסתיימות למעלה מ-90% מתביעות אלה בחיוב הנאשם בדין מלמדת כי הגשת כתב אישום היא פעולה בעלת משמעות כבדה. מכל מקום דאי שזה שלב מחשיד הרבה יותר מאשר המעצר הראשוני או אפילו הוצאת פקודת המעצר על-ידי בית- המשפט. על כן אני מציע כי ייאסר פירסום זהות הע- צורים עד להגשת כתב אישום בבית-המשפט.

ציבור העיתונאים עצמו ער לבעיה ומועצת העתונות אף בחרה בחודש יוני 1966 ועדה שתקבע הנחיות בקשר לפירסום הליכים טרום-משפטיים ומשפטיים. הוועדה התייעצה עם אנשים נכבדים ומבינים, כמו נשיא בית- המשפט העליון לשעבר מר אולשן, היועץ המשפטי לממשלה, פרקליט המדינה, נציגי העיתונאים ולשכת עורכי-הדין. אחרי עשרה חודשי דיון אף קיבלה מועצת העתונות החלטות החייבות לשמש הנחיות לכל העתו- נאים לגבי מה שמותר ומה שאסור לפירסם בקשר למעצר אזרחים. לצערי הרב אני חייב לציין — ואני בטוח שגם העתונאים האחרים שותפים לצער זה — שהעתונות לא שמרה ואיננה שומרת על ההנחיות הללו. לא כל העתונאים מפירים אותן כל הזמן, אבל די בחריג אחד, די בפיתוי להשיג עוד מקור, עוד "סקופ", ולגלות עוד פרט פיקנטי בעתון בודד, כדי שהקו יופרץ לכל אורך החזית.

אבל גם בהנחיות אלה השאירה מועצת העתונות פריצה עצומה, שהיא עיקר עניינה של הצעת החוק שלי: היא קבעה כי אחרי הוצאת פקודת מעצר מותר לפירסם את שמו ותמונתו של העצור אשר טרם הוגש נגדו כתב אישום. לזכותה של מועצת העתונות ייאמר כי אותה החלטה קבעה גם שאין לראות בהמלצות אלה סוף-

המשפט היא אחת מאשיות הדמוקרטיות. זכותו של האזרח לדעת על ההליכים המתנהלים בבית-המשפט של המדינה, אולם זכותו של האזרח לשמור על שמו הטוב מקודשת לא פחות.

לשם ניהול חקירה משטרתית חייבת המשטרה לע- צור אנשים החשודים לדעתה בביצוע עבירה על החוק, וככל שהעבירה חמורה יותר, חייבת המשטרה להרחיק את חקירותיה ולעתים — את מספר החשודים. אם המעצר הראשוני של ארבעים-ושמונה שעות אינו מספיק לאימות או להפרכת חשדות המשטרה, היא פונה לבית המשפט על מנת שיוציא צו מעצר נגד החשוד, לשם השלמת החקירה.

לעתים קרובות קורה שאנשים שבתחילה היה נגדם חשד, ואפילו חשד סביר, נמצאים נקיים מרוב ומש- תחרים ללא תנאי. אולם בינתיים הספיקו אמצעי התקשורת ההמונית, גם ללא כוונת זדון, לפרסם ברבים את דבר מעצרו ואת פרטי החשד שהועלה נגדם. פירסום זה פוגע בשם הטוב, ואין לתקן את העוול שנגרם על- ידי פירסום עובדת השיחור והפרכת החשדות.

לא אסתיר מפניכם שהדחיפה האחרונה להגשת הצעתי זו ניתנה על-ידי מאורעות אקטואליים. בראש וראשונה שלוש חקירות מרגישות שהתנהלו בסמוך זו לזו: האחת, חקירת רצח אילן אשרוב. נרצח אדם, ומ- חובתה של המשטרה היה לעצור חשודים. תוך כדי מעצר התגבשה אצל החוקרים תמונה אשר ציירה את החשודים האלה כזה אחר זה, פעם אחר פעם, כאשמים כמעט בוודאות ברצח. הדבר הוא טבעי, זה יכול לקרות, אולם כיוון ששם של החשודים היה מותר לפירסום, הוקעו כמעט ללא סייג בעתונות כרוצחים שביצעו הלכה למעשה את הרצח, ולבסוף התוצאה היתה שהחקירה העלתה שהם חפים מפשע. הם שוחררו, אבל עד היום, כאשר נזכרים בפרשת רצח זו, נזכרים בצמוד לזה גם באותם שמות.

הפרשה השנייה היא פרשת רצח השוטר וייצמן, כשאחד העצורים מסר מטעמים שלו שם של אזרח, שאתו היה לו ריב, ואמר שביצע את הרצח. אותו אזרח לא היה במקום, לא היה קשור ברצח, ולמחרת הופיעו שמו ותמונתו בעתונות ובשאר אמצעי התקשורת. לאחר מכן התברר שהוא חף מפשע, אבל מה שנעשה בינתיים — נעשה.

הפרשה השלישית היא פרשת פוקה הירש, אשר נעצר בידי חוקרי מס הכנסה. גם כאן היה אותו תהליך, אלא שלא רק עליו דיברו, אלא גם על הבחורה שמצאו במיטתו אמרו את אשר לא היה צריך להיאמר.

שר המשטרה ש. הלל:
או לא היה מעצר.

עלום כהן:
לא מעצר, אלא חקירה.

בכל המקרים בוצעו עבירות או שהיה קיים חשש מבוסס כי אכן בוצעו עבירות על החוק. זכותה של הרשות לעצור כל מי שהיא חושדת בו שהוא מעורב בעבירה על החוק; יותר מזה — חובתה של הרשות לעצור כל מי שהיא חושדת בו שהוא מעורב בעבירה על החוק.

אמרתי שהדחיפה האחרונה להצעת החוק ניתנה על-ידי אותם המקרים המפורסמים, אך לא הדחיפה היחידה ואף לא העיקרית. כמי שעסק מחצית חייו

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
שאלתי שאלה.

שרי המשטרה ש. הלל:
קיבלת תשובה.

אני שמח שבעל ההצעה הבהיר, ואני פטור מלהבי-
היר זאת, שבעצם אין זה מפליא שהמשטרה מזדקקת
להליך זה של מעצר אנשים עד שמסוגלים לקבוע
בוודאות או לכאורה מי האשם. אינני מכיר שום פעולה
של משטרה במשטר דמוקרטי המאפשרת להחליט קודם
מי האשם ולאחר מכן לעצור אותו. לכן מקובל מעשה
זה של עצירת חשוד כהליך של עשיית צדק ומשפט.
ולפיכך ייתכן אמנם שיהיו אנשים שייפגעו על ידי כך
שיעצרו ויחסו להם, כפי שאמר חברי הכנסת שלום כהן,
אשמות בדברים שלא עשו.

המצב הוא שכיום יש אפשרות לבית המשפט למ-
נוע פירסום שמות, אבל אפשרות זו מוגבלת מאוד -
מוגבלת לפי החוק ומוגבלת לפי הפרקטיקה. אפשרות
זו קיימת בייחוד כאשר מדובר בקטינים או בעניין בט-
חוני, או במקרים שיוצאי-דופן, אבל הכלל הוא פחות
או יותר כפי שתיאר אותו חברי הכנסת שלום כהן, שה-
עניין מגיע לידיעת הציבור, לפחות הוא מגיע לידיעת
הציבור כאשר המשטרה נזקקת לבקש שאין זה מתפרסם
של מישו. במעצר לזמן של 48 שעות אין זה מתפרסם
בדרך כלל, והמשטרה איננה יוזמת פירסום בשום מקרה
ובשום תנאים. אין לה בזה עניין. המשטרה אינה יכולה
למנוע פירסום, אבל אין היא יוזמת אותו. אמנם יש
שהעניין מתפרסם גם תוך כדי 48 שעות, אם כי, כא-
מור, הפירסום לא נעשה ביזמת המשטרה.

הפירסום נעשה על-פי רוב כאשר מדובר במעצרים
נרחבים, כפי שקורה במקרים של פיצוצים ופיגועים,
שנעצרים עשרות אנשים, כפי שקרה לאחרונה בחל-
אביב. שמעתי טענות מפי מספר אנשים מבני המיעו-
טים, שהעתונות ממחרת ומזדירות לפרסם שנעצרו כך
וכך אנשים מכפר פלוגי או אלמוני, אך לאחר מכן אינה
מפרסמת שהאנשים שוחררו כעבור מספר שעות; ואם
ניתן פירסום לכך, הרי זה ניתן בצורה כזו שאין לכך
ביטוי המתאים לתוצאות חקירת העצורים ששוחררו.
בכל מקרה כגון זה אני נאלץ לומר להם שאני מבין את
בעייתם, שאני יודע את צרתם, אבל די קצרה מהושי-
הבעיה הזאת אמנם קיימת ופוגעת לא פעם בבני המי-
עוטים, כאמור. אני ער לכך ואני יודע שהבעיה היא
בעיה ואין לי פתרונות לכך.

לפעמים מתפרסם המעצר גם לפני עבד 48 שעות,
בייחוד כאשר העניין הוא יוצאי-דופן ומעורר את סקרנותו
של הציבור. כגון המקרה שהוזכר כאן חברי הכנסת שלום
כהן - בעקבות רצח השוטר וייצמן זכרוננו לברכה; או,
כמובן, מידת הערות וההתעניינות היתה כזו, שברגע
שהמשטרה עצרה מישו כבד היה ידוע את מי עצרה
ואת תמונתו. ניתן היה להשיג בכל מיני מקומות, והעניין
נתפרסם בציבור.

ברור שבכל מקרה, כשהמשטרה חייבת לבקש האר-
כת המעצר, היא חייבת לבוא לפני בית המשפט, ואז
אין עוד כל אפשרות למשטרה אפילו לנסות גניעת
פירסומם של העניין, גם אם יש בזה כדי גרימת נזק.

יחד עם זאת, אני מודע למה שניסה חברי הכנסת
אורי אבנרי לציין בקריאת-ביניים, שלדעתי היתה קצת
נרגשת, כיוון שיש צד שני של המטבע. אנוחזי מק-

פסוק, אלא יש לבחון את תקפן מחדש. אני מרשה
לעצמי לומר שהגיעה השעה לבחינה זו, וכדי להסיר
מכשול ולחסן את כלל העתונות מפני החפתות של
עתונאי בודד אחד, אני מציע כי הבחינה המחודשת
תיעשה בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת וכי
ההנחיות יקבעו בצורת חוק של המדינה, ברוח ההצעה
שיש לי הכבוד להגיש היום.

ולסיום, אדוני היושב-ראש, ברור לי כי הצעת החוק
שלי יכולה לצאת משופרת על-ידי הכללת הצעות, תיקון
נים ועצות. אורחים ופרקליטים שכתבו לי הציעו לי
שינויים, ואני מבקש להכלילם בהצעת. למשל, במקום
שמדובר רק על מעצר בידי המשטרה, יאמר: כל מעצר
בידי הרשות. במקום איסור מוחלט של פירסום שם
העציר, יש להניח אפשרות של התרת פירסום על-ידי
בית המשפט אם העציר עצמו מבקש זאת.

הצעת החוק לא יהיה בה כדי לפגום בפומביות
המשפט, שכן גם להבא יתנהלו כל ההליכים בדלתיים
פתוחות, פרט למקרים שבהם יקבע בית המשפט אחרת.
אני מקווה שהשר יסכים להעביר את הצעת החוק
לוועדה, וכי כל סיעות הבית יתמכו בה, שכן במה שנוגע
לצדק ולשמירת שמו הטוב של האזרח אין ולא ייתכנו
חילוקי דעות מפלגתיים או סיעתיים.

הי"ר ש. רוזן:
רשות הדיבור לשר המשטרה, לדברי תשובה.

שרי המשטרה ש. הלל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אני ער לסוגיה
שהעלה כאן חברי הכנסת שלום כהן. סוגיה זו מטרידה
אותנו לא רק מבחינת הממשל. זו איננה שאלה אדמי-
ניסטרטבית גרידא. הייתי אומר כי מבחינת המשטרה,
ואולי מבחינת ורועות החוק בכלל, אין הבדל גדול אם
יהיה כך או כך, אבל יש אלמנטים מהטרידים בסוגיה
זו, כפי שתיאר אותה חברי הכנסת שלום כהן, דווקא מן
הבחינה האנושית.

הקשבתי לדבריו וגם לדוגמאות שהביא לפנינו חבר-
הכנסת כהן, שחלק מהן אפשר להסביר כך או כך, אולם
בדרך כלל קיימת מבנה, שתוך כדי עבודתה של המש-
טרה יש לעצור אנשים, וכעבור זמן מסוים ייתכן שמ-
גיעים למסקנה שהחשד לגביהם היה חשד שווא או
לפחות היה חשד שאי-אפשר להוכיח אותם, ובינתיים
מתפרסם עניין מעצרו ומיוחסות להם אשמות בדברים
שלא עשו, ויש בכך כדי לפגוע באדם ובסביבתו הקרובה.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
האם אתה מעדיף מצב שהמשטרה תוכל להחזיק
עצורים במשך שנים בלי שהציבור ידע על כך? שאנשים
ייעלמו מן השטח כמו ברוסיה?

שרי המשטרה ש. הלל:
אתה מתרגש ללא צורך.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):
הוא מתרגש כעתונאי.

שרי המשטרה ש. הלל:

אמרתי שאני ער לבעיה, שיש לה אספקט אנושי,
אין לך מה להתרגש. אמרתי שאכן יש אספקט אנושי
בדברים שהוזכר חברי הכנסת שלום כהן, והתרגשותך
היא בטרם עיתה.

— הצעות חוק של חברי כנסת (הלל, רוזן, מיקוניס, יפרה, נחושתן, ש. תמיר) —

שמואל מיקוניס (מק"י):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. אני מציע להסיר את הצעת החוק הזאת מעל סדר-היום של הכנסת, לא משום "איפכא מסתברא" — מכיוון ששר המשטרה מגן עליה אני צריך לומר את ההיפך; אלא מכיוון שאני רואה בהצעה זאת פגיעה בחופש העתונות ופגיעה בא-סירים מסויימים, שכן הם עלולים להיות נפגעים עקב הצעת חוק זאת.

יהונתן יפרה (המערך, עבודה-מפ"ם):
אבל עתונאי הציע הצעה זו.

שמואל מיקוניס (מק"י):

חוק דומה הוגש בכנסת קודמת על-ידי דב יוסף והממשלה לא העלתה אותו לסדר-היום, כיוון שנמתחה עליו ביקורת קטלנית בעתונות. ההצעה של דב יוסף היתה כמעט באותם סעיפים והיא לא נתקבלה.

איני בא לחשוך בכוונותי של חבר-הכנסת שלום כהן — דאי שיש לו כוונות טובות — אבל המשמעות האובייקטיבית של הצעה זו היא לדעתי שלילית. המש-מעות האובייקטיבית היא זו, שהיא פוגעת בחופש העתונות והיא פוגעת גם בחלק ניכר של אסירים, אשר אם לא יהיה פירסום למעצרים, אז, כפי שהשמיע באמ-צע חבר-הכנסת אבנרי בקריאת-בניינים. ייעלמו מעל פני השטח. ידוע שהשופט יכול להוציא צווי מעצר ל-15 ימים, אחר-כך ל-15 ימים נוספים ועוד 15 ימים.

יעקב נחושתן (גח"ל):

כמו ברוסיה.

שמואל מיקוניס (מק"י):

כמו בישראל. ברוסיה לא הייתי במעצר.

יעקב נחושתן (גח"ל):

זה מזלך.

שמואל מיקוניס (מק"י):

מה פה רוסיה? כל פעם רוסיה. אולי תמצא משהו באמריקה? אולי תחפש דברים שאינם בסדר בבתי-הסוהר בישראל? רק מחשבה אחת בראש — רוסיה. יש ארצות-הברית של אמריקה, יש אוגנדה, יש אידי-אמין, יש מצרים, יש איטליה, יש דרום-אפריקה. הכל רוסיה?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

הצרה היא שאנחנו בראש שלהם יותר מדי.

שמואל מיקוניס (מק"י):

ראשית, איני נציגה של רוסיה; שנית, רוסיה אינה קיימת — קיימת ברית-המועצות.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

או התחיל האסון, כאשר רוסיה חדלה להיות קיי-מת והחלה ברית-המועצות.

שמואל מיקוניס (מק"י):

הרפה מן העניין הזה. זו הסחת דעת מהעיקר; הרי באתי להגיד משהו בעניין הסרתה של הצעת החוק מסדר-היום.

חבר-הכנסת שלום כהן ציטט את החלטת מועצת העתונות משנת 1970. זהו ציטוט טוב מאוד, ההחלטה היא החלטה טובה, אבל אפשר לפרש את ההחלטה לכאן

מידים נאור, כמשטר דמוקרטי, על פומביות המשפט, על פתיחתם של בתי-המשפט לציבור; וברור לי שחבר-הכנסת שלום כהן לא הציע, חלילה, שבתי-המשפט יהיו סגורים בכל שלב שהוא. ובכן, כיוון שבתי-המשפט פתוחים והדיונים פומביים, הרי קשה מאוד למנוע פיר-סום שמות האנשים שבהם מדובר בהליכים המשפטיים למיניהם. לא פעם מודקקים אנו, מודקקים בתי-המש-פט, לקיים מעין משפט זוטא, כאשר הנאשם או החשוד מופיעים לפני הפורום המשפטי. אז מתנהל מעין משפט כדי לבסס את טענתה של המשטרה, או תביעתה של המשטרה, המבקשת להחזיק את האדם במעצר להמשך החקירה.

אני רואה פה קושי אובייקטיבי, שנטיל על העחו-נים והעתונאים בכלל, באופן קבוע, למנוע פירסומם של הליכים קדם-משפטיים למיניהם. זה לא תמיד נע-שה בצורה כזו שבאים ומבקשים באופן פורמלי הארכת מעצרו של פלוני וזוה נגמר העניין; לעתים יש התנגשות ועימות בין הסניגור לבין התביעה — המיוצגת לצורך זה על-ידי המשטרה — ובמקרה כזה ברור שיש בכך עניין ציבורי מסויים.

מאחר שאנו נתונים בדילמה, כי אנו רואים את הבעיה משני צדדיה, ומאחר שאני חושב שחובה עלינו לעשות מאמץ כדי להקטין את מידת הנזק, או את מידת עגמת הנפש, או אי-הנעימות הנגרמת לאדם כתוצאה ממעצרו, או לקבוצת אנשים — כגון בעקבות פיגועים ומעשי חבלה — הרי אני מקבל את ההצעה שהסוגיה הזאת, על כל השלכותיה, אמנם תיבחן בו-עדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, מבלי לקבוע בשלב זה באופן סופי מה תהיה עמדתנו. עמדת המ-שלה תיקבע בהתאם להתנגשותה של ההצעה בוועדה, ואני חוזר ומדגיש שמצד אחד רואה אני את הבעיה שהזכיר אותה חבר-הכנסת שלום כהן, ומצד שני רואה אני את המגבלות, באשר יש לנו עניין שהצדק לא רק ייעשה, אלא גם ייראה.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני ממליץ להעביר את ההצעה הזאת לבחינה בוועדת החוקה, חוק ומשפט מתוך אמונה שהמאמץ המשותף של חברי הכנסת והתרומה הצנועה של הממשלה ושל היועץ המשפטי של הממשלה ימצאו דרך כדי להקטין ככל האפשר את הפגיעה באנ-שים, בשלבים שהם עדיין שלבי חקירה, מבלי לפגוע, או לפגוע במידה מינימלית ככל האפשר, בחופש הביטוי של העתונות; משום שאצלנו בתי-המשפט הם לא רק פתוחים ופומביים; יש גם חופש דיווח מלא על הגעשה בתוכם.

אני רוצה לקוות שהוועדה תוכל למצוא פתרון לבעיה זו, שהיא בעיה כבדה מאוד ואין לגביה עמדה של הממשלה מצד אחד והאופוזיציה מצד אחר. אני חוזר ומדגיש: אין זו בעיה ממשלתית ואין פה נקיטת עמדה ממשלתית, פרט לכך שנהיה חייבים להדגיש את הצורך בקיומם של ההליכים המשפטיים אצלנו לפי המקובל עלינו כמדינה דמוקרטית, שבה בתי-המשפט פתוחים ודיוניהם גלויים.

אני מציע איפוא להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הי"ד ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל מיקוניס, להצעה.

הטענה שנשמעה מפי חברי הכנסת מיקוניס היא מוזרה ביותר. מה אני מציע? אני מציע לא לפרסם שמו של עציר כל זמן שאין ראיות סבירות, רציניות ובבדות שיעשה משהו. ומה אתה מציע, חברי הכנסת מיקוניס, בשם משהו אחר? שכולם יהיו הפקד, שכל אדם שהובא למעצר — כבר יישפך דמו.

מה אומרת הצעת החוק שלי? האם היא אומרת שלא יפרסמו דבר מעצר? האם היא אומרת שבית המשפט יהיה סגור בפני העיתונאים, שהקהל לא יוכל לדעת מה מתרחש? ההצעה אומרת שאין לפרסם את שמו של העציר, אלא אם כן הוא מבקש לעשות כן. כאשר יעצרו את חברי סיעת דק"ח על הפגנה, או את חברי ועדי עובדים על שביתה — הם יבקשו את פירסום שמותיהם, ולפיכך יתיר השופט את הפירסום.

שמואל מיקוניס (מק"י):

מניין אתה יודע שיפרסמו את השמות אם יבקשו זאת?

שולם כהן:

אין יכולים להכריח אותם לפרסם. המטרה היא למנוע פגיעה באדם שאינו רוצה שיפרסמו את שמו. מנהיג הפנתרים, אם וכאשר ייעצר, יהיה מעוניין שידעו על דבר מעצרו, והוא יבקש את הפירסום. לפיכך יינתן פירסום למעצר והכל יידעו על כך. ואז יוכל חברי הכנסת כהן לפנות למשטרה, כשם שגם אתה, חברי הכנסת מיקוניס, תוכל לפנות. אבל כאשר אדם אומר שהוא מבקש שלא יפרסמו את שמו כיוון שעל-ידי הפירסום יהרסו אותו על לא עוול בכפו, איך אפשר להחליט שפיכת דמו של אדם כזה? אתה מדבר על דמוקרטיה, על חופש הדיבור. מי מונע חופש הדיבור, מי מונע דמוקרטיה? אני רוצה למנוע עוול. אני מכיר את הדברים מקרוב ואני יודע לאן יכולים להגיע כאשר רוצים לחשוף עוד פרט פיקנטי, עוד שם, עוד תמונה. אני אומר זאת כמי שמבין על חטא. לכן אני מבקש שהעניין הזה יבוא על תיקונו.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לשד המשטרה.

שד המשטרה ש. הלל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. זהו ודאי אחד מסימוניה של הדמוקרטיה, ששד המשטרה צריך להגן על חברי הכנסת שלום כהן מפני חברי הכנסת מיקוניס, ולהיפך.

אני רוצה לחזור ולומר, שלא אמרתי שאני תומך בהצעת החוק. אמרתי שנוקב את עמדתנו לגבי ההצעה בהתאם לנושח שיעובד בתוך הוועדה. השאלה היחידה היתה: האם ראוי העניין לבדיקה או איננו ראוי לבדיקה? כאשר חברי הכנסת מיקוניס אומר שהוא מתנגד להעברה לוועדה ושואן צורך שהעניין ייבדק בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שהיא מורכבת מחברי כנסת בלבד, דומה הדבר למי שאומר שהוא מפחד מפני הצל של עצמו. אין כאן רצון לכפות משהו על חברי הכנסת, ובכלל זה על הוועדה; הונושה כאן הצעה של חבר הכנסת המבקש לבדוק את העניין, וכל מה שנוציג הממ"שלה אמר הוא שהעניין ראוי להיבדק.

שמואל מיקוניס (מק"י):

אם כך, יש לבדוק כל הצעה, ולא להסיר שום הצעה מסדר-היום.

או לכאן. אני מפרש אותה כנסיון למנוע הגזמות בשאלות מסוימות, בשאלות של פירסום על מעצר חשודים לפני שהתקיים המשפט ולפני שהורשעו. כך אני מפרש את ההחלטה, כיוון שמועצת העתונות איננה יכולה להחליט החלטה אשר תגבול את חופש העתונות. אני יודע שהעתונות שלנו נלחמת על חופש הביטוי. יש די מגבולות לחופש העתונות, והעתונאים לא ישמחו על כך שתהיה מגבלה נוספת.

ייווצר מצב כזה: בוצע פשע — מותר לכתוב עליו ועל החשודים עד שהם נעצרים; כשהם נעצרים — אסור לפרסם דבר עד שמונש כתב האישום. מאותו דגע מותר לפרסם, ונגרם אותו נזק — גם אם הנאשם זוכה בדין.

הסכנה האמיתית היא, שאם יתקבל חוק כזה תהיה בידי המשטרה האפשרות לעצור ולהחזיק אדם במעצר תקופה ארוכה, בהסכמת שופט, מבלי שהדבר ייודע לציבור כלל. כך עלול אדם להיעלם למשך מספר שבועות. בעוד שכאשר מפרסמים שנעצר אדם מסוים, יכח לה להתערר דעת-קהל שתבוא להגן עליו ולעזור לו. בהעדר פירסום — אין מי שיעזור לאותו אדם שנעצר. ולמעשה גם יוכלו לסחוט הודאות מחשודים באיום של מעצר ממושך, מאחר שהנאשם ירגיש את עצמו מבודד לגמרי, ואיש לא יקום לעזרתו.

עד כמה שהצעת היא אקטואלית תעיד העובדה הבאה: היום נתפרסם בעתונים שחברי הכנסת שלום כהן לשד המשטרה ודרש לשחרר את מנהיג ה"פנתרים". אילו היה החוק המוצע בתקפה, לא היה חברי הכנסת שלום כהן שומע על מעצרו של האיש, אסור היה לפרסם את דבר המעצר ולמתוח עליו ביקורת בעתונות. זוהי דוגמה חיה המראה שאילו היה מתקבל החוק, הרי אתה, חברי הכנסת שלום כהן, לא היית יכול לעשות אותה פעולה שהתפרסמה היום בעתונות.

הנפגעים האמיתיים עקב החוק הזה יהיו הנעצרים עצמם. הנזק שנגרם לחשוד נגרם בכל הליכי החקירה עד ליום פסק-הדין. אולם כנגד הנזק הזה עומד העקרון המקדש של פומביות המשפט, עקרון שלמען השגתו מסרו דמוקרטים את נפשם במשך דורות, בהבינם שהביקורת על המשטרה היא הערובה מפני התנוונות ועריצות.

יעקב נחושתן (גח"ל):

אתה רוצה להנהיג כאן שיטות רוסיות?

שמואל מיקוניס (מק"י):

לא קיימת רוסיה, כשם שלא קיימת פלשתינה. אני מקבל מכתבים מארגונינו עם הכתובת "פלשתינה". לא קיימת רוסיה, קיימת ברית-המועצות.

אם דבר המעצר לא ייודע, תוכל המשטרה לעצור את מי שתמצא לנכון. הביקורת הציבורית היא הערובה החשובה ביותר למניעת עריצות, ומה שמציע חברי הכנסת שלום כהן אינו אלא שילת אפשרות הביקורת. אני מציע להסיר את הצעת החוק של חברי הכנסת שלום כהן מסדר-היום.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברי הכנסת שלום כהן.

שלום כהן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני חושב שכל

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק
לדיון מוקדם בוועדת החוקה,
חוק ומשפט — רוב
בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק
מסדר-היום — מינוט
ההצעה להעביר את הצעת החוק של חבר-
הכנסת שלום כהן לדיון מוקדם בוועדת החוקה,
חוק ומשפט נתקבלה.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
נמנעתי מהצבעה ואני מבקש רשות להיבדק בהצבעה.

הי"ר ש. רוזן:

רשות היבדוק לחברי הכנסת תופיק טובי, להגמקת
הימנעות סיעתו מהצבעה.

תופיק טובי

(הרשימה הקומוניסטית החדשה):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. לא הצבעתי בעד
הסרת הצעת החוק מסדר-היום, כי אני סבור שלפנינו
בעיה שיש מקום לבדוק אותה. יש בעיה של פירסום
שמותיהם של עצורים לפני הבאתם למשפט, שלעתים
הם יוצאים אחר-כך זכאים, חפים מפשע. במיוחד פוגע
הדבר מאוד בבני האוכלוסיה הערבית. קרו מקרים רבים
ששמותיהם של אזרחים חפים מכל פשע הוכתמו ופורסמו
סמו בעתונות, ואחר-כך יצאו זכאים ללא כל צל של
אחריות ואשמה. זו בעיה שיש לפתור אותה. אני מבין
בהחלט לרוחם של הדואגים לכך שלא ייאסר פירסום
שמו של אדם עצור מתוך כוונה להעלים את עצם מעצרו.
יש בהחלט להבטיח ולשריין בחוק את האפשרות שדבר
כזה לא יקרה.

ננקוט את עמדתנו לחוק, בסופו של דבר, כאשר יעור
בד בוועדה לגופו, כאשר יבוא להבטיח את זכותו של עציר
שלא יתפרסם שמו, כאשר הוא ידע שהוא זכאי ותף
מפשע ואינו רוצה ששמו יופיע בעתון, וכן באותו זמן
יובטח הדבר שלא תהיה אפשרות להעלים את שמו של
העציר כאשר הדבר הוא לטובתו ולרצונו.

הי"ר ש. רוזן:

הישיבה הבאה ביום שני, בשעה 15.00. ישיבה זו
נעולה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

האם מותר לצטט את דבריו האחרונים של השר?
אתה ועמיתך דורשים בסיטונות להסיר הצעות מסדר-
היום.

שר-המשטרה ש. הלל:

לשר המשטרה במדינת ישראל יש עוד זכות להציע
פעם להסיר הצעה מסדר-היום ופעם לא להסיר. הרי
אנו חיים במשטר שבו מותר לשר המשטרה להביע
דעתו בלי שתתנפל עליו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

ביקשתי רק לצטט את דבריך בבוא העת.

שר-המשטרה ש. הלל:

אפשר לחשוב שכאשר אתה לא מקבל ממני רשות
לצטט את דברי — אינך מצטט. זהו חידוש.

אשר לסוגיה שהועלתה בוויכוח בדבר פירסום או
אי-פירסום שמו של עציר ומידת הנזק העלולה להי-
גרם לו, אני יכול בהחלט להעלות על הדעת שתינתן
האפשרות לעציר עצמו, במשפט, לתת פירסום לשמו,
או לא לתת. לדעתי זה עשוי לפתור את הבעיה,
כלומר בדגם שהושט מוציא פקדת מעצר, ישאל אותו:
האם אתה מעוניין ששמך יפורסם? או לתת לעציר,
לפחות, את האפשרות לבקש: אדוני השופט, אני מבקש
ששמי לא יפורסם. ידועים לנו מקרים רבים, שאדם
מבקש מהשופט לא לפרסם את שמו והשופט איננו נענה
לו, ובצדק, מפני שזה מנוגד לחוק. יש פה הרבה אפי-
שרויות והרבה וריאציות. אני משוכנע שהעניין ראוי
להיבדק על-ידי חברי הכנסת עצמם בוועדת החוקה, חוק
ומשפט, מתוך הנחה שאולי אפשר למצוא פתרון שלא
יפגע בפומביות ולא בחופש האדם בהיותו עציר. ההצעה
תיבחן בוועדה ולא תיקבע עמדה סופית לגביה לפני
שילובנו הדברים כראוי.

הי"ר ש. רוזן:

מיצינו את הנושא בשלב זה וניגש להצבעה. לפנינו
שתי הצעות: האחת, של חבר-הכנסת שלום כהן, להע-
ביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק
ומשפט; הצעה שנייה, של חבר-הכנסת שמואל מיקוניס,
להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. אני מעמיד להצ-
בעה את שתי ההצעות זו מול זו.

הישיבה ננעלה בשעה 14.17.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות שכ"ט - של"א

- א. הצעת סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה להביע אי-אמון לממשלה.
- ב. שאילתות ותשובות.
- ג. חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 6, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 5, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 8, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 7, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות, תשל"ב-1972 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 2, תשל"ב-1972 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. סקירת שר התחבורה על פעולות משרדו - תשובת השר.
- י. סקירת שר הדתות על פעולות משרדו - תשובת השר.
- יא. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 12, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק הגנת סמלים, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק הרשויות המקומיות (מכרזים משותפים, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק הרשויות המקומיות (ביוב) (תיקון, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק מבקר המדינה (הוראת שעה), תשל"ב-1972 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- טז. חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 6, תשל"ב-1972 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יז. החלטות בדבר אישור הוראות:
1. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 10, תשל"ב-1972 ;
2. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 132, תשל"ב-1972 ;
3. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 135, תשל"ב-1972 ;
4. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 138, תשל"ב-1972 ;
5. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 144, תשל"ב-1972 ;
6. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 145, תשל"ב-1972 ;
7. בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 41, תשל"ב-1972 ;
8. בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 42, תשל"ב-1972.
- יח. הצעות לסדר-היום.
- יט. חוק לתיקון פקודת ביטוח דרכ מנועי (סיכוני צד שלישי), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים (תיקון), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק הספנות (ימאים), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק לתיקון פקודת הטלגרף האלחוטי, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק הריבית (שינוי שיעורים), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 2, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק לביטול דינים עותמאניים, תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק שיפוט בענייני התרת נישואים (מקרים מיוחדים) (תיקון), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 2, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק בית הדין לעבודה (תיקון מס' 2, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק לתיקון פקודת ההקדשות לצרכי צדקה (מס' 2, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק לתיקון פקודת הראיות (נוסח חדש), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- לא. חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 2, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- לב. חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 3, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- לג. חוק המכר (תיקון מס' 2, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- לד. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 34, תשל"ב-1972 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לה. חוק לתיקון פקודת שפיכתם של שמנים לתוך מי הים (מס' 2, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- לו. רכישת אוטובוסים על-ידי חברת "אגד" מן החברה הגרמנית "מרצדס" - דיון.

מב. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 8), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).

מג. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוק וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תש"ל-1970 (קריאה ראשונה).

מד. חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (תיקון), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).

לז. הצעות חוק של חברי כנסת.

לח. המצב ברבנות הראשית - דיון.

לט. בטיחות בתעופה האזרחית - דיון.

מ. חוק בית-הספר החקלאי מקוה ישראל, תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).

מא. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 32), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות שב"ט - של"א

421. א. שוסטק (המרכז החפשי): משפטם של גבריאל שפירא ומארק נשפין הצפוי ב-26 ביולי והאמצעים הדחופים שעל ממשלת ישראל לנקוט למניעתו.

422. א. ורדיגר (פועלי אגודת ישראל): פעולה בין-לאומית לקראת פתיחת משפטו של גבריאל שפירא במוסקבה ביום 26 ביולי 1972.

417. מ. פרוש (אגודת ישראל): ביטול הכבישים העובדים על קברים בהר הזיתים וגורמים חילול כבוד הנפטרים.

418. ש. תמיר (המרכז החפשי): הצורך הדחוף באיכלוס שטחי ארץ ישראל.

419. ז. המר (מפד"ל): השתתפות משלחת ישראל בתחרויות האולימפיאדה בראש השנה.

420. מ. בגין (גח"ל): פעולה דחופה למען שיחרור אסירי ציון בברית-המועצות ולמען פיוטר יקיר.

ג. הצעת חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות),

תשל"ב-1972

(יב) הדורשות לצוות כלי שיט במספר מסוים יים של בני-אדם או בבני-אדם בעלי כשירות או לפי תפקידים שיפורטו בהוראות;

(יג) האוסרות את הכניסה לכלי שיט או את השהייה בו אלא על פי היתר שניתן בדרך הנקובה בהוראות;

(5) במקום הסיפה לתקנה יבוא:

"(2) שר התחבורה לא ישתמש בסמכויותיו לפי תקנת משנה (1) אלא אם ראה צורך בכך מטעמים שבבטחון המדינה או שבקיום אספקה ושירותים חיוניים, ולא ישתמש בהן לגבי איש צוות אלא מטעמים שבבטחון המדינה."

4. הוספת תקנה ד3

אחרי תקנה 3 לתקנות יבוא:

"ד3. הודעה על זכויות בכלי שיט

(א) בתקנה זו -

"כלי שיט" - כלי שיט שאין לתת לגביו הוראה לפי תקנה 3 ושחפוסתו ברשות עולה על 50 טון; "הממונה על הרישום" - מי ששר התחבורה מינהו לכך.

(ב) אזורי ישראל, יחיד היושב בישראל או תאגיד ישראלי כמשמעותו בחוק הספנות (כלי שיט), תש"ך-1960, שנתקיימה בו אחת מאלה:

(1) הוא בעל כלי שיט, לבדו או ביחד עם

אחרים;

(2) בידיו הבעלות במניה או בזכות אחרת

1. תיקון שם ומונחים

לתקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות), תש"ח-1948¹ (להלן - התקנות), ייקרא "תקנות-שעת-חירום (פיקוח על כלי שיט), תש"ח-1948", ובהן -

(1) במקום "אניה" או "אניות", בכל מקום שמדובר בהן, יבוא "כלי שיט";

(2) במקום "רב חובל", בכל מקום שמדובר בו, יבוא "קברניט".

2. תיקון תקנה 2

בתקנה 2 לתקנות, בסופה יבוא:

"קברניט" - מי שבידיו הפיקד החוקי על כלי השיט אותה שעה, למעט נהב".

3. תיקון תהנה 3

בתקנה 3 לתקנות -

(1) האמור בתקנה יסומן כתקנת משנה (1);

(2) במקום הרישה יבוא:

"שר התחבורה רשאי ליתן הוראות לבעל, לקברניט ולאיש צוות של כלי שיט הרשום במרשם הישראלי לפי חוק הספנות (כלי שיט), תש"ך-1960², או החייב ברישום בו או המוש"כר לאזורי ישראל או לתושב ישראל -";

(3) בפיסקה (ב), אחרי "את הסחורות" יבוא "או סוגי הסחורות";

(4) אחרי פיסקה (י) יבוא:

"(יא) הקובעות את האזורים שבהם תבוצע ההובלה של מטענים או נוסעים בכלי שיט;

¹ ע"ר תש"ח, תוס' א', עמ' 56; ס"ח תשי"ז, עמ' 96.

² ס"ח תש"ך, עמ' 70.

5. הודעה על מעצר

על מעצר על-פי תקנות אלה ועל סיבותיו יודיע קברניט כלי השיט, במהירות האפשרית, למש-טרת ישראל או לנציג הדיפלומטי או הקונסולרי הקרוב ביותר של ישראל.

7. סמכויות קברניט אחרי מעצר

(א) קברניט שעצר אדם לפי תקנות אלה, ינהג בו לפי הוראות שנתן לו קצין משטרת ישראל בדרגת פקד ומעלה או הנציג הדיפלומטי או הקונ-סולרי הקרוב ביותר של ישראל, הכל לפי העניין, כל עוד לא ניתן לו צו של בית-משפט ישראלי הקובע את תנאי המעצר ותקופתו; באין הוראות או צו כאמור, רשאי הוא להמשיך במעצר עד שכלי השיט יעגון בגמל ישראלי.

(ב) גמסר העציר בישראל למשטרה, יחולו עליו הדינים החלים בישראל בענייני מעצר או הסגרה, לפי העניין.

8. סמכויות קברניט למסור עציר

ראה הקברניט שקיימות נסיבות מיוחדות שבגללן אין להמשיך במעצרו של העציר בכלי השיט כא-מור בתקנה 7 ולא ניתן לו הוראות או צו כאמור באותה תקנה לעניין המעצר, רשאי הוא למסור את העציר, בגמל שבו עוגן כלי השיט, לרשויות המוסמכות שבמקום, אם הן מסכימות לקבלו לדיחה.

9. שמירת סמכויות

סמכויות הקברניט לפי תקנות אלה באות להוסיף על הסמכויות הניתנות לו לפי כל דין.

10. חסינות

בעל כלי שיט, קברניט או איש צוות לא ישאו באחריות פלילית או אזרחית על מעשה שנעשה לגבי אדם פלוגי בהתאם לאמור בתקנות 5, 7, 8, 9 ו-10.

7. תיקון תקנה 6

בתקנה 6 לתקנות, אחרי "שומר" יבוא "קברניט או איש צוות".

8. קביעת תקנה 9 חדשה

אחרי תקנה 8 לתקנות יבוא:

"9. תחום התחולה

(א) הוראות על פי תקנות אלה המטילות במ-פורש איסורים, הגבלות או חובות או המרשות במפורש עשייתו של דבר, יקיימו הן בישראל והן בחוץ-לארץ, אם אין כוונה אחרת משתמעת מגוף ההוראות.

(ב) הוראות על פי תקנות אלה בדבר נקיטת בטחון, זהירות, וקשר, או האוסרות או המסדירות כל עניין הדרוש, לדעת שר התחבורה, מטעמים שבבטחון המדינה - יכול שיינתנו לגבי כל כלי שיט, תהא לאומיותו אשר תהא, כל עוד כל השיט נמצא במימי החופין או במים הפנימיים של ישראל ובמידה שהן נוגעות לעשיית דבר או להימנעות מעשייתו במימי החופין או במים הפנימיים."

בתאגיד שבשמו רשומה הבעלות של כלי שיט או של חלק ממנו, או בידיו הזכות להורות במישרין או בעקיפין לתאגיד כאמור על הדרך להפעלת זכויות התאגיד בכלי שיט,

יודיע בכתב על הבעלות או הזכות האחרת כא-מור לממונה על הרישום תוך שלושים יום מיום שהיה לבעל או לבעל זכות כאמור וכן ימסור פרטים וידיעות נוספים הקשורים לכלי השיט לממונה על הרישום לפי דרישתו.

(ג) ראה שר התחבורה שהשליטה בכלי שיט אשר ניתנה עליו הודעה, או חייבים ליתן עליו הודעה לפי תקנה משנה (ב), היא בדי אדם שנתן את ההודעה או שחייב לתיתה, רשאי הוא ליתן הוראות לפי תקנות אלה לאותו אדם, ואם קברניטו של כלי השיט הוא אזרח ישראלי או יושב בישראל - גם לקברניט.

(ד) שר התחבורה רשאי לפטור סוגים של כלי שיט מתחולתן של הוראות תקנה זו, כולן או מקצתן; סמכות זו אינה ניתנת לאצילה, על אף האמור בתקנה 7.

5. תיקון תקנה 4

בתקנה 4 לתקנות -

(1) בתקנת משנה (א), במקום הרישה יבוא: "כל הוראה לפי תקנות אלה, מותר לתיתה בכל דרך שתיראה לשר התחבורה, הן דרך פירסום ברבים והן דרך הודעה ליחיד, לרבות פירסום ברשומות, רדיו, טלוויזיה, רם-קול, מברק, מברק אלחוטי והודעה בכתב, והודעה בכתב מותר -";

(2) בתקנת-משנה (ב), אחרי "או אל הקבר-ניט" יבוא "או אל איש צוות".

6. הוספת תקנות 5 עד 10

אחרי תקנה 5 לתקנות יבוא:

"5. סמכות הקברניט לנקוט באמצעי בטחון

(א) היה לקברניט כלי שיט, לרבות כלי שיט שחלות עליו הוראות תקנה 7(ג), יסוד סביר להניח כי אדם ביצע בכלי השיט, או עומד לבצע בו, מעשה המסכן או העשוי לסכן את בטחון כלי השיט או את בטחון בני האדם או הרכוש שבו, ואין כלי השיט נמצא אותה שעה בגמל ישראלי - רשאי הקברניט לנקוט באמצעי בטחון סבירים הדרושים, לדעתו, לרבות מעצר או חיפוש, כדי להגן על בטחון כלי השיט ועל בטחון בני האדם או הרכוש שבו.

(ב) הסמכויות הניתנות לקברניט כלי שיט בתקנת משנה (א) נתונות לו גם אם נראה לו שהשימוש בהן דרוש כדי למנוע כניסתו של אדם לכלי השיט שלא כדין או בריחתו ממש-מורת חוקית בכלי השיט.

10. סיוע של אנשי צוות

בנקיטת אמצעי בטחון חייב כל איש צוות לסייע לקברניט לפי דרישתו ולפעול לפי הוראות מח-יבות אחרות, לרבות הוראות קבע, תוך ציות להוראות הקברניט.

18. הגבלות בהתקשרות אינן הגנה

הגבלות שהוגבל בהן אדם בכל מסמך או התקשרות, אינן בהן משום הגנה מפני דרישה למלא הוראה שניתנה על פי תקנות אלה, ולא תישמע טענה שהתקשרות כאמור הופרה, אם אי-קיום ההתקשרות בא כתוצאה מקיום ההוראה בלבד.

19. תחולת פקודת הפיצויים

סמכויות לפי תקנות אלה יראו כסמכויות לשעת חירום לעניין פקודת הפיצויים (הגנה), 1940⁸.

12. הוראת מעבר

אדם שעבר תחילתו של חוק זה היה בעל של כלי שיט או של זכויות אחרות כאמור בתקנה 13 לתקנות, יודיע על בעלותו או זכותו האחרת לממונה על הרישום תוך שישים יום מיום תחילתו של חוק זה, ודין כלי השיט לכל דבר כדין כלי שיט שתקנה 13 חלה עליו.

13. ביטולים

בתקנות שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשי"ז-1957⁴, בטלות -

(1) תקנות 1 ו-2 (1) ו-4;

(2) תקנה 9 לתקנות שהוספה בתקנה 5 לתקנות-שעת-חירום האמורות.

ד. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 2), תשל"ב-1972

תשל"ב-1972

2. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 (א) לחוק העיקרי, אחרי "כתוצאה מחב" לה שנחבל" יבוא "או ממחלה או מהחמרת מחלה שנגרמו לו".

1. תיקון סעיף 6

בסעיף 6 (א) לחוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה), תשי"ב-1952⁵ (להלן - החוק העיקרי), אחרי "על חבלה שנחבל אדם" יבוא "ועל מחלה או החמרת מחלה שנגרמו לו".

ה. הצעת חוק יישוב סיכסוכי עבודה (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972

(הוגשה על-ידי חבר-הכנסת ש. מיקוניס)

1. ביטול הפרק הרביעי

בחוק יישוב סיכסוכי עבודה, תשי"ז-1957 (להלן - החוק העיקרי), הפרק הרביעי (סעיפים 37-337) - בטל.

2. תיקון סעיף 15

בסעיף 15 לחוק העיקרי, בפיסקה (2), המלים "לרבות הסכם קיבוצי כמשמעותו בסעיף 37א" - יימחקו.

3. תחולה

תחולתו של חוק זה הוא ביום כ"א באב תשל"ב (1 באוגוסט 1972).

דברי הסבר

הצעת חוק זה באה למעשה לבטל את הסעיפים

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 20, עמ' 443.

² ס"ח תשכ"א, עמ' 145.

³ ע"ר 1940, תוס' 1, עמ' 93.

⁴ ס"ח תשי"ז, עמ' 96.

⁵ ס"ח תשי"ב, עמ' 339; תשכ"ג, עמ' 27.

ו. הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת שעה), תשל"ב-1972

1. הארכת מועד לגבי הדין-וחשבון של מבקר המדינה לשנת 1971 ולחשבונות של שנת הכספים 1970/71 תוארך התקופה
- הקבועה בסעיף 18 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב] 1, עד יום כ"ג בחשוון תשל"ג (31 באוקטובר 1972).

ז. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 6), תשל"ב-1972

1. תיקון סעיף 14 בסעיף 14 (ב) לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב] 2, במקום הסיפה המתחילה במלים "ימנה שר המשפטים", יבוא "ימנה נשיא בית-המשפט
- העליון ועדת חקירה שתחקור בעניין; על ועדת החקירה יחולו הוראות חוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968 3, בשינויים המחוייבים".

ח. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

- בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח-1958 4, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון
- מס' 10), תשל"ב-1972 5, שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

ט. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

- בהתאם לסעיף 2 (א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949 6, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת)
- (תיקון מס' 132), תשל"ב-1972 7, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

י. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

- בהתאם לסעיף 2 (א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949 8, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת)
- (תיקון מס' 135), תשל"ב-1972 8, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

יא. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

- בהתאם לסעיף 2 (א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949 9, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת)
- (תיקון מס' 138), תשל"ב-1972 9, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

יב. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

- בהתאם לסעיף 2 (א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949 10, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת)
- (תיקון מס' 144), תשל"ב-1972 10, שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

1 ס"ח תשי"ח, עמ' 92; תשכ"ב, עמ' 6, 42; תשכ"ט, עמ' 98; תשל"א, עמ' 112.
 2 ס"ח תשי"ח, עמ' 92; תשכ"ב, עמ' 6, 42; תשכ"ד, עמ' 42; תשכ"ט, עמ' 98; תשל"א, עמ' 112.
 3 ס"ח תשכ"ט, עמ' 28.
 4 ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשל"ל, עמ' 49.
 5 ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 42, עמ' 138.
 6 ס"ח תשי"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.
 7 ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 43, עמ' 159.
 8 ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 43, עמ' 164.
 9 ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 45, עמ' 172.
 10 ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 45, עמ' 176.

יג. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

(תיקון מס' 145), תשל"ב-1972², שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 2 (א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת)

יד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

(ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 41), תשל"ב-1972⁴, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 3 (ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב-1952³, וסעיף 2 (א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

טו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה

(ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 42), תשל"ב-1972⁵, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

בהתאם לסעיף 3 (ב) לחוק מס קנייה (סחורות ושירותים), תשי"ב-1952³, וסעיף 2 (א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט-1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה (סחורות

טז. הצעת חוק למתן תוקף להכרזה העולמית על זכויות האדם, תשל"ב-1972

(הוגשה על-ידי חבר-הכנסת ת. טובי)

תוספת

"ההכרזה העולמית על זכויות האדם"

דברי הקדמה

הואיל והכרה בכבוד הטבעי אשר לכל בני משפחת האדם ובזכויותיהם השוות והבלתי נפקות היא יסוד החופש, הצדק והשלום בעולם;

הואיל והזילזול בזכויות האדם ובזיון הבשילו מע- שים פראיים שפגעו קשה במצפונה של האנושות; ובניין עולם, שבו ייהנו כל יצורי אנוש מחירות הדיבור והאמונה ומן החירות מופד וממחסור, הוכרו כראש שאיפותיו של כל אדם;

הואיל והכרח חיוני הוא שזכויות האדם יהיו מוגנות בכוח שלטוני של החוק, שלא יהא האדם אנוס, כמפלט אחרון, להשליך את יתו על מרדה בעריצות ובדיכוי; הואיל והכרח חיוני הוא לקדם את התפתחותם של יחסי ידידות בין האומות;

הואיל והעמים המאוגדים באירגון האומות המאוחדות חזרו ואישרו במגילה את אמונתם בזכויות היסוד של האדם, בכבדה ובערכה של אישיותו ובזכות שווה לגבר ולאשה; ומני וגמור אתם לסייע לקידמה חברתית ולהעלאת רמת החיים בתוך יתר חירות;

הואיל והמדינות החברות התחייבו לפעול, בשיתוף עם אירגון האומות המאוחדות, לטיפול יחס כבוד כללי אל זכויות האדם ואל חירויות היסוד והקפדה על קיומו;

1. הגדרה

בחוק זה "ההכרזה" היא ההכרזה העולמית על זכויות האדם של האומות המאוחדות והנכללות בתוספת.

2. מתן תוקף להכרזה

להוראות ההכרזה בניסוח הנתון בתוספת יהיה כוח של חוק.

3. עבירה

כל מעשה או מחדל הנוגדים סעיפי הוראות או הצהרות בהכרזה יהיו עבירה שדינה קנס עד 1,000 לירות או מאסר עד חמש שנים.

4. אין הגבלת האחריות לפי דיני מדינות חוץ

על אף האמור בכל דין לא תתקבל בישראל טענה של אדם כי לפי האמור בדיני מדינת חוץ אחריותו למעשים או מחדלים הנוגדים את סעיפי ההכרזה גשלה או הוגבלה.

5. דין המדינה כדין כל אדם

דין המדינה כדין כל אדם ביחס לאחריות לכיבוד סעיפי ההצהרה.

6. ביצוע והקנות

שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת למתן תוקף להוראות חוק זה.

¹ ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

² ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 45, עמ' 177.

³ ס"ח תשי"ב, עמ' 344; תשכ"ב, עמ' 44.

⁴ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 44, עמ' 166.

⁵ ק"ת תשל"ב, שיעורי מק"ח 45, עמ' 178.

או על הזנחה שלא נחשבו בשעתם לעבירה פלילית לפי החוק הלאומי או הבין-לאומי; לא יוטל עונש חמור מהעונש שהיה נהוג בזמן שעבר את העבירה הפלילית.

12. לא יהא אדם נתון להתערבות שרירותית בחייו הפרטיים, במשפחתו, במעונו, בחליפת מכתבים שלו, ולא לפגיעה בכבודו או בשמו הטוב; כל אדם זכאי להגנת החוק מפני התערבות או פגיעה באלה.

13. (1) כל אדם זכאי לחופש תנועה ומגורים בתוך כל מדינה;

(2) כל אדם זכאי לעזוב כל ארץ, לרבות ארצו, ולחזור אל ארצו.

14. (1) כל אדם זכאי לבקש ולמצוא בארצות אחרות מקלט מודיפות;

(2) אין להסתמך על זכות זו במקרה של האשמה פלילית שמקורה האמיתי במעשי פשע לא-מדיניים או במעשים שהם בניגוד למטרותיהן ולעקרונותיהן של האומות המאוחדות.

15. (1) כל אדם זכאי לאזרחות;

(2) לא תישלל מאדם אזרחותו דרך שרירות ולא תקופח דרך שרירות זכותו להחליף את אזרחותו.

16. (1) כל איש ואשה שהגיעו לפרקם רשאים לבוא בבית הנישואים ולהקים משפחה, ללא כל הגבלה מטעמי גזע, אזרחות או דת; הם זכאים לזכויות שוות במעשה הנישואים בתקופת הנישואים ובשעת ביטולם;

(2) הנישואים יוכרו רק בהסכמתם החפשית והמלאה של שני בני-הזוג העתידים;

(3) המשפחה היא היחידה הקבוצתית היסודית והטבעית של החברה והיא זכאית להגנת החברה והמדינה.

17. (1) כל אדם זכאי להיות בעל קניין, בין לבדו ובין ביחד עם אחרים;

(2) לא יישלל מאדם קניינו בדרך שרירותית.

18. כל אדם זכאי לחירות המחשבה, המצפון והדת; חירות זו כוללת את הזכות להמיר את דתו או את אמונתו ולתת ביטוי לדתו או לאמונתו, לבדו או בצירוף ברשות היחיד או ברשות הרבים, דרך הוראה, נוהג, פולחן ושמירת מצוות.

19. כל אדם זכאי לחירות הדעה והביטוי, לרבות החירות להחזיק בדעות ללא כל הפרעה ולבקש ידיעות ודעות, ולקבלן ולמסרן בכל הדרכים וללא סייג גבולות.

20. (1) כל אדם זכאי לחירות ההתכנסות וההתאגדות;

(2) אין לכפות על שום אדם להיות חבר באיגוד מסוים.

21. (1) כל אדם זכאי להשתתף בהנהלת ארצו, בין השתתפות ישירה ובין דרך נציגות שנבחרה בבחירות חפשיים;

(2) כל אדם זכאי לשוויון בכניסה לשירות במגוון של ארצו;

הואיל והבנה משותפת במהותן של זכויות וחירויות אלה היא תנאי חשוב לקיומה השלם של התחייבות זו; לפיכך

מכריזה העצרת הכללית

את ההכרזה העולמית הזאת בדבר זכויות האדם כרמת הישגים כללית לכל העמים והאומות, כדי שכל יחיד וכל גוף חברתי ישווה תמיד לגד עניו ושאיף לטפה, דרך הוראה וחינוך, יחס של כבוד אל הזכויות ואל החירויות הללו, ולהבטיח באמצעים הדרגתיים, לאומיים ובין-לאומיים, שההכרה בעקרונות אלה וההקפדה עליהם תהא כללית ויעילה בקרב אוכלוסי המדינות החברות ובקרב האוכלוסים שבארצות שיפוטן.

1. כל בני האדם גולדו בני חורין ושווים בערכם ובזכויותיהם, כולם חוננו בתבונה ובמצפון, לפיכך חובה עליהם לנהוג איש ברעהו ברוח של אחווה.

2. (1) כל אדם זכאי לכל הזכויות והחירויות שנקבעו בהכרזה זו ללא הפליה כלשהי מטעמי גזע, צבע, מין, לשון, דת, דעה פוליטית או דעה בבעיות אחרות, בגלל מוצא לאומי או חברתי, קניין, לידה או סטטוס אחר;

(2) גדולה מזו, לא יופלה אדם על פי מעמדה המדיני, על פי סמכותה או על פי מעמדה הבין-לאומי של המדינה או הארץ שאליה הוא שייך, בין שהארץ היא עצמאית, ובין שהיא נתונה לנאמנות, בין שהיא נטולת שלטון עצמי ובין שריבוניותה מוגבלת כל הגבלה אחרת.

3. כל אדם יש לו הזכות לחיים, לחירות, ולבטחון אישי.

4. לא יהא שום אדם עבד או משועבד; עבדות וסחר עבדים ייאסרו לכל צורותיהם.

5. לא יהא שום אדם נתון לעינויים, ולא ליחס או לעונש אכזריים, לא-אנושיים או משפילים.

6. כל אדם זכאי להיות מוכר בכל מקום כאישיות לפני החוק.

7. הכול שווים לפני החוק וזכאים, ללא הפליה, להגנה שווה של החוק. הכול זכאים להגנה שווה מפני כל הפליה המפירה את מצוות ההכרזה הזאת ומפני כל הסתה להפליה כזו.

8. כל אחד זכאי להגנה יעילה מטעם בתי-הדין הלאומיים המוסמכים נגד מעשים המפירים את זכויות היסוד שניתנו לו על-פי החוקה או החוק.

9. לא ייאסר אדם, לא ייעצר ולא יוגלה באופן שרירותי.

10. כל אדם זכאי, מתוך שוויון גמור עם זולתו, למשפט הוגן ופומבי של בית-דין בלתי-חלוי וללא משוא-פנים בשעה שבאים לקבוע זכויותיו וחובותיו ולברר כל אשמה פלילית שהובאה נגדו.

11. (1) אדם שנאשם בעבירה פלילית הוא בחזקת זכאי, עד שהוכחה אשמתו כחוק במשפט פומבי שבו ניתנו לו כל הערובות הדרושות להגנתו;

(2) לא יורשע אדם בעבירה פלילית על מעשה

(3) להורים זכות בכורה לבחור את דרך החינוך לילדיהם.

27. (1) כל אדם זכאי להשתתף תוך חירות בחיי התרבותיים של הציבור, ליהנות מאמנויות ולהיות שותף בהתקדמות המדע ובברכתו;

(2) כל אדם זכאי להגנת האינטרסים המוסריים והחומריים הכרוכים בכל יצירה מדעית, ספרותית, או אמנותית שהיא פרי רוחו.

28. כל אדם זכאי למשטר חברתי ובין-לאומי, שבו אפשר יהיה לקיים במלואן את הזכויות והחירויות אשר נקבעו בהכרזה זו.

29. (1) כל אדם יש לו חובות כלפי הכלל, כי רק בתוך הכלל נתונה לו האפשרות להתפתחות החפ- שית והמלאה של אישיותו;

(2) לא יוגבל אדם בזכויותיו ובחירויותיו, פרט לאותן ההגבלות שנקבעו בחוק על מנת להבטיח את ההכרה בזכויות ובחירויות של הכולל ואת יחס הכבוד אליהן, וכן את מילוי הדרישות הצודקות של המוסד, של הסדר הציבורי ושל טובת הכלל בתוך חברה דמוקרטית;

(3) לעולם לא ישתמשו בזכויות ובחירויות אלה בניגוד למטרותיהן ולעקרונותיהן של האומות המ- אוחדות.

30. שום דבר בהכרזה זו לא יתפרש כאילו הוא בא להקנות למדינה, לציבור או ליחיד כל זכות שהיא לעסוק בפעולה או לבצע מעשה שתכליתם לקפח כל זכות או חירות מן הזכויות והחירויות הקבועות בהכרזה זאת."

דברי הסבר

עשר שנים עברו מאז קיבל אירגון האומות המ- אוחדות את ההכרזה העולמית על זכויות האדם. על אף תמיכת נציג מדינת ישראל בהכרזה זו ממשיכים להת- קיים בישראל תופעות הסותרות כמה מסעיפי ההכרזה ועקרונותיה.

בכדי לקדם את המאבק הציבורי בישראל נגד אפליה לאומית, עדתית דתית ובענייני אישות, שתופ- עותיה רבות בישראל, למען הבטחת שוויון זכויות לאז- רחי ישראל הערבים ובכדי לעזור למאבק הציבורי לקיום מלוא הזכויות האזרחיות ביחס לחיי הפרט והמשפחה, בכדי למנוע כפייה דתית או אחרת, ובכדי להבטיח את שוויון האשה, רואה סיעתנו הקומוניסטית כדבר חשוב שהכנסת תיתן תוקף חוקי להכרזה העולמית על זכויות האדם. לשם כך מציעה סיעתנו הצעת חוק זו.

י. הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון)

(הוגשה על-ידי חבר-הכנסת ד. קורן)

28. מירסום ישיבות פתוחות

ההליכים בישיבה פתוחה והדברים שנאמרו בה — מירסומם אינו מוגבל ואינו גורר אחריות. פלילית או אזרחית; אולם יושב-ראש הישיבה רשאי, בדרך שנקבעה בתקנון, לאסור מירסום דבר שפירסומו עלול, לדעתו, לפגוע בבטחון המדינה."

(3) רצון העם הוא היסוד לסמכותה של הממ- שלה. העם יביע את רצונו בבחירות כשרות הנש- גות לעתים מזומנות, לפי זכות בחירה כללית ושווה ובהצבעה חשאית, או לפי סדר של בחירה חפשית וכווצא בזה.

22. כל אדם, כחבר החברה, זכאי לבטחון סוציאלי וזכאי לתבוע שהזכויות הכלכליות, הסוציאליות והתר- בותיות, שהן חיוניות לכבודו כאדם ולהתפתחות החפ- שית של אישיותו, יובטחו במאמץ לאומי ובשיתוף פעולה בין-לאומי בהתאם לאירגונה ולאוצרותיה של כל מדינה.

23. (1) כל אדם זכאי לעבודה, לבחירה חפשית של עבודתו, לתנאי עבודה צודקים והוגנים ולהגנה מפני אבטלה;

(2) כל אדם, ללא כל הפליה, זכאי לשכר שווה בעד עבודה שווה;

(3) כל עובד זכאי לשכר צודק והוגן, אשר יבטיח לו ולבני ביתו קיום הראוי לכבוד האדם שיושלם, אם יהיה צורך בכך, על-ידי אמצעים אחרים של הגנה סוציאלית;

(4) כל אדם זכאי לאגד אגודות מקצועיות ול- הצטרף לאגודות כדי להגן על ענייניו.

24. כל אדם זכאי למנוחה ולפנאי, ובכלל זה הגבלת שעות העבודה במידה המתקבלת על הדעת וחופשה בשכר לעתים מזומנות.

25. (1) כל אדם זכאי לרמת חיים נאותה לבריאותם ולרווחתם, שלו ושל בני ביתו, לרבות מזון, לבוש, שיוון, טיפול רפואי, שירותים סוציאליים כדרוש וזכות לביטוח במקרה של אבטלה, מחלה, אי-כושר לעבודה, אילמון, זיקנה או מחסור אחר בנסיבות שאינן תלויות בו;

(2) אימהות וילדים זכאים לטיפול מיוחד ול- סיוע כל הילדים, בין שגולדו בנישואים או שלא בנישואים, ייהנו במידה שווה מהגנה סוציאלית.

26. (1) כל אדם זכאי לחינוך. החינוך יינתן חינם, לפחות בשלבים הראשונים והיסודיים; החינוך בש- לב הראשון הוא חובה, החינוך הטכני והמקצועי יהיה מצוי לכול, והחינוך הגבוה יהיה פתוח לכול במידה שווה ועל יסוד הכשרון;

(2) החינוך יכוון לפיתוחה המלא של האישיות ולטיפוח יחס כבוד לזכויות האדם ולחירויות היסו- דיות; החינוך יטפח הבנה, סובלנות וידידות בין כל העמים והקבוצים הגועים והדתיים, ויסייע למאמץ של האומות המאוחדות לקיים את השלום;

1. תיקון סעיף 28

בסעיף 28 לחוק יסוד: הכנסת¹, בסופו, יבוא: "או ביחסי חוץ שלה."

דברי הסבר

סעיף 28 לחוק יסוד: הכנסת קובע:

¹ ס"ח תשי"ח, עמ' 69.

של הכנסת למנוע פירסומם של חלקים מדו"חות המ-
בקר, לא רק על מנת לשמור על בטחון המדינה, אלא
גם כדי למנוע פגיעה ביחסי חוץ שלה (סעיפים 17(א)
ו-27(ב)). החוק המוצע בא איפוא לאפשר גם איסור
פירסומם של דברים שנאמרו מעל במת הכנסת אם
הדבר עלול לפגוע ביחסי חוץ של המדינה.

פירושו של דבר שאין למנוע פירסומם של דברים
שנאמרו מעל במת הכנסת אלא מטעמי בטחון בלבד.
נראה שנוסח זה לקוי בחסר כל הרי פגיעה ביחסי חוץ
של מדינת ישראל בפרט עלולה אף היא לגרום נזק
חמור ביותר. כדאי לציין, שחוק מבקר המדינה, תשי"ח
— 1958 (נוסח משולב)¹, מסמיך את ועדת הכספים

יח. הצעת חוק איסור פירסום זהותו של עציר, תשל"ב—1972

(הוגשה על-ידי חבר-הכנסת ש. כהן)

לעתים קרובות נמצאים אנשים שבתחילה היה
נגדם חשד, ואפילו חשד סביר, נקיים מרוב ומשתחררים
ללא תנאי. אולם בינתיים הספיקו אמצעי התקשורת
ההמונית — גם ללא כוונת זדון — לפרסם ברבים את
דבר מעצנם ואת פרטי החשד שהועלה נגדם. פירסום
זה פוגע בשמם הטוב ואין לתקן את העוול שנגרם על-
ידי פירסום עובדת השיחרור והפרכת החשדות.

מחנכים, פסיכיאטרים ופסיכולוגים קבעו שילדים
אשר בבית ספרם ובשכונתם כונו על-ידי חבריהם "בנו
של הגנב" הפסיקו ללמוד והיו למקרים בעייתיים כמעט
ללא תקנה. רבים המקרים בהם הורי ילדים אלה לא
הועמדו כלל למשפט, אך בינתיים נפש ילדיהם וקרוביהם
נפגעה ואין מי שיתקן את העוול. לעתים נגרם גם נזק
כבד בממוץ, כאשר ההורים נאלצים להעתיק בחפזה את
מקום מגוריהם.

שונה מעמדם של החשודים אחרי שהמשטרה סיימה
את חקירותיה ולאחר שהוגש נגדם כתב אישום לבית-
המשפט. בשלב זה חזקה כי נצטבר חומר ראיות נכבד
נגד החשוד. העובדה — לפי הסטטיסטיקה המשטר-
תית — כי למעלה מ-90% מתביעות אלה מסתיימות
בחיוב הנאשם בדיון מלמדת כי הגשת כתב אישום
היא פעולה בעלת משמעות כבדה. מכל מקום, בודאי
שזה שלב מחשיד הרבה יותר מאשר המעצר הראשוני או
אפילו הוצאת פקודת המעצר על-ידי בית-משפט.

מוצע איפוא לשם שמירה על שמם הטוב של
האזרחים הנעצרים על סמך חשד בלבד, כי ייאסר
פירסום שמם וזהותם, וכי הפירסום יותר רק לאחר
הגשת כתב האישום לבית-משפט.

הצעת חוק זו לא יהיה בה כדי לפגום בפומביות
המשפט, שכן גם להבא יתנהלו כל ההליכים בדלתיים
פתוחות, פרט למקרים בהם יקבע בית-המשפט אחרת.
עם זאת יגן החוק על שמו הטוב של האזרח מפני
פגיעה שאין לה תקנה.

1. איסור פירסום זהות עציר

אסור לפרסם זהותו של אדם שנעצר בידי המשטרה
לצרכי חקירה, עדות, או כל צורך אחר, לרבות מי
שהוצא נגדו צו מעצר על-ידי בית-משפט אך טרם
הוגש נגדו כתב אישום.

2. פירסום מה הוא

פירסום זהות, לצרכי חוק זה, פירושו — פירסום
שמו או כינויו של העציר (לרבות ראשי התיבות של
שמו), מענו, או פרטים אחרים העשויים להביא לזיהוי
של העציר, בעתון, בטלוויזיה, בכתב-עת, ברדיו או בכל
דרך אחרת שכוונתה הפצת הידיעה ברבים, וכן/או
פירסום תצלום של העציר.

3. עונש

העובר על הוראה מהוראות חוק זה יועמד לדין
ויהיה צפוי למאסר עד שנה אחת, או לקנס מירבי
של 15,000 ל"י, או לשני העונשים גם יחד.

4. תביעה נזיקים

אין בחוק זה כדי לגרוע מזכותו של הנפגע מפיר-
סום, לרבות הוריי, אשתו, אחיו וילדיו, לתבוע נזיקים
מן המפרסם.

דברי הסבר

פומביות המשפט היא אחת מאשיות הדמוקרטיה.
זכותו של האזרח לדעת על ההליכים המתנהלים בבתי-
המשפט של המדינה. אולם זכותו של האזרח לשמור על
שמו הטוב מקודשת לא פחות.

לשם ניהול חקירה משטרתית חייבת המשטרה
לעצור אנשים החשודים לדעתה בביצוע עבירה על
החוק, וככל שהעבירה חמורה יותר חייבת המשטרה
להרחיב את רשת חקירותיה ולעתים את מספר החשוד-
דים. אם המעצר הראשוני של 48 שעות אינו מספיק
לאימות או להפרכת חשדות המשטרה, היא פונה לבית-
המשפט על מנת שזה יוציא צו מעצר נגד החשוד,
להשלמת החקירה.

יט. מסקנות ועדת העבודה בעניין סכנת השביתה הצפויה

במפעלי המזון

בנושא הנ"ל. החלטה זו נתקבלה בתוספת המלצה,
שהציע שר המסחר והתעשייה ובהסכמת המציעים,
להשהות את הדיון למשך שבוע, אלא אם תפרוץ
שביתה.

בישיבת הכנסת ביום כ"ו באייר תשל"ב (10 במאי
1972) החליטה מליאת הכנסת להעביר לדיון בוועדת
העבודה את ההצעות לסדר-היום שהעלו חברי-הכנסת
א. אבנרי, י. גולן, א. שוסטק, מ. ידד וא. ורדיגר

הוועדה רשמה לפנייה את הודעת המנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה והחליטה - בישיבתה מיום ה' באב תשל"ב (16 ביולי 1972) שלא לקיים דיון בנושא.

מר גדעון להב, המנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה, הודיע לוועדה בכתב כי שביתה במפעלי המזון לא פרצה ובמרבית ענפי המשנה של המזון הושג הסכם עבודה.

כ. מסקנות ועדת הכספים בדבר העלאת תעריפי החשמל

פנים במידה שווה, לאור העובדה שההוצאה הנוספת על דלק לכל קילו-שעה שווה.

ב. עוד לפני שנה פנתה ועדת הכספים לשר הפנים תוך לבחון את התעריפים במגמה לצמצם את הפער בין התעריפים השונים ולמנוע סיכסוך ענפי משק שונים על-ידי הצרכן הביתי.

הוועדה החליטה איפוא לא לאשר העלאת תעריפי החשמל ב-5% אלא ב-0.3% אגורות לקו"ש לכל סוגי הצרכנים תוך ציפיה לשינויים מרחיקי לכת במבנה התעריפים הנבדקים על-ידי ועדה ציבורית שנתמנתה על-ידי שר הפיתוח.

בישיבת הכנסת ביום ג' בתמוז תשל"ב (15 ביוני 1972) החליטה הכנסת להעביר לוועדת הכספים את ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת א. לבנבראון בדבר העלאת תעריפי החשמל.

ועדת הכספים קיימה דיון בשאלה עם שר הפיתוח ובאיי-כוח חברת החשמל.

להלן מסקנותיה:

א. העלאת תעריפי החשמל בשיעור כולל של 5% מוצדקת לאור ההתייקרויות שחלו, בעיקר במחיר הדלק. עם זאת אין זה מוצדק להעלות את כל התערי-

הצעות מיעוט

של חשמל הן שמבטיחות מידת חסכון, כדאיות ורווח-חיות אף ללא קשר עם שיפורים פנימיים בחברת החשמל.

לפיכך פוסלת הוועדה כל העלאה בתעריפי החשמל בשלב זה.

י. גולן מציע:

במקום מסקנות הוועדה יבוא:

העלאת תעריפי החשמל בשיעור כולל של 5% מוצדקת לאור ההתייקרויות שחלו במחיר הדלק. הוועדה מחליטה איפוא להעלות את תעריפי החשמל לפי השיטה הקיימת - באחוזים שווים - עד לקבלת מסקנות הוועדה שנתמנתה על-ידי שר הפיתוח כדי לבדוק את מבנה התעריפים.

י. בדר מציע:

במקום מסקנות הוועדה יבוא:

ועדת הכספים קובעת שחברת החשמל העלתה את עלויותיה לרבות עלות לכוח-אדם על דעת עצמה וללא אישור או הסכמה מצד הממשלה.

הוועדה קובעת שאין לנהל את משק החשמל במדינה לפי שיטת קוסט-פלוס, בפרט כשהעלות נקבעת על-ידי החברה עצמה.

הוועדה סבורה שחובת הספיגה של הוצאות נוספות כגון התייקרות דלק חלה על חברת החשמל לא פחות מאשר על התעשייה וענפים אחרים של המשק. הוועדה מביאה בחשבון שעצם הרחבת משק החשמל על-ידי התקנת יחידות ייצור גדולות והגברת הצריכה

סיכום הישיבות

ישיבה שכ"ט (ו' באב תשל"ב – 17 ביולי 1972)

היו"ר – י. ישעיהו; מ. ביבי; ש. רוזן.

א. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. מ. וילנר הגיש הצעה להביע אי-אמון לממשלה. שר-הבטחון מ. דיין השיב להצעה. י. ארידור, י. מ. אברמוביץ, י. הורביץ, ש. תמיר, א. ורדיגר, א. אבנר, ש. מיקוניס, וש. כהן מסרו הודעות. הוחלט: לא לקבל את ההצעה.

ג. שר-הבטחון מ. דיין הביא לקריאה ראשונה חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 6), תשל"ב-1972. בוויכוח השתתפו: י. תמיר, ד. מילמן, ז. שובל, ר. ארזי, ש. כהן, נ. אליעזר, ש. תמיר, א. לבנבראון, ש. י. גרוס, א. אבנר, ש. מיקוניס. שר-הבטחון השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוץ והבטחון.

ד. שר-החינוך והתרבות י. אלון מסר הודעה, בשם הממשלה, על פקיעת כוונתו של סגן שר החינוך והתרבות א. ת. שאקי.

ה. שר-הבטחון מ. דיין הביא לקריאה ראשונה חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 5), תשל"ב-1972. בוויכוח השתתפו: ז. שובל, ש. כהן, א. לבנבראון. שר הבטחון השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת העבודה.

ו. ח. י. צדוק (יו"ר ועדת החוץ והבטחון) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות), תשל"ב-1972. הוחלט: לקבל את החוק.

ז. שר-הבטחון מ. דיין הביא לקריאה ראשונה חוק משפחות חיילים שנשפו במערכה (תגמולים ושי-קום) (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת העבודה.

ח. שר-הבטחון מ. דיין הביא לקריאה ראשונה חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 7), תשל"ב-1972.

ט. י. גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 2), תשל"ב-1972.

הוחלט: לקבל את החוק.

י. מ. פרוש הגיש הצעה לסדר-היום בדבר ביטול הכבישים העוברים על קברים בהר הזיתים וגורמים חילול כבוד הנפטרים. שר-התחבורה ש. פרס השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדה שתקבע על-די ועדת הכנסת.

יא. חבר-הכנסת ש. לורנץ מסר הודעה אישית.

ישיבה ש"ל (ז' באב תשל"ב – 18 ביולי 1972)

היו"ר – ט. סנהדראי; מ. ביבי.

א. סגן מזכיר הכנסת ק. ארן הודיעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. שר-החקלאות ח. גבתי השיב על 17 שאלות של חברי הכנסת: מ. פרוש, מ. בן-פורת, ז. שובל, י. בן-מאיר, ש. תמיר, ש. מיקוניס, א. אבנר, ש. כהן, א. ורדיגר.

שר הפיתוח ח. גבתי השיב על 11 שאלות של חברי הכנסת: י. תמיר, א. אבנר, א. ורדיגר, ג. פת, ש. תמיר, מ. אביזוהר, ש. מיקוניס.

שר-המשטרה ש. הלל השיב על 13 שאלות של חברי הכנסת: א. ורדיגר, י. תמיר, י. גולן, א. אבנר, א. לבנבראון, ש. כהן, ש. מיקוניס, ג. פת, ש. תמיר.

שר-העבודה י. א. אלמוגי השיב על 22 שאלות של חברי הכנסת: א. ורדיגר, מ. אביזוהר, א. לבני-בראון, מ. פרוש, מ. ידיד, ש. תמיר, י. גולן, א. אבנר, ש. מיקוניס, ש. כהן, ז. המר, ח. גרוסמן, ש. י. גרוס, א. שוסטק, י. מ. אברמוביץ.

א. אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על החלטת ועדת הכנסת להעביר הצעת חוק אחת והצעה לסדר-היום לוועדות המתאימות.

ד. ש. מיקוניס הגיש הצעת חוק יישוב סיכסוכי עבודה (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972. שר-העבודה י. א. אלמוגי השיב להצעה.

הוחלט: להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

ה. שר-הפנים י. בורג הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 12), תשל"ב-1972; חוק הרשויות המקומיות (מכרזים משותפים), תשל"ב-1972, וחוק הרשויות המקומיות (ביוב) (תיקון), תשל"ב-1972, דיון משולב. בוויכוח השתתפו: ח. קורפו, י. ה. קלינגהופר. שר הפנים השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את שלושת החוקים לוועדת הפנים.

ו. שר-הדתות ז. ורשטיג הביא לקריאה ראשונה חוק הבחירות למועצת הרבנות הראשית (תיקון), תשל"ב-1972. בוויכוח השתתפו: מ. ידיד, מ. פרוש, מ. סורקיס, נ. אליעזר, ק. כהנא, א. שוסטק, א. אבנר. שר הדתות השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הפנים.

ז. ש. רוזן (בשם ועדת הכספים) הביא לקריאה שנייה חוק מבקר המדינה (הוראת שעה), תשל"ב-1972.

הוחלט: לקבל את החוק.

ח. ש. רוזן (בשם ועדת הכספים) הביא לקריאה שנייה חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 6), תשל"ב-1972.

הוחלט: לקבל את החוק.

ט. ע. אמוראי (בשם ועדת הכספים) הביא לחלטות בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תש-לום חובה) (תיקון מס' 10), תשל"ב-1972; בצווי תעריף המכס והפטור (החלפת התוספות)

למען שיחדור אסירי ציון בברית-המועצות ומניעת עריכתם של משפטים נגד יהודים ב-26 ביולי שר-החוץ א. אבן השיב להצעות.

הוחלט: לקיים דיון על הנושא במליאת הכנסת.

ה. ת. טובי הגיש הצעת חוק למתן חוקף להכרזה העולמית על זכויות האדם, תשל"ב-1972. שר-החוץ א. אבן השיב להצעה.

הוחלט: להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

ו. ד. קורן הגיש הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון). שר-החוץ א. אבן השיב להצעה. א. אבנר הציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. ד. קורן השיב לדבריו.

הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדה שתי-קבע, על-די ועדת הכנסת.

ז. ש. כהן הגיש הצעת חוק איסור פירסום זהותו של עציר, תשל"ב-1972. שר-המשטרה ש. הלל השיב להצעה. ש. מיקוניס הציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. ש. כהן השיב לו. שר המשטרה הוסיף על דבריו הקודמים.

הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ת. טובי מסר הודעה בדבר הימנעות סיעתו מהצבעה.

(תיקונים מס' 132, 135, 138, 144, 145), תשל"ב-1972; בצווי מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקונים מס' 41, 42), תשל"ב-1972.

הוחלט: לקבל את ההחלטות.

ישיבה של"א (ח' באב תשל"ב - 19 ביולי 1972)
היו"ר - י. נבון; ש. רוזן.

א. סגן מזכיר הכנסת ק. ארן הודיעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. ש. תמיר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הצורך הדחוף באיכלוס שטחי ארץ ישראל. השר גלילי השיב להצעה. ז. שובל הציע להעביר את הנושא לוועדה.

הוחלט: לא לכלול את העניין בסדר-היום.

ג. ז. המר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר השתתפות משלחת ישראל בתחרויות האולימפיאדה בראש השנה. שר-החינוך והתרבות י. אלון השיב להצעה. ש. כהן הציע לא לכלול את העניין בסדר-היום.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדת החינוך והתרבות.

ד. מ. בנין, א. שושטק וא. ורדיגר הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר פעולה בין-לאומית דחופה

